ÚJ ÉLET

8
1985

A SZOCIALISTA DEMOKRÁCIA ÉS EGYSÉG FRONTJA ORSZÁGOS TANÁCSÁNAK KÉPESLAPJA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Szabadság, függetlenség, béke ● Az ősök emlékéhez méltón; Két kapitány emlékezik; Tisztelet a haza hőseinek ● Riportjaink: A mai Gyaluról; Eljövendő robotgépekről ● Rovataink: Tudomány és technika (Az a bizonyos diszkusszérv III.) ● Múzsák hajléka ● Lakáskultúra ● Dialógus ● Enola Gay (XX.) ● Csípi Csóka ● Humor ● Keresztrejtvény ● Sport

1965
1985

HÚSZ GAZDAG ESZTENDŐ

Sikereink egyik forrása: az ipar fejlesztése

Az utóbbi húsz esztendőben páratlan mértékű forradalmi átalakulások következtek be hazánk egész gazdasági, társadalmi, politikai, tudományos és művelődési életében. „Romániában felgyorsult az idő" — állapították meg több alkalommal is a hazánkba látogató politikai személyiségek, és nem az udvarias túlzás mondatta velük ezeket a szavakat. Az utóbbi két évtizedben — amely Ceauşescu-korszakként él a román nép tudatában, s amely immár végérvényesen így kerül be a román nemzet történetébe — a gazdasági-társadalmi tevékenység minden területén korlátlanul, szabadon érvényesülhettek a szocialista építés konkrét valóságához szorosan, szervesen kapcsolódó forradalmi eszmék. Olyan kiemelkedő megvalósítások születtek ebben a korszakban, mint a Duna—Fekete-tenger-csatorna, a bukaresti metró, a transzfogarasi autóút, a Dunán és az ország többi nagy folyóján emelkedő hatalmas vízerőművek; új városok, iparközpontok jelentek meg az ország térképén.

Románia jelenleg korszerű iparral, lendületesen fejlődő, szocialista mezőgazdasággal rendelkező ipari-agrár ország. Mindössze húsz év alatt több mint 2 500 ipari övezet és ipartelep jött létre. Az egész román gazdasági élet dinamizmusát az ipar biztosítja, amelynek részaránya a nemzeti jövedelem létrehozásában az 1965. évi 48,9 százalékról 1984-re több mint 60 százalékra emelkedett. Ami rendkívül gyors fejlődési ütemet jelent. Ezen belül is fokozottabb mértékben növelték termelésüket egyes kiemelt, csúcsiparágak. A nagyarányú gazdaságfejlesztéshez elengedhetetlenül szükséges géppark megteremtése, gyarapítása, szüntelen felújítása érdekében iparunk jelenleg 90 százalékban biztosítja a beruházási program megvalósításához szükséges gépi berendezéseket. A nálunk — és egyben világviszonylatban is — még aránylag fiatal iparágnak számító elektrotechnika és elektronika gépipari össztermelésünk több mint 21 százalékát adja. Vegyiparunk 10 százalékot meghaladó részaránnyal van jelen az ipari össztermelésben. Románia ipara ma hatszor erősebb, mint 1965-ben.

Mindez hatalmas erőfeszítéseket, a pillanatnyi és a távlati követelményeknek egyaránt megfelelő mértékű, nagyszabású beruházásokat követelt. A hatalmas anyagi felhalmozás eredményeként gazdaságunk jelenleg 2 800 milliárd lejt meghaladó állóalappal rendelkezik, s igen sokatmondó adat az is, miszerint a társadalom rendelkezésére álló termelőeszközöknek több mint 90 százalékát a IX. pártkongresszust követő esztendőkben hoztuk létre. Statisztikusok kiszámították, hogy az 1965—1984-es időszakban átlagban véve naponta üzembe helyeztünk egy-egy fontosabb termelőkapacitást. Most, a hetedik ötéves terv utolsó esztendejében hazánkban már nincs olyan megye, ahol az állóalapok értéke ne haladná meg a húszmilliárd lejt. Csupán a jelenlegi ötéves terv időszakában 1 200 milliárd lejt fordítunk fejlesztésre, s ilyen méretű építő erőfeszítésre még nem volt példa az ország történetében, mint ahogyan egyedülálló lesz az 1986—1990-es tervidőszakra szóló beruházási program is, amely 1350—1400 milliárd lejt irányoz elő gazdasággyarapításra, valamint különböző szociális célokra. Ebben az időszakban több mint 1500 termelőkapacitást építünk, illetve korszerűsítünk vagy bővítünk nemzetgazdaságunk igényeinek megfelelően.

Gazdaságpolitikájának megvalósítása során pártunk mindig megkülönböztetett figyelmet fordít az ipar, az egész gazdasági élet harmonikus, kiegyensúlyozott fejlesztésére, a termelőkapacitások arányos területi elosztására. Ennek eredményeként a szocialista építés időszakában, de mindenekelőtt az utóbbi húsz esztendő folyamán gyors ütemben, minden eddigit felülmúló ritmusban fejlődött országunk valamennyi földrajzi övezete. Elsősorban az egykor elmaradottabb megyék esetében látványos a gazdasági gyarapodás. Szilágy, Kovászna, Hargita, Buzău, Vrancea megyében és másutt immár megszokottá vált a kiterjedt iparövezetek, ipartelepek látványa. Új, hazánkban mindeddig ismeretlen iparágak jelentek meg, fejlődtek ki. Jelentősen növekedett a munkahelyek, következésképpen a dolgozó személyzet száma is, amely az 1965. évi 4,3 millióval szemben 1984-ben megközelítette a 7,6 milliót. Mindennek egyik legfontosabb, közvetlen társadalmi kihatása az, hogy azonos munka- és életkörülmények alakultak ki minden országrészben, valamennyi megyében — ami az igazi jogegyenlőség legbiztosabb alapját képezi. S az egész nép életszínvonalának szüntelen emelése, az életminőség állandó javítása is elválaszthatatlan a szocialista iparosítástól. Joggal hangsúlyozta pártunk főtitkára Románia Szocialista Köztársaság magas elnöki tisztségébe történt újraválasztása alkalmával mondott beszédében, hogy „ha — elvonatkoztatás révén — vissza kellene térnünk 20 esztendővel az időben, úgy ebben a magas tisztségben mindent megtennék, hogy ugyanazon az úton haladjunk, mert teljességgel tudatában kell lennünk annak, hogy ha nem valósítottuk volna meg a szocialista iparosítást és a mezőgazdaság szocialista fejlesztését, s ha ezeket a vívmányokat nem alapoztuk volna a tudomány, az oktatás és a kultúra, s általában az emberi megismerés legújabb vívmányaira, népünk a régi elmaradottság állapotában maradt volna. Erőfeszítéseket kellett tennünk, de nem volt más választásunk ahhoz, hogy Románia felemelkedjék mai színvonalára. A jövőben is ez lesz az egyedüli út a kommunista társadalom győzelméhez, nemzetünk méltó, szabad és független életéhez!"

Terveink — az azonnaliak és a távlatiak egyaránt — merészek, előremutatóak, valóra váltásuk nagy anyagi és emberi erőfeszítéseket igényel. Mint ismeretes, a következő időszakban a termelés minőségi vetületeire fordítjuk a legnagyobb figyelmet. Amint a kongresszusi irányelvek leszögezik, intenzív gazdasági növekedést érünk el a termelési struktúrák további korszerűsítése, a termékek műszaki és minőségi színvonalának állandó emelése, a munkatermelékenység növelése, a termelési szakosítás és integráció útján, maximális teljesítménnyel használjuk ki a kapacitásokat, szigorú takarékosság mellett, magasfokúan hasznosítjuk a nyersanyagokat, a tüzelőanyagokat és az energiát, visszanyerjük és újra hasznosítjuk a termelési és fogyasztási folyamatokból származó erőforrásokat, csökkentjük a termelési költségeket, különösképpen az anyagi ráfordításokat, lényegesen növeljük a gazdasági hatékonyságot az összes tevékenységi ágazatokban és szektorokban. Az 1986—1990-es ötéves tervben az ipari árutermelés átlagos évi növekedési üteme 6,0—6,5 százalékos lesz. A tervelőirányzatok elsődleges feladatként jelölik meg a nyersanyag- és energiaalap fejlesztését, hogy ily módon saját erőforrásból egyre nagyobb mértékben biztosíthassuk a gazdaság szükségleteit. Távlati terveinkben az ipar továbbra is igen nagy szerepet kap, s az 1991—2000-es időszakban úgyszintén a legnagyobb mértékben hozzájárul majd a termelőerők általános fejlesztéséhez, hazánk egész gazdasági-társadalmi haladásához. Az irányelvekben kijelölt feladatok értelmében az ipari árutermelés a következő másfél évtizedben 2,1—2,4-szeresen növekszik, értéke a századfordulóra eléri a 2800—3200 milliárd lejt. Különösen látványos lesz a fejlődés a tudomány és a technika legújabb vívmányait alkalmazó csúcságazatokban — a speciális termékek kohászatában, a finomkémia és a kistételű vegyipari gyártás, az elektronika, a mikroelektronika, a precíziós mechanika, a nagy teljesítményű és komplex gép- és felszerelésgyártás esetében —, hiszen ezek az ágazatok biztosítják az anyagi erőforrások és a társadalmi munka maximális hatékonyságú értékesítését, termékeink műszaki-gazdasági versenyképességét.

Elsősorban tehát az ipar lendületes fejlesztésével valósul majd meg az a távlati célkitűzés, amelyet a kongresszusi irányelvek így fogalmaznak meg: „A század végén Románia úgy fog állni a világ előtt, mint sokoldalúan fejlett szocialista ország, mind az ipar, a mezőgazdaság, az oktatás, a tudomány és a kultúra szempontjából, mind pedig a nép általános életszínvonala és civilizációs szintje szempontjából." Ezen az alapon teremtődnek meg az anyagi feltételek ahhoz, hogy társadalmunkban megvalósuljanak és egyre szélesebb körben érvényesüljenek az elosztás, a munka és az élet kommunista elvei minden tevékenységi területen.

Jövőbeni sikereink biztos alapját eddigi eredményeink jelentik. Azok az eredmények, amelyek mindennél ékesszólóbban tanúsítják: jó úton járunk. Bizvást vallhatjuk tehát a pártfőtitkárral együtt: ha újra kellene kezdenünk az utóbbi húsz esztendő munkáját — ugyanígy járnánk el, ugyanezen az úton haladnánk. Jelenlegi tapasztalataink birtokában tevékenységünk talán még eredményesebb, még hatékonyabb lenne, azonban így is meglehet az elégtételünk: olyan sikereket értünk el e történelmileg rendkívül rövid időszakban, amelyekre méltán büszke az egész párt, az egész nép.

BOGDÁN TIBOR

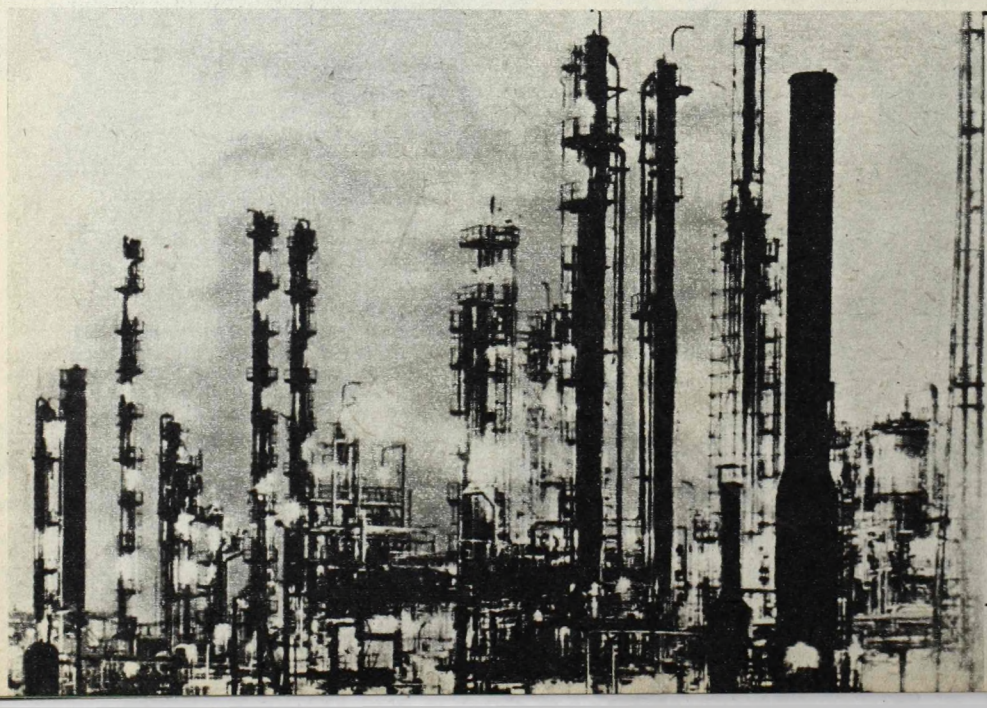

Vegyiparunk nyújtja az ipari össztermelés több mint 10 százalékát

Gheorghe Vinţilă felvétele

MÁJUSI GYŐZELEM

40 év telt el azóta, hogy a népek szétzúzták a legembertelenebb rendszert, a hitleri fasizmust, s 108 esztendővel ezelőtt vívta ki Románia állami függetlenségét. Nicolae Ceaușescu elvtárs méltatva ezeket, a román nemzet fejlődése szempontjából sorsdöntő jelentőségű eseményeket, rámutatott: „Május 9. úgy került be népünk történelmébe, mint a legnagyobb nemzeti ünnepek egyike, hiszen a függetlenség kikiáltása véget vetett bármilyen politikai függőségnek idegen hatalmakkal szemben, világosan meghirdette nemzetünk önálló jellegét, új szakaszt nyitva a román nép létében, Románia fejlődésében a haladás és a civilizáció útján... Május 9-én ünnepeljük a fasizmus fölött aratott nagyszerű győzelem évfordulóját is, amelyben népünk, miután 1944. augusztus 23-án megdöntötte a katonai fasiszta diktatúrát, hősiesen részt vett, s a harci fronton vívta ki szabadságát, az új élethez való jogát; egész hadseregével, minden anyagi és emberi erejével bekapcsolódott a szovjet hadsereg, az egész antifasiszta koalíció oldalán az antihitlerista háborúba és küzdött a náci Németország végérvényes megsemmisítéséért."

Népünktől, akárcsak a világ népeitől általában, mélységesen idegen a fasizmus eszmeisége, minden megnyilvánulása, ezt mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy a romániai dolgozók az elsők között indultak harcba ellene. Köztudomású, hogy a romániai munkások 1933. januári—februári hősies harcai az első nagy fasizmusellenes tömegmegmozdulások voltak Európában azután, hogy Hitler magához ragadta a hatalmat Németországban. A második világháborút megelőző esztendőkben hazánkban a Román Kommunista Párt állt a fasizmus elleni küzdelem élén, s kifejezésre juttatva az ország haladó, hazafias, demokratikus erői, nemzetiségi különbség nélkül az egész nép akaratát, nagyarányú háborúellenes és fasizmusellenes harci akciókat és tüntetéseket szervezett. Emlékezetes politikai esemény ebből az időszakból az 1939. május 1-i nagy tüntetés, amelynek megszervezésében kiemelkedő szerepe volt a lánglelkű fiatal forradalmárnak, Nicolae Ceaușescu elvtársnak. A Román Kommunista Párt hívó szavára népünk legjobbjai: munkások, parasztok, haladó szellemű és hazafias érzületű értelmiségiek egy emberként szálltak szembe a kormánykörök nemzetellenes politikájával, határozottan tiltakoztak az ellen, hogy Romániát a hitlerista Németország befolyása alá hajtsák, s hogy a nép akarata ellenére belesodorják a Szovjetunió elleni — Hitler által kezdeményezett — bűnös háborúba.

A Szovjetunió elleni háború kirobbanása után igazi népi ellenállási mozgalommá vált a román nép antifasiszta és antihitlerista küzdelme. Az RKP átfogó akciókat szervezett a hitlerista hadigépezet szabotálására; partizánosztagokat alakított, amelyek fegyveres küzdelmet vívtak a hitlerista megszállókkal; széles körű politikai munkát fejtett ki annak érdekében, hogy az ország valamennyi hazafias, demokratikus, fasizmusellenes erői egységes harci frontba tömörüljenek, s érjék el azt, hogy Románia lépjen ki a Szovjetunió elleni háborúból s csatlakozzék az Egyesült Nemzetekhez, az antifasiszta erők nemzetközi koalíciójához. 1944 augusztusában, az antifasiszta és antiimperialista, társadalmi és nemzeti felszabadító forradalom győzelmével került erre sor, amikor népünk megdöntötte Antonescu katonai fasiszta diktatúráját s hazánk a hitlerista Németország ellen fordította fegyvereit. A román nép az antihitlerista harcban tanúsított hősiessége, óriási anyagi és véráldozata révén tettekkel bizonyította be, hogy semmi köze sem volt azokhoz, akik a Szovjetunió elleni háborút kirobbantották, hogy szívvel-lélekkel a fasizmus ellen küzdő népek, a társadalmi igazságért és a nemzeti függetlenségért folyó harc oldalán áll.

Románia belépése a hitlerista Németország és szövetségesei elleni küzdelembe akkor, amikor még nem dőlt el a háború sorsa, amikor a náci Németország még távolról sem volt legyőzve, kemény csapást jelentett a hitlerista hadigépezetre, a balkáni front összeomlásához vezetett, stratégiai következményekkel járt az egész háború kimenetelét illetően, mert szélesre tárta az utat a szovjet csapatok előrenyomulásához, lehetővé tette a fasiszták gondosan kiépített hadállásainak szétzúzását Európának ezen a részén. Az augusztus 23-i fordulatnak köszönhetően hat hónappal rövidült meg a háború.

Miután 1944. október 25-én az ország egész területét felszabadították, a román katonák — a szovjet katonákkal együtt, azoknak az oldalán, akik a háború legsúlyosabb terheit viselték és a legnagyobb áldozatokat hozták a fasizmus megsemmisítéséért — hősiesen küzdöttek Magyarország, Csehszlovákia és Ausztria felszabadításáért, a hitlerista Németország teljes megsemmisítéséért. E küzdelemben, amely az Egyesült Nemzetek ragyogó győzelmével ért véget, a román hadsereg több mint 1 700 kilométert nyomult előre, 3 800 települést, közöttük 53 várost szabadított fel. Hazánk 540 000 katonával és tiszttel vett részt a harcokban, s a súlyos csatákban csaknem 170 000 embert vesztett. A harcban tanúsított bátorságáért és vitézségéért 300 000 román katona és tiszt részesült magas szovjet, csehszlovák, magyar és román kitüntetésekben. Románia az antifasiszta front szolgálatába állította teljes gazdasági erejét; hozzájárulása a háborús erőfeszítésekhez meghaladta az 1938-as értékében számított 1 milliárd dollárt, ami az ország háború előtti költségvetésének négyszeresével egyenlő. Mindezt tekintetbe véve hazánk a Szovjetunió, az Amerikai Egyesült Államok és Anglia után a negyedik helyet foglalta el a hitlerista Németország legyőzéséhez hozzájáruló országok sorában.

A fasizmus felett aratott győzelem dicsőséges jubileumát tehát a teljesített kötelesség tudatával, jogos büszkeséggel ünnepelhetjük; azzal a jó érzéssel, hogy tetteink révén az emberiség, az egyetemes béke és haladás ügyét mozdítottuk előre, cselekvően járultunk hozzá a népek egyik legveszedelmesebb ellenségének a megsemmisítéséhez. S nemcsak a 40 évvel ezelőtti májusi győzelem, de az azóta megtett út, a szocialista építés sikerei is méltán tölthetnek el örömmel és megelégedéssel. Ha szemügyre vesszük a szabad és független ország, a sorsának urává vált nép nagyszerű megvalósításait, egyúttal tudatára ébredünk annak is, hogy nemcsak a jólétünk gyarapodott az elmúlt negyven esztendőben, de a féltenivalónk is — megnövekedett a felelősségünk. Ha a jövőbe tekintünk, a pártunk által elénk tűzött nagyszerű célokkal s a népünk előtt kirajzolódó nagyszerű fejlődési távlatokkal együtt látnunk kell azokat a veszélyeket is, amelyek megvalósításainkra, létünkre, az egész emberiség jövőjére leselkednek. A fegyverkezés minden ésszerű mértéket nélkülöző fokozódása újabb szörnyű háború kirobbanásával fenyeget. Egy újabb, de minden eddiginél pusztítóbb világégéssel, amelyben nem lesz győztes, csak vesztes; kipusztul az emberiség. A jövő tehát a népek újabb nagyszabású összefogását kívánja — a világ haladó, demokratikus, imperializmusellenes erőinek a közös cselekvését. Mert ezeknek az erőknek, ha együttesen lépnek fel, módjukban áll megakadályozni a fegyverkezés által előrevetített katasztrófát. A negyven évvel ezelőtti antifasiszta harci egység legyen a példa a napjaink által megkövetelt még erőteljesebb összefogáshoz.

ÚJ ÉLET

A román hadsereg diadalmasan, harci zászlóinak dicsőséget szerezve tért vissza az országba és győztes hadseregként vonult fel a diadalív alatt, olyan hadseregként, amely maradéktalanul eleget tett hazája és népe iránti kötelességének, jelentős mértékben hozzájárult a fasizmus szétzúzásához.

Vida Géza: Nagykárolyi emlékmű

BIBLIOTECA Centrală Universitară EXEMPLAR LECTURĂ

SZABADSÁG, FÜGGETLENSÉG, BÉKE

Az ősök emlékéhez méltón

Civil öltözetében, negyed évszázadnyi elektromérnöki tevékenységgel háta mögött, Gheorghe Balint feszes tartása ma is mutatja az egykori hivatásos katonatisztet. Amikor több mint tizenöt évi katonáskodás után, frissen szerzett mérnöki diplomájával megkapta új beosztását (a Munkavédelmi Felügyelőség vezetőjének nevezték ki), tartalékos alezredesként búcsúztatták kollégái... Jómagam érdeklődéssel vártam személyes találkozónkra, mert egy emlékiratában — amelyet az augusztus 23-i történelmi eseményeket megidéző szimpozionon olvasott fel — érdekes utalást találtam az antifasiszta háborúban részt vevő fiatal alhadnagy családi hagyományaira vonatkozólag. „Ami engem illet — írja Gheorghe Balint tartalékos alezredes —, ha úgy hozza a szükség, a haza és a párt hívására mindig jelent fogok mondani, hogy ismételten is méltó legyek ama névhez, amelyet dédapámtól örököltem, Simion Balint prefektus nevéhez, aki egyike volt az 1848-as forradalom vezetőinek itt, Erdélyben."

Mint kiderült: a mócvidéki esperes Avram Iancu harcostársaként jelentős szerepet töltött be ama forradalmi időkben. Simion Balint „energikus, küzdőszellemű, éles elméjű férfi volt, a bányászok között élt — így csatlakozott Iancuhoz és az őt körülvevő néptribunokhoz; a keresztet felcserélte a karddal, hogy megmentse a mócokat a jobbágyság átkától". (Marin Mihalache tanulmánya a Magazinul Istoric 1972. augusztusi számában.) De a történelmi ív, amely a két harcost összeköti, valójában nagyobb: hiszen a mócvidéki néptribun Simion Balint édesapja fiatal korában Tudor Vladimirescu felkelő seregében küzdött a szabadságért.

— Abban a rendkívüli megtiszteltetésben volt részem, hogy közvetlenül is szerepet játszhattam az 1944. augusztus 23-i történelmi eseményekben; úgyszólván az első percektől kezdődőleg. A 12. Dorobanți ezredben szolgáltam, amelyet Bîrladból Turnu Măgurele övezetébe vontak vissza, a Vörös Hadsereg offenzívája elől. Az 1944 augusztusi fordulat nyomán azt a parancsot kaptam, hogy a parancsnokságom alá beosztott tisztesek segítségével tartóztassam fel a fasiszták birtokában levő folyami hajókat, amelyek a Duna felső szakasza irányában próbáltak kitörni. Augusztus 25. napjának hajnalán teljesítettük is ezt a feladatot. A Duna egyik kanyarában állítottam fel a gépfegyvereket, ágyúkat. Számoltam a váratlan rajtaütés lélektani hatásával, és ebben nem is csalatkoztam. Tizenhat folyami hajót, uszályt fogtunk el. A hajószemélyzeten kívül közel kétszáz német katonát ejtettünk fogságba; birtokunkba kerültek továbbá a kis flottillán felhalmozott javak, a román gabona, petróleum, bőrök, textíliák, konzervek, továbbá fegyverek és lőszerek. A következő napokban ezredünk, az antifasiszta felszabadító háború célkitűzéseinek megfelelően, azt a feladatot kapta — és teljesítette sikerrel —, hogy üldözze és semmisítse meg a hitleristák szárazföldi egységeit, amelyek a Duna mentén vonultak vissza, nyugat felé.

Turnu Severinből néhány bajtársammal önkéntesként kerültünk át az erdélyi frontra. A negyedik Hadtestnek volt szüksége tisztekre, az ő felkérésükre jelentkeztünk. Kilencünket a Leonard Mociulschi tábornok parancsnoksága alatt harcoló 3. hegyivadászokhoz helyeztek. Jómagam, Iosif Moldovan és Ștefan Buta alhadnagyokkal együtt, a 21. zászlóaljhoz kaptam beosztást. A felderítő századot vezettem... Meg kívánom jegyezni: én voltam sorrendben a század hatodik parancsnoka, amióta a zászlóaljunk a tűzvonalba került. Két elődöm hősi halált halt, kettő súlyosan megsebesült, az ötödiket légnyomás érte.

E hadosztály és zászlóalj keretében részt vettem a szovjet 40. hadosztály mellett küzdő 4. román Hadtest és a 3. hegyivadász hadosztály valamennyi harcában. Váradon kerültem a tűzvonalba, innét a Debrecen—Polgár—Miskolc—Krupina—Miava—Brezova—Brno—Sutzendorf vonalon, csaknem 1 000 kilométer távolságban üldöztük a fasiszta hadakat, szabadítottuk fel Magyarországot és Csehszlovákia városait, falvait. A kemény küzdelmek során végig ott voltam a frontvonalon, kivéve azt a két hónapot (1944 január és februárjában), amikor a Bükk-hegységbeli Újhuta bevételéért vívott küzdelemben megsebesültem. Egy hűséges felderítőmnek hála, még idejében orvos elé kerültem, aki elsősegélyben részesített. Az aradi katonai kórházban kezeltek, majd a hadosztály bázisán, Borosjenőn töltöttem lábadozóként rövid időt. Onnét visszakerültem a hadosztályomhoz.

Máig fájó emlékeim közé tartozik, hogy a Hajdúböszörmény északi részének felszabadításáért vívott küzdelemben halt hősi halált testvéri barátom, bajtársam, Iosif Moldovan alhadnagy, Vasile Costin szakaszvezető és még mások. De hát ritka az a város, az a település, amelynek felszabadításáért ne áldozták volna vérüket a félmilliónyi főt számlálő román hadsereg keretében harcoló 3. hegyivadász hadosztály hős katonái is. A Bükk-hegység felszabadítása során esett el másik nagyszerű barátom, Grigore Biji alhadnagy. Jómagam is ott sebesültem meg — ezután léptettek elő hadnagynak.

Hadosztályunk legszebb hőstettei közé tartozik a Debrecen város felszabadításáért vívott küzdelem. A fasiszta seregek elkeseredett ellenállását kellett leküzdeni. A szovjet kozák hadosztály ismételt támadásait visszavetették. Ebben a helyzetben a szovjetek 40. hadosztályának parancsnoksága úgy döntött, hogy bevetésre kerülnek a Tudor Vladimirescu, valamint a 3. hegyivadász hadosztály egységei is. A két hadosztály közötti összeköttetést az általam vezényelt felderítő század biztosította. Harmincórás szakadatlan küzdelem során, miközben jelentős tüzérségi és légi erőket vetettek be, heves utcai harcok révén sikerült megtisztítanunk a várost a fasiszta eroktól. Innén tovább üldözve őket eljutottunk csaknem Prága közelébe, ama májusi napokban, amikor Európában véget ért a háború. Kétségtelen tény, hogy az újjászervezett antifasiszta román hadsereg részvétele e harcokban jelentős mértékben hozzájárult a véres háború gyorsabb befejezéséhez. Talán még annyit fűznék hozzá személyes emlékeimhez: számunkra május 9. nem jelentette a megpihenést. Napokkal később is részt vettünk az erdőkben bujkáló fasiszta hordák maradványainak fegyveres felszámolásában.

VÁSÁRHELYI LAJOS

Korabeli grafika — Avram Iancu és prefektusai; a bal alsó sarokban Simion Balint

Gheorghe Balint 1945 februárjában, amikor sebesülése után, immár hadnagyként tér vissza az antifasiszta frontra

Gheorghe Balint, a nyugdíjas alezredes, mérnök, kitüntetéseivel

A fasizmus feletti győzelem dicsőséges jubileumán népünk a teljesített kötelesség tudatával, azzal a jogos büszkeséggel jelentkezik, hogy anyagi és emberi erőivel közvetlenül hozzájárult az antihitlerista koalíció erői által a népek szabadsága és függetlensége, az egyetemes béke és haladás legveszedelmesebb ellensége, a fasizmus legyőzéséért vívott óriási csatához.

Az RKP KB Politikai Végrehajtó Bizottságának Határozata a fasizmus feletti győzelem 40. évfordulójának és Románia függetlensége napjának megünnepléséről

A román csapatok részvétele a Debrecen hadműveletben

Debrecen elvesztése után a 6. hitlerista hadsereghez tartozó német csapatok a várostól északra levő erdőkben és a Debrecen—Tiszafüred—Budapest vasútvonal mentén kiépített vonalra húzódtak vissza. Ennek védelmére a hitlerista parancsnokság új erőkkel erősítette meg a 6. hadsereget, mintegy 10 hadosztályra (köztük négy páncélos hadosztály) emelve egységeinek

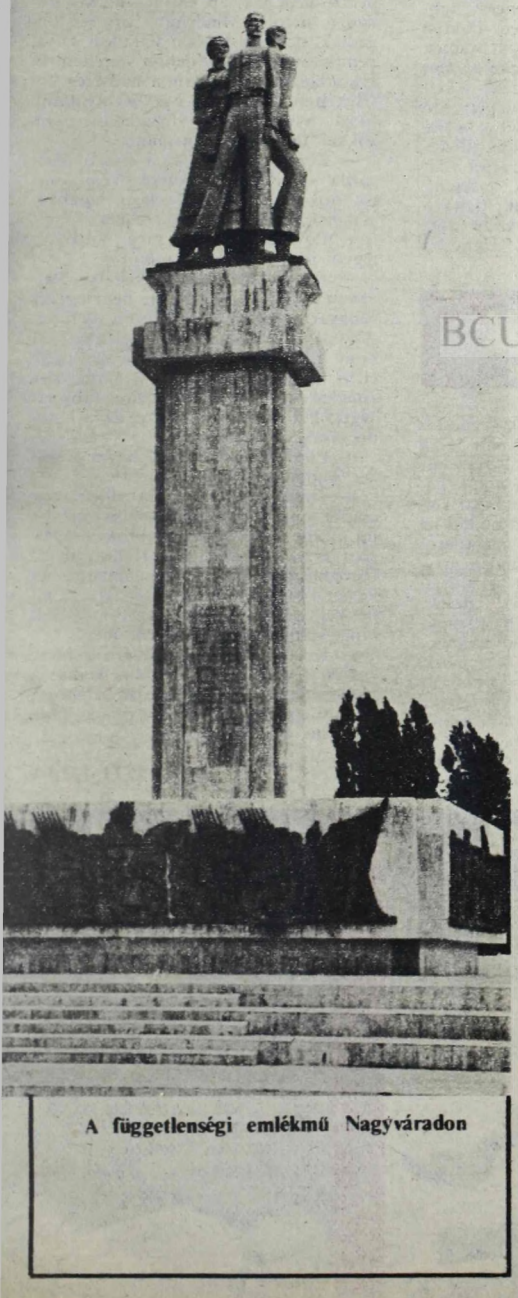

A függetlenségi emlékmű Nagyváradon

számát. Ezeknek az erőknek, nagy veszteségek árán, pillanatnyilag sikerült megállítaniuk a szovjet és román magasegységek előrenyomulását.

Október utolsó harmadában a Dél hitlerista hadseregcsoport nehéz helyzetbe került, fő erői egy kiszögellésbe szorultak, melynek hegye még Erdélyben volt, tehát a Debrecen övezetbeli szovjet és román erők további észak felé hatolásával a bekerítés veszélye fenyegette.

Pljev tábornok csoportja, határozott csapással, még október 20-án áttörte az ellenség védelmét, s erőteljesen nyomulva előre észak és északnyugat felé, fő erőivel Nyíregyháza övezetébe jutott, erőinek egy részével pedig elérte a Tiszát, Tiszalöktől északra. Feltartóztathatatlan akciójával a lovas-gépesített csoport elvágta az Erdélyben harcolt, s most a 2. Ukrán Fronttól jobbra levő szovjet és román csapatoktól üldözve visszavonuló 8. német és 2. magyar hadsereghez tartozó ellenséges magasegységek összeköttetését.

Hogy megmentse erőit a teljes megsemmisítéstől, a hitlerista parancsnokság elhatározta, hogy bármilyen áldozat árán ellenáll a már említett vonalon (a Debrecentől északra levő erdők — a Tiszafüred felé tartó vasútvonal), s az Erdélyből visszavonuló erőkkel utat nyit nyugat felé a Pljev csoport hátában, hogy bekerítse azt.

A 2. Ukrán Front parancsnoksága intézkedéseket tett az Északkelet-Magyarországon szűk területen összezsúfolódott ellenséges erők megsemmisítésére. E célból Nyíregyházára irányította középső (a 27. és 6. páncélos hadsereg és a Pljev csoport) csoportjának, köztük 5 román hadosztály (a 2. és 3. hegyivadász hadosztály, a Tudor Vladimirescu hadosztály és a lovashadtest az 1. gyalogoskiképző és az 1. lovaskiképző hadosztállyal), akárcsak a jobb szárnyát alkotó más csoportoknak (a 40. szovjet hadsereg, továbbá a 3., 6., 9., 11., 18., 21. gyalogoshadosztályokból és az 1. és 8. lovashadosztályokból álló 4. román hadsereg) a fő csapását.

A védelmi vonal, ahová a fasiszta csapatok Debrecen elvesztése után visszavonultak, főként a térségbeli helységekre, csatornákra és erdőkre támaszkodott. Nagyobb jelentőségük volt egyrészt Hajdúhadháza és Balmazújváros helységeknek, másrészt Debrecennek és a várostól északra levő erdőknek. Ezeket jól megtervezett hadmérnöki munkákkal készítették elő az erős és hosszan tartó ellenállásra.

A fasiszta csapatok új védelmének áttörése céljából a 2. Ukrán Front parancsnoksága a 35. hadtest (és hadrendjében a 2. román hegyivadász hadosztály) csapásait Hajdúhadháza körzetére, a 33. szovjet hadtestét (amelyhez a 3. román hegyivadász hadosztály és a Tudor Vladimirescu hadosztály tartozott) a Debrecentől északra elterülő erdőkben meghúzódott ellenségre összpontosította; a 49. szovjet hadtestből és a román lovashadtestből álló csoportot a Balmazújváros övezetében levő fasiszta csoport ellen irányította.

Október 21-én ismét megindult a támadás a Debrecentől északra húzódó egész frontszakaszon. E támadás a következőképpen bontakozott ki: a 35. szovjet hadtest nehéz harcba bocsátkozott az ellenséggel, amely beásta magát Hajdúhadháza déli határán. Miután a 2. román hegyivadász hadosztály, amely a helység irányában támadott, bizonyos távon előretört, ellenséges gyalogoscsapatok, páncélkocsik kíséretében, váratlan ellentámadást intéztek a román csapatok ellen. A hegyivadászok és a tüzérség leállt és gyilkos tüzet zúdított a támadó gyalogságra. A román harcosokat egy szovjet páncélos század is támogatta. Az ellentámadást visszaverték, a fasiszta csapatok sok halottat hagytak a harcmezőn, továbbá felszereléseket és páncélkocsikat; a csapatok többi része arra kényszerült, hogy gyorsan a helységbe húzódjék vissza. A 2. román hegyivadász hadosztály egységei közelről üldözték az ellenséget, s estig felszabadították Hajdúhadházát. A lakosság, örömében, hogy megszabadult a fasiszta zsarnokságtól, a felszabadító román hadsereg elé sietett.

Ezzel kedvezőek lettek a feltételek a Debrecentől északra levő ellenséges csoport visszavetésére.

Valamivel nyugatabbra a 33. szovjet hadtesthez tartozó román és szovjet magasegységek ugyanakkor heves harcokat vívtak a Debrecentől északra elterülő erdők megtisztításáért. Ügyesen belopózva a fasiszta csapatok közé, a Tudor Vladimirescu-Debrețin és a 3. román hegyivadász hadosztály katonái szétzúzták az előrenyomulásuk irányába eső ellenséges támaszpontokat, és sikerült kijutniuk az erdős övezet északi szélére.

Bal oldalon a 33. szovjet hadtest, amelyhez a román lovashadtest két hadosztálya is tartozott, megtörte az ellenség elkeseredett ellenállását, számos ellentámadást visszavert, és felszabadította Balmazújvárost.

Hajdúhadháza és Balmazújváros, valamint a Debrecentől északra elterülő erdővidék elvesztése után a hitlerista parancsnokság látta, hogy bekerítés és megsemmisítés fenyegeti északkelet-magyarországi erőit. Ezért ezeket visszavonta néhány kilométernyivel észak felé.

Leonard Mociulschi tartalékos altábornagy

Az ellenségnek ez az elhatározása, hogy bármely áldozat árán megtartja ezt az új vonalat, világosan kitűnik abból is, hogy nyolc hadosztályt (a 2. magyar páncélos hadosztályt, a 13. német páncélos, a 22. lovas-, a Feldernhelle, az 1. páncélos, a 76. gyalogos, a 23. páncélos és a 3. hegyivadász hadosztályt) és számos más egységet tömörített egy mindössze 50—60 kilométeres fronton.

Rátérve az üldözésre, a 3. román hegyivadász hadosztály felszabadította Hajdúböszörményt, a román lovashadtest csapatai pedig kijutottak a helységtől északnyugatra levő térségbe.

A szovjet és román csapatok próbálkozása, hogy menet közben törjék át az ellenség védelmi vonalát, nem sikerült, a harcok veszteséggel jártak mindkét részről. A Pljev tábornok parancsnoksága alatt álló lovas-gépesített csoport ezalatt elkeseredett harcokat vívott Nyíregyháza térségében.

A Debrecentől északra levő szovjet és román erők hat napon át véres harcokat vívtak, hogy megtörjék az ellenség ellenállását és behatoljanak Nyíregyházára. Minden lendületük és hősiességük ellenére csak kis áttöréseket sikerült végrehajtaniuk, mivel a fasiszta csapatok, amelyeket a hitlerista parancsnokság számos harckocsival erősített meg, kétségbeesett ellenállást fejtettek ki, erőteljes támadásokat hajtottak végre repülőgépek támogatásával. A szovjet és román csapatok szakadatlan támadása azonban fokozatosan felmorzsolta az ellenség ellenállását.

Eközben a 2. Ukrán Fronttól jobbra elhelyezkedő csapatok — köztük a 4. román hadsereg csapatai is —, miután 1944. október 25-én átlépték a román—magyar határt, fergetegesen vonultak előre a Tisza felső folyása felé, azzal fenyegetve, hogy a Debrecennél és Nyíregyházánál ellenálló fasiszta erők hátába kerülnek.

A kialakult helyzet arra kényszerítette a hitlerista parancsnokságot, hogy október 29-ről 30-ra virradó éjszaka megkezdje csapatainak visszavonását a Tisza felső folyása felé. A szovjet és román erők megkezdték a fasiszta csapatok üldözését, és megtörve hátvédjük ellenállását, október utolsó napjaiban ebben az övezetben is kijutottak a folyó keleti partjához.

A Nyíregyháza térségében vívott harcokban a 13 román hadosztály jelentős hozzájárulást nyújtott Északkelet-Magyarország felszabadításához és az ellenség visszavetéséhez a Tiszától nyugatra. E hadműveletek során mintegy 50 helység szabadult fel, közöttük Csenger, Nyírbátor, Mátészalka, Kisvárda és Dombrád.

Akárcsak a Debrecen térségében vívott harcokban, a román csapatok itt is nagyszerű hőstetteket hajtottak végre, amelyekre büszke népünk. A román katonák és tisztek számos dicsőséges tette közül kiemelkedik Nicolae Boeriu szakaszvezető hősiessége és vitézsége. Október vége felé egyik nap a 18. felderítő csoport (18. gyalogoshadosztály) járőrt küldött Boeriu parancsnoksága alatt, hogy felderítse az ellenséges állásokat. Miután fontos adatokat gyűjtött a térségben levő ellenség állásairól és csapatairól, a fasiszták felfedezték a járőrt, s erőteljes gépfegyvertűzzel árasztották el. Boeriu szakaszvezető súlyos haslövést kapott. Végső erőfeszítéssel lóra ült, hosszú utat tett meg parancsnokáig, jelentést tett az összegyűjtött adatokról; mire ápolásba vették volna, kiszenvedett. De kötelességét mindvégig teljesítette.

LEONARD MOCIULSCHI
tartalékos altábornagy

Dumitru Petreanu

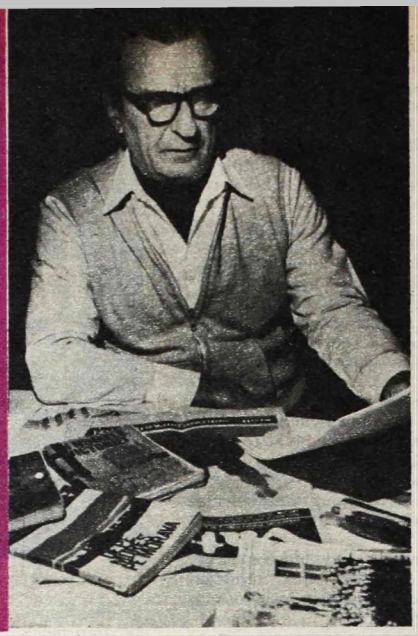

Két kapitány emlékezik

Dumitru Petreanu földszintes házban lakik Marosvásárhelyt, a Köztársaság téren. A kapubolt alatt gépkocsi. Kicsiny udvar. A tartalékos kapitány majd két méter magas, friss nyugdíjas, főtechnikus volt az Electromureşben. Egyszerű szoba, a kombinált szekrény vitrinjében érdemérmek, kitüntetések, három elnyűtt táblájú könyv az asztalon, hazai szerzők munkái, mindháromban szó esik a házigazdáról, az őt érintő részek piros ceruzával aláhúzva. Dumitru Petreanu-Mureş — olvasom egy helyt. Régi fotók, fiatal hadnagy, elegánsan lépked Bukarest utcáján. Kötegnyi nagyobb méretű csoportkép, ötévenként találkozik az évfolyam. Négyszáznyolcvan végzettből már csak vagy százhúszan vannak életben.

A házigazda vakító fehér ingben ül, kissé ünnepélyes, de a magnónak nem örül.

— Névsorolvasáskor, tudja, nem győzik mondani: elesett a fronton! Fogságba került, eltűnt!... És már a betegség is tizedelni kezd bennünket. — Ettől egészen lehangolódik. Feláll, házibort hoz be. — Toldalagon születtem, parasztcsaládból — kezdi magyarul, majd románul folytatja —, a hét osztályt Kolozsvárt jártam ki, majd a bécsi döntés után Bukarestbe mentem. Brăilán érettségiztem, s a tiszti pályát választottam, így kerültem Bukarestbe a Katonai Akadémiára. Éppen 1944-ben végeztem, s hadnagyként Gyulafehérvárra irányítottak. Újoncok kerültek a kezem alá, két hónapja besorozottak, néhány próbalövés után irány a front. Augusztus 23-a tehát Gyulafehérvárt ért, a 91-es gyalogezrednél. Parancsba kaptuk, hogy erőltetett menetben nyomuljunk Enyed felé. Ott, Nyírmezőnél volt az első nagy ütközetünk. Az ellenség heves támadásával találtuk magunkat szemben: hatszoros túlerő, jóval fejlettebb haditechnika. Nekünk még annyi időnk sem volt, hogy lövészárkot ássunk. Erős ágyútűz, nagy vérveszteség, túl későn kaptunk visszavonulási parancsot, mivel a telefonhálózat is elromlott. — Elhallgat, szeme megfényesedik, akadozva folytatja: — Ioan Nemeş, a bajtársam is megsebesült, nem akart a hitleristák kezébe kerülni, a hátamon vittem egy darabon biztos fedezékbe. Közben hallottam, amint kiáltották: Fogjátok meg, tiszt!... Hosszú történet. Napokig lehetne erről beszélni.

Fellapozom az egyik asztalon levő könyvet (În numele victoriei, Bucureşti, 1975) megtalálom a csata leírását, igen, itt, a piros ceruzával aláhúzott részben szó esik a házigazda vitézségéről, meg hogy milyen bizalommal voltak hozzá az alárendeltjei. Aztán Dumitru Petreanu tovább sorolja az ütközeteket:

— Lapád. Sűrű erdő. Az ellenség a fák tetejéről lőtt. Ez már szeptemberben történt. Elkezdődtek a nagy őszi esők, a lövészárkok tele vízzel, csak éjjel lehetett belőlük kibújni.

Hadrév... Míg élek, nem felejtem el. A németek a Maroson túl voltak, jól kiépített fedezékben, mi meg gödrökben hasaltunk. Átkeltünk a folyón, a víz a nyakunkig ért. Nehéz terep, a németeknek tankjaik voltak, nekünk csak kézigránátunk. Négynapos kemény küzdelem, rengeteg halott. A hadnagyunk is elesett... Végre leváltottak, két nap pihenő. Parancsba jött, hogy két nap múlva támadunk. Reggel embertől emberig lopakodtam, buzdítottam a harcra. A németek megneszelték, lőttek. Hasra vetettem magam, rá az egyik bajtársamra, aki lövészárokban feküdt. Akkor visszaszorítottuk az ellenséget Kolozsvár felé.

— Megúszta sebesülés nélkül?

— Megúsztam. Szerencsém volt. De eltört a lábam, mert rosszul ugrottam, bekerültem Kolozsvárra a kórházba. Egy hónapra szabadságoltak. Ez már 1945 januárjában volt. Ezt követően — 250-en, tizenhét tiszttel — Debrecenbe mentünk, majd Nyíregyházára, ahol felkészítettek a téli hadműveletekre. És megint a front. Csehszlovákia. Zelobudza. Pilin. A 426-os magaslatot kellett bevennünk. Tudja, ez hol van? Banska Bisztrica közelében. Szeretném a nyáron felkeresni ezt a helyet, azóta nem jártam ott. Önkéntesnek jelentkeztünk. Tél volt, február, nagy hó, ez már a Tátra! Rajtunk vagy hat-hét réteg: bunda, köpeny, miegymás, de hát majd egy hónapot töltöttünk a hóban, lövészárkokban, amit magunk ástunk. Ott éltünk, aludtunk (amikor hagytak), reggelre teljesen odafagyott a ruhánk, valósággal ki kellett ásnunk egymást lapáttal, s amikor felálltunk, ronggyá szakadt az odaragadt mundérunk... Hogy mivel pótoltuk? A halottak ruháival. Néha szamárháton kenyeret hoztak. A németek a 426-os magaslaton egy tanyán fészkelték be magukat. Ott nagy kőépületek, csűrök voltak, akadt élelem is; kenyeret süthettek. Nagyszerűen körülvették magukat kolompokkal teleaggatott szögesdróttal, lehetetlennek látszott őket bevenni. Általános támadás kezdődött, katonáink halált megvető bátorsággal rohamozták meg a hitleristáknak ezt a fészkét. Engedje meg, hogy felolvassam, mit ír erről egy másik könyv. — Miközben olvas, a kezét figyelem, a tátrai harcokban reumásodott meg. Gépfegyverezni nem lehet kesztyűsen! — A harmincból csak tízen maradtunk életben — mondja aztán —, én magam is megsebesültem. Szilánk csapódott a vállamba, ha lennebb kap el, végem van. Tudja, az ember nem érzi, hogy megsebesült, csak azt látja, hogy véres a hó. Hat hétig nem hallottam. A fülem, orrom még mindig őrzi a sebesülés nyomait. Miskolcon kezeltek, majd Aradon és Szebenben. Később ismét ki akartak küldeni a frontra, de szerencsére közben a háború véget ért.

Megérkezik a szomszéd, Adrian Chifiruc, aki szintén az antifasiszta harcok veteránja.

A borítékbeli régi és újabb fényképeken ő is látható. Chifiruc még szinte gyermek, bajtársaival Bukarestben. Majd Orbónál. Az emlékmű előtt áll vigyázzban.

— Moldvából származom — kezdi közvetlenül. — Huszonnyolcbéli vagyok. Szüleim szegényparasztok voltak. Heten voltunk fiúk. Nem maradhattam a faluban. Lementem Bukarestbe, még a tizenkét esztendőt sem töltöttem be, kaszárnyába kerültem. Aztán felvételiztem, és jó eredménnyel vettek fel az altiszti iskolába. Bukarestben sok mindent átéltem. A nagy földrengést, többek között. Augusztus 22-én Ploieşti mellett tartózkodtunk, a kaszárnyában. Úgy emlékszem, mintha tegnap történt volna... Éjszaka riadó. Mi lehet? — kérdeztük. Parancsnokunk ünnepélyesen bejelentette, hogy fegyvereinket a fasiszták ellen fordítottuk, megyünk Bukarest megvédésére. Gyönyörű reggel volt, és minket már indítottak is, a fejünk fölött angol repülők cirkáltak, balra a németek... Bukarest lángokban állt. Otopeni-nél megállítottak. Parancsba jött, hogy azonnal indítsanak minket Erdélybe. Megyegesig marhavagonnal szállítottak, ott volt a határ. Aztán Orbóra vezényeltek. Gyalog mentünk három napig, mindig éjjel. Csónakkal keltünk át a Maroson, mert minden híd fel volt robbantva. A 495-ös magaslatot kellett bevennünk. Persze minden másképp ment, mint ahogy azt az altiszti iskolában tanultuk, nem volt fedezék, gázmaszk, lövészárkokban hasaltunk, amit magunk ástunk, egy lövészárokban ketten is. Szüntelen tűz. A németek a magaslaton, mi lent. Nekik, persze, jó fedezékeik voltak, dumdummal lőttek, mi rohamoztunk fölfelé, visszakoztunk. Ez így ment egy hónapon át. Szeptember 4-től október 9-ig. Föl, vissza. Itt, kérem, 11 000 román katona esett el. Csak éjszaka volt csend. Engem tábori őrsbe küldtek, ez nagyon veszélyes dolog. Ott vannak-e még a németek? Hallottuk, láttuk őket. Aztán egyszer csak eltűntek, és vége volt. Tudja, mit ettünk egy hónapon át? Néha dinnyét szedtünk, azt, héjastól. Tíz embernek egy konzerv. Engem egy karcolás sem ért. És tizenegy tisztet mentettem meg. Ioan Mustatát például, később tábornok lett belőle. Orbót régebben is megírták. Megvolt, kölcsönadtam. Egyszer filmet is akartak róla csinálni... No, szóval az ütközet után azt mondták, aki továbbra is a hadsereg kötelékében akar maradni, írjon nyilatkozatot. Katona akartam maradni. Először Fogarasra küldtek kiképzésre, aztán Désre. Ott volt a testvérem. Januárig felkészítettek, akkor a 7. számú hegyivadász zászlóaljjal Csehszlovákiába irányítottak. Cristea Ciobotaru volt a tábornokunk. Némecki Brot Prágától mintegy hatvan kilométerre van, ott lettem híradós. Már nem tartott sokáig. Május 9-én megtudtuk, hogy béke van. A németek még lőttek, nem adták meg magukat egykönnyen. Micsoda boldogság ért bennünket ezután. Nagy élelemcsomagok hazulról. Hordóban bor. Aztán a tábornokunk összegyűjtött, rövid beszédet tartott, ami azzal végződött: „Direcţia: România, marş!" Gyalog jöttünk haza, persze nem volt ép vasúti sín. Két hónapig tartott. Mindenütt szívesen fogadtak, de a legszebben Váradon. Olyat nem látott a világ! Zilahon szerettem le. Én aztán megmaradtam a hadsereg kötelékében, harminc évet szolgáltam. Most nyugdíjasként társadalmi munkákkal foglalom el magam.

— Kérem — veszi át a szót a házigazda —, Románia komoly véráldozatot hozott a fasiszták elleni harcban. 170 000 katona vesztette életét.

— Egyesek szerint még több — jegyzi meg Chifiruc kapitány.

— Ennyi. Tizenhat hadosztály. Hatvanezer Csehszlovákiában, negyvenezer Magyarországon, hetvenezer idehaza. Azáltal — folytatja ünnepélyesen —, hogy Románia a fasiszta Németország ellen fordította a fegyverét, a második világháború hat hónappal hamarabb ért véget. Ezt már akkor elismerték a katonai szakértők.

— Churchill is — teszi hozzá Chifiruc kapitány.

— Tudja, mit kérdezett tőlem egy csapói pionír az egyik találkozón? — jut eszébe hirtelen Petreanunak. — Milyen érzés embert ölni? Hallott ilyet? Önvédelemből tettük! — mondtam. Az ember ilyenkor a magaslatot látja, amit be kell venni. Az ellenséget meg kell ölni, különben téged ölnek meg.

— Ki tud számot adni arról, hány embert „vágott le" — elmélkedik a szomszédja. — Senki. Senki. Háború. A mai gyermekeknek fogalmuk sincs róla, mi az. Szerencsére.

SZÉPRÉTI LILIA

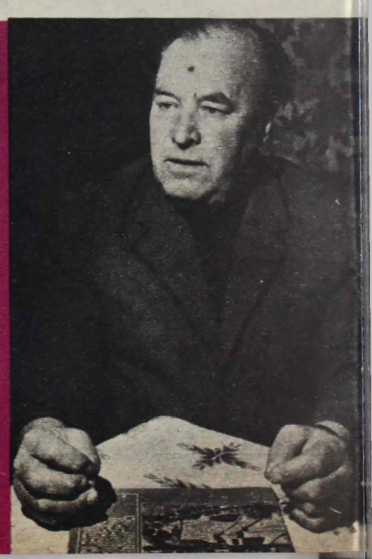

Adrian Chifiruc

Tisztelet a haza hőseinek

A marosvásárhelyi Augusztus 23. park

A marosvásárhelyiek jól emlékeznek arra a júniusi napra, amikor a haza szabadságáért és függetlenségéért vívott harcban, az antifasiszta háborúban elesett román katonák kihantolt hamvait elhelyezték az Augusztus 23. parkban lévő új temetőbe. Majdnem egy éve annak, hogy e kegyeleti helyen tartott emlékünnepségen egyperces néma csenddel adóztak a hősök emlékének, miután az urnákat katonai gyászzene hangjai mellett új sírokba helyezték. A jelenlevő katonák egy szakasza díszlövésekkel tisztelgett az elesetteknek, s az antifasiszta háború és a munkásmozgalom veteránjai, valamint az elesett román hősök hozzátartozói sírtak ezen a helyen.

Már bontják rügyeiket a kegyeleti park facsemetéi és virágok nyiladoznak a tavaszban, és eljönnek ide öregek és fiatalok, leülnek a padokra pihenni, emlékezni...

Aki erre jár, látja: a nagyfokú megbecsülés és tisztelet vezérelte a város vezetőit, akik e park létrehozásán fáradoztak. Azoknak a román hősöknek a tisztelete, akik hazafias bátorsággal életüket áldozták az antifasiszta háborúban hazánk felszabadításáért, a hitlerista hadigépezet teljes szétzúzásáért. Ma már mindenki tudja: a román csapatok hazánk földjének felszabadítása után is, a szovjet csapatokkal együtt hősiesen harcoltak tovább Magyarország, Csehszlovákia és Ausztria felszabadításáért. A leigázók elleni harcokban elesett román hősökre való emlékezésnek pedig most, a fasizmus fölött aratott győzelem 40. évfordulóján, mély hazafias és nevelő jelentősége van. A marosvásárhelyi kegyeleti parkban való elidőzés méltó helye az emlékezésnek...

Valter József elvtársat, a municípiumi néptanács első alelnökét kérdeztem meg, tulajdonképpen hogyan is jött létre ez az öthektáros park, mely egyben a Hősök temetőjét is magába foglalja.

— A munkálatokat még 1982-ben kezdtük meg. Itt vannak előttem a számadatok, melyek nagyjából tükrözik a parképítés-kiképzés szinte kétéves erőfeszítéseit: összesen 150 ezer ember dolgozott, a munkálatok 720 ezer munkaórát igényeltek. Ebben a hatalmas hazafias munkában a város 65 ezer fiatalja, diákok és főiskolások vettek részt, akik 320 ezer munkaórát teljesítettek. A park építésében részt vettek a marosvásárhelyi üzemek, gyárak munkásai, gépkocsivezetők, kőművesek, betonozók, kétkezi dolgozók és szakemberek. A munkálatok a Megyei Tervezőintézet tervei alapján folytak. Összesen mintegy 160 ezer tonna földet kellett megmozgatni, s az öthektárnyi területen földsimításokat végezni, majd füvesíteni. Hogy pontosan hány virágot ültettek, azt nem lehet kiszámítani, de azt tudjuk, hogy több ezer facsemetét ültettek a fiatalok ebben a parkban. Sokféle fát, mondhatnám azt is, mindenfélét, amihez hozzá tudtunk jutni. Ha felnőnek ezek a csemeték, valóságos botanikus kertté változik ez a hatalmas park. A számokból még csak annyit, hogy 95 padot helyeztünk el a parkban, hogy legyen ahol megpihenjen az erre járó. Szólnom kellene persze a marosvásárhelyi katonák munkájáról is, akik ugyancsak kivették a részüket a Hősök temetőjének létrehozásából. Nyugodtan állíthatom, hogy a város dolgozói — különösen a fiatalok —, munkások, diákok, főiskolások büszkék lehetnek munkájukra: ez a létesítmény méltó annak a kegyeletnek a kifejezésére, amely az antifasiszta háborúban, a haza szabadságáért és függetlenségéért elesett román katonákat megilleti. Azt bizonyítja, hogy hőseink önfeláldozását, bátorságát ezen a tájon is örökre megőrizzük emlékezetünkben, s egyben azon munkálkodunk a továbbiakban, hogy minden erőnkkel harcoljunk a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom megteremtéséért hazánkban.

ELEKES FERENC

ION SEGĂRCEANU

Kit egybefog az akarat s a hit

Kővé vált könnyekből és szenvedésből
Főnixmadárként újjászületik,
S a világ tisztelettel szól e népről,
Kit egybefog az akarat s a hit.

Még szebbé tesszük, építjük, vigyázzuk
Az életet, az örök álmodást,
És újra otthonunk lesz majd a házunk,
Muskátlival díszítjük ablakát.

És büszkén nézünk szembe az idővel,
Mert minden harcban győztesek leszünk.
Megépíti, míg bírkózik a kővel,
Arcunk hatalmas mását két kezünk.

NAGY ZSIGMOND *fordítása*

BCU Cluj / Central University Library

Város lesz ez nemsokára

A kastély mögött, az egykori angolparkban, fiatalok ásnak a kolozsvári egyetem kutatóinak irányításával, s barátságosan üdvözlik az idős parasztembert, aki évtizedek óta maga is „kincsek" után kutat, folyamodványokat meneszt tudós és kevésbé tudós fórumokhoz, bizonyítván, hogy valóban kincseket rejteget itt a föld. Az öreg mindegyre megáll, figyelemmel vizsgálgatja az ásatás nyomán lassan-lassan felsejlő egykori római castrum falait. Ez a tavaly nyári kép idéződik fel emlékezetemben, amint a Kolozsvártól mintegy húsz kilométernyi távolságra, a havasok előterében elnyúló település felé közeledem.

A régészeti teleptől nem messze, a Hideg- és a Meleg-Szamos egyesülésében, a Kis-Szamos megszületésében gyönyörködhet a látogató, s valahol ezen a környéken állhatott a vár is, ahová — Anonymus tanúsága szerint — a település névadója, Gyalu menekült volna, ha útközben fejét nem veszik.

Nemcsak akkor, később, a Báthoriak és a Rákócziak korában is vonultak hadak ezen az úton (a helység okiratokkal igazolható története a XII. század elejére tehető), hogy az utóbbi negyed században aztán a munka hadoszlopai vegyék birtokukba a terepet.

Az energiagondok enyhítéséért

— A múlt és a jövő felé vezető utakat egyaránt kutatjuk — mondja Vasile Sucală, a községi pártbizottság titkára, a néptanács elnöke, aki körülbelül egy évtizeddel ezelőtt maga is az ideseregleti munkacsapatba tartozott: brigádosként vett részt a község közigazgatási területén levő tarnicai vízerőmű építésében, az építőtelepről került a község élére. — Mert kincset ér az is, amit a föld mélyéből emelnek ki — folytatja elmélkedését —, de még nagyobb kincs a vízi energia.

Erről tanúskodik a 45 MW-os beépített teljesítménnyel működő tarnicai erőmű, erről vallanak a később létrejött gyalui gyűjtőtó s az elkészült és készülő törpe vízerőművek: a már működő 1,2 MW-os összteljesítményű Gyalu I, és a befejezés előtt álló Gyalu II, mely a maga 6,9 MW-os teljesítményével a tervek szerint már 1985 második felétől ontja az energiát, a fényt az országos hálózat számára.

Az energiagondok enyhítése mellett a környék ivóvízellátását is kedvezően befolyásolják a gyalui építkezések. Innen indul a hatalmas vezeték, amely a közeli Kolozsvár és a távolabbi Szamosújvár lakosságát látja el.

S ha most már a vizek emberkéz teremtette partok között folynak, s az ember szolgálatában állnak, új munkalehetőségeket és mesterségeket kínálván az itteni és a környékbeli lakosoknak, azért a természet kedvelői, vagy a már régebben ideszokott sporthorgászok sem panaszkodhatnak, Gyaluban a nagy munka közepette sem feledkeztek meg róluk: pisztrángtenyészetet létesítettek a vizek benépesítésére. A kirándulók kényelmét szolgálja a gyűjtőtó mellett létesített motel és vendéglő, a hideg-szamosi menedékház, a horgászok pedig a Tarnicai tóra járnak szabad idejükben.

Vad is akad itt, a halon kívül. A község területén két erdőkerület működik. Érthető, hiszen több mint ötezer hektár tartozik ide. S hogy a vadászok szívesen látott vendégek, azt az ősz eleji panaszok bizonyítják: kukoricaéréskor bizony nem is egyszer vaddisznókondák dézsmálják a termést. Apróvad szintúgy akad. S ha már a természettől így adatott, az ember is megteszi a magáét: a falu határában jól jövedelmező nyérctelep működik évek óta.

Csaknem a tarnicai vízerőmű munkálatainak megkezdésekor létesült Gyaluban egy modern, nagyméretű csirkegyár is, amely a környék lakosságát látja el vágott baromfival, tojással, és exportra is termel, munkát biztosítván megannyi nőnek-férfinak. A községközpontban, a csirkesütődében bárki megkóstolhatja a nyársonsültet, májat, a friss tojásból készült, ízletes palacsintát.

A Gyalui-havasok hideg lehelete nem nagyon kedvez a növénytermesztésnek, viszont a helyi mtsz azért csak feltornászta magát, állattenyésztő részlegével, a megye legjobbjai közé. Okos István farmvezető állatorvos szerint évről évre gyarapodik a szarvasmarha- és a juhállomány, s növekszik a hozam, nemkülönben az mtsz és a községhez tartozó két falu egyéni gazdálkodóinak hozzájárulása az önellátáshoz és az állami alaphoz.

A község területén működik még egy mezőgépészeti állomás, a megyei út- és hídügyi igazgatóság, valamint az erdei építkezési vállalat, a geológiai kutatóvállalat egy-egy telepe. Sokféle tehát a munkalehetőség, Vasile Sucală elvtárs mégis arról beszél, hogy a város vonzásának, Kolozsvár közelségének nem lehet ellenállni. Az ingázás nem szűnt meg, sőt talán megnövekedett. Sok százan indulnak naponta a város üzemeibe dolgozni. Persze — folytatja — a városból is sokan érkeznek naponta a községbe, munkahelyükre. „Egy kis túlzással azt lehetne mondani: majdnem ugyanannyian."

A néptanácsi elnök által említett tényekkel nemcsak itt, másutt is találkoztam. A jelenség persze mélyebb elemzést igényel; de az az érzésem: egyik fő kiváltó oka, hogy Kolozs megyében viszonylag kevés a vonzáskörzet szerepét játszó kisváros, ahol a jó életkörülményeknek köszönhetően meg is telepednek az emberek. Idővel talán Gyalu vállalhatja majd ezt a szerepet.

Az utóbbi években sokat tettek ennek érdekében. Elsőnek a szolgáltatóház, majd az emeletes áruház épült fel. Sorra emelkednek a tetszetős külsejű, a térbe és a helység hangulatába jól beilleszkedő tömbházak. Ma már háromszáznál is több lakással, központi fűtéssel, egyiknek-másiknak a földszintjén üzlettel, találozóval. Közvetlen szomszédságukban ott van az új

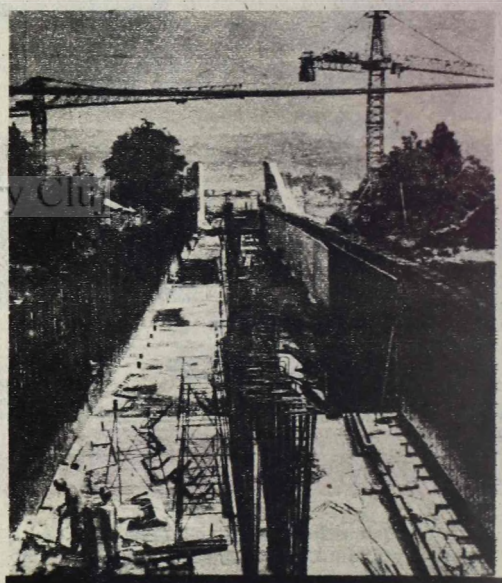

A GYALU II. VÍZERŐMŰ ÉPÍTŐTELEPÉN

Utak a jövőbe és a múltba

A GYALUI KASTÉLY

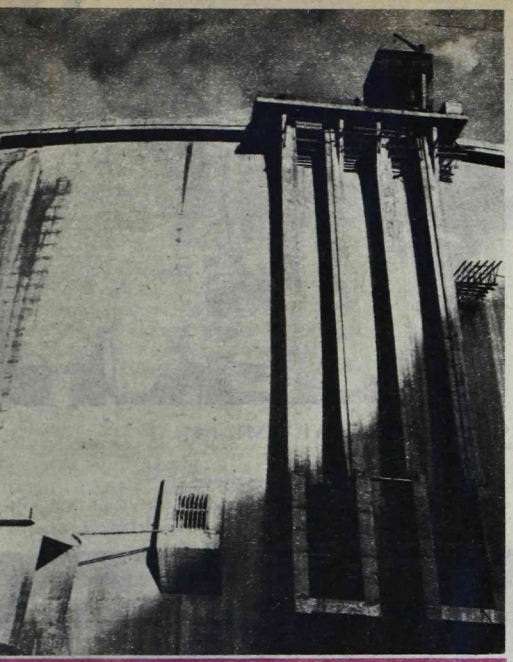

A TARNICAI ERŐMŰ GÁTJA

Nagy kincs a vízi energia

A VÁROSIASODÁS FÉLREÉRTHETETLEN JELEI

Tavaly több mint 50 millió lejre vásároltak a gyaluiak

iskola, készül, illetve befejezés előtt áll a bölcsőde és napközi otthon, s majd a korszerű művelődési ház. Mindezzel párhuzamosan bővül a csatornahálózat. A szövetkezeti üzletekben — Valer Suciu szövetkezeti elnök tájékoztatása szerint — csupán tavaly több mint ötvenmillió lej értékben vásároltak, sokféle szükséges holmit, a község lakosai.

S most térjünk be egy pillanatra a szövetkezeti üzletház könyvesboltjába. Saját tapasztalatomból és statisztikai adatokból is tudom, hogy ez a megye talán legjobb szövetkezeti könyvesboltja, háromszor-ötször annyi könyv fogy el itt, mint más községközpontokban.

— Lányommal s egykor férjemmel együtt — tájékoztat kedves ismerősöm, Csányi Ildikó, az üzlet vezetője — azon ügyködtünk mindenkor, hogy megszerezzük vásárlóinknak, törzsvevőinknek az őket érdeklő román és magyar nyelvű kiadványokat. Még akkor is, ha esetleg végig kellett ezért járni a raktárt, vagy szomszédos boltokhoz, egyéb forrásokhoz kellett fordulni. Kolozsvárról is rendszeresen kijárnak hozzánk a jó könyvek kedvelői. Mégis elégedetlenek vagyunk, mert nem mindig kínálhatjuk azt és olyan mennyiségben, amit és ahogy szeretnénk...

Az együttélés szép parancsa

Könyvcsomaggal a kezemben rándultam át pár percre a tízosztályos iskolába, Lajosi István igazgatóhoz.

Az új iskola előterében ügyes kis sporttelep van, pár éve készítették román és magyar gyermekek, a falu KISZ-szervezetének tagjai. Maguknak. Érthető talán ebből is, hogy miért végzett tavaly a fiatalok versenyében a megyei első helyen a Gyalu községi szervezet.

Lajosi István évek óta igazgatja-irányítja közel 1 500 gyermek és mintegy száz oktató-nevelő lépteit, munkáját. Ama egykori Lőrinc deák munkáját folytatja, aki okiratok tanúsága szerint az 1466-ban már működő iskola mestere volt. Ugyancsak okiratok vallanak a testvéri egyetértésről, együttélésről, a gyalui román tannyelvű falusi iskola múltjáról is.

A központi iskolának van bentlakása, étkezdéje, tanműhelye meg — ami faluhelyen ritkaságszámba megy — fonetikai laboratóriuma. És persze földje is, ahol a gyermekek maguk gazdálkodnak, tanulják őseik mesterségét. S az iskolában a hivatásszeretetet.

— Úgy tudom, helybeli. Ezért kérdezném meg: emlékszik még arra, amikor Kalotaszegnek ezen a peremrészén még dívott a régi népviselet?

— A város közelsége, a megváltozott életmód hozta magával, hogy a régi viseletet viszonylag gyors ütemben váltotta fel a városias új. A régi már csak elemeiben van jelen.

Utánanéztem magam is a Faragó József—Nagy Jenő—Vámszer Géza Kalotaszegi magyar népviselet című munkáját átlapozva, s a jó három és fél évtizeddel ezelőtt gyűjtött-jegyzett és szerkesztett anyag is már akkor csak „nyomelemeiben" jelzi a népviselet jelenlétét ezen a környéken.

— Mi, itt az iskolában, az együttélés szép parancsát tanítjuk a gyermekeknek, s persze, a nyolc magyar tannyelvű osztályban az anyanyelv és irodalom, a közös múlt tiszteletét. Ebben segít bennünket a szervezeti munka, a művelődési tevékenység.

— Ez az oktató-nevelő munka kiterjedhetne a serdültebbekre vagy éppen a felnőttekre is — erről beszélgettünk Maria Cosma elvtársnővel, a községi pártbizottság titkárhelyettesével, a művelődési otthon igazgatójával, s ő tájékoztatott arról is, hogy egy magyar nyelvű műkedvelő csoport van újraalakulóban.

Felnő egykori önmagához?

Gyalu egykor oppidum: város volt, a XV. századtól vásártartási joggal s vámmentességgel bírt. A környék lakosai ma is begyűlnek a gyalui vásárba. Csak éppen van egy kis bökkenő: a Gyalu II. vízerőmű építőtelepe „felfalta" — egyelőre — a vásárteret. Időbe s pénzbe kerül, amíg kialakítják a megfelelő új vásárhelyet. Ez ma a község vezetőségének egyik égető gondja.

Míg a sárga csuklósbuszra, a „gyalui expresszre" vártam, sétáltam egyet a patinás várkastély körül. S ahogy az annyiszor romba döntött, felégetett épületet nézegettem (1877-ben építették újra a kor divatjának megfelelően), eszembe jutott a legenda, amelyet Móricz Zsigmond is megörökített. Felsejlett előttem a világszép Mózes Kata, akibe belebolondult egykoron a nőre mindig éhes Báthori Gábor fejedelem. S ennek okán zálogba adta a szépasszony urának, Kamuthy Farkasnak, Gyalu várát.

Ma mindenképp nemes célt, beteg gyermekek nevelтetését szolgálja. S turisztikai vonzáspont lehetne, ha valaki törődne vele legalább egy tábla elhelyezésének erejéig, hogy felhívja rá a figyelmet.

REISZ KATALIN

Előtérben

Az életszínvonal emelése és az életminőség javítása

„A kongresszus megvitatta és jóváhagyta az életszínvonal emelésének és az életminőség szüntelen javításának az 1986—1990-es időszakra szóló irányelvprogramját, amely dokumentum tanúsítja pártunk állandó gondoskodását a nép anyagi és szellemi jóléteről."

Az RKP XIII. kongresszusának Határozata

Az életszínvonalon valamely társadalom tagjai, vagy egyes közösségek életfeltételeinek alakulását értjük. Egyik legfontosabb, számszerűen mérhető mutatója a reáljövedelem alakulása. Az életszínvonal általában a kielégítésre váró szükségletek és ezek kielégítési foka közötti tényleges helyzetet tükrözi.

Tartalma és felhasználási formái révén a fogyasztási alap egyik fő tényezője a szocialista társadalom alapvető célkitűzése — a társadalom jóléte és az emberi személyiség sokoldalú fejlődése — biztosításának. E célkitűzés nem korlátozódik a fogyasztásra, hanem feltételezi az életminőség javítását is.

Az életminőség az életszínvonalnál átfogóbb kategória, a társadalmi élet összes feltételeinek színvonala és szerkezete közötti kölcsönhatásokat, a szükségletek kielégítésének fokát és az egyének, illetve a közösségek létezésének, fejlődésének és tökéletesedésének minőségi jellemzőit összegezi. Az élet minősége, amelyet a gazdasági, társadalmi, politikai feltételek összessége határoz meg, azt is tükrözi, hogy a társadalom tagjai milyen formákban és milyen eszközökkel elégítik ki létszükségleteiket.

A szocialista társadalom alapvető célkitűzése az életminőség számos sajátosságát eredményezi.

Ezek közül a legfontosabbak: a társadalom összes tagjai közötti jogegyenlőség, a demokrácia fejlesztése; a lakosság növekedése és a gazdasági fejlődés közötti dinamikus egyensúly biztosítása; a teljes és ésszerű foglalkoztatottság, a munkahelyek számának és a munkaerő szakképzettségi fokának növekedése; a nemzeti jövedelem gyors ütemű növelése, helyes elosztása, és ezen az alapon a lakosság tényleges jövedelmének növekedése; a fogyasztási javak és szolgáltatások mennyiségi és minőségi növekedése; a lakásépítés fokozása, a lakások kényelmi fokának javítása; az egész lakosság képzettségi fokának emelkedése, az állandó képzés és nevelés; a környezet védelme, a helységek korszerűsítése; a lakosság egészségi állapotának javulása stb.

Mindezek kedvezően hatnak az emberi személyiség fejlődésére, a társadalom valamennyi tagjának életmódjára.

A XIII. kongresszus dokumentumai előirányozzák az elért életszínvonal megtartását és további emelését az anyagi termelés, a munkatermelékenység és a gazdasági hatékonyság, a nemzeti jövedelem növekedése arányában.

A következő ötéves tervben a javadalmazás és a parasztság jövedelmének növekedése, az árak és a szolgáltatási díjszabások stabilitása, a kiskereskedelmi áruforgalom 9—10 százalékos, valamint a szolgáltatások 69—76 százalékos növekedése révén javul a nép anyagi szükségleteinek kielégítése.

Tovább javulnak a lakásfeltételek, tökéletesedik az oktatás és egészségvédelem. 1990-ig megvalósítjuk a munkaerő optimális elosztását a különböző ágazatok és tevékenységi területek között, és biztosítjuk a gazdaság igényeinek megfelelő szakmai szerkezetet. A munkatermelékenység hangsúlyozottabb növekedése lehetővé teszi a 44 órás munkahét alkalmazását, a szabad idő növelését.

Az új ember kialakítását elősegíti a párt- és tömegszervezetek erőteljesebb politikai nevelő tevékenysége, amelyet a humanizmus, az új erkölcs és méltányosság, valamint a szocialista kultúra és művészetre jellemző értékek alapján valósítanak meg.

A következő ötéves terv irányelveinek megvalósítása révén népünk a civilizáció és a haladás, az anyagi és szellemi jólét magasabb fokára emelkedik.

A század végén Románia sokoldalúan fejlett szocialista ország lesz, mind a gazdaság, a kultúra és tudomány, mind pedig a nép általános életszínvonala tekintetében.

CZIRE DÉNES

BCU Cluj / Biblioteca Centrală Universitară

Lesznek robotok

Az 1986—1990-es terv egyik fő célkitűzését a munka termelékenységének a jobb termelés- és munkaszervezés, valamint az automatizálás, kibernetizálás és robotizálás útján történő növekedése jelenti. A munkatermelékenységre vonatkozó különprogram és az irányelvek előirányzatainak megfelelően 1990-ig a munka termelékenysége több mint 60 százalékkal fog nőni 1985-höz viszonyítva.

NICOLAE CEAUŞESCU

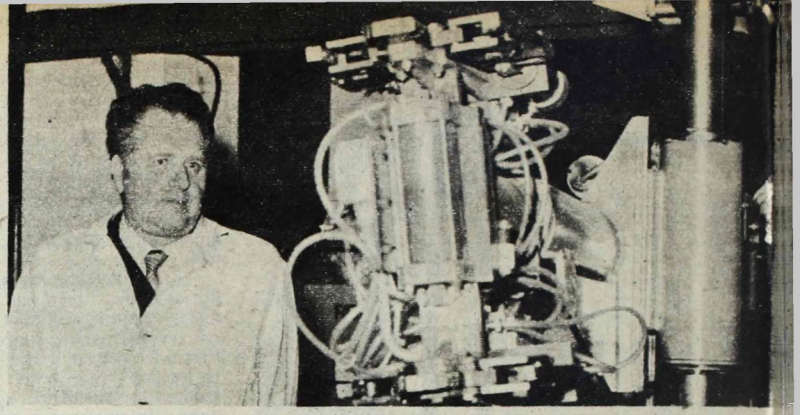

DR. KOVÁCS FERENC EGYETEMI TANÁR

„A mi feladatunk a terep előkészítése"

Bukarest, Kolozsvár, Iaşi, Brassó műegyetemei mellett a temesvári az, amely elismerést érdemlő szakértelemmel, eredményesen foglalkozik a robotizálással. Temesvárt a robotokkal kapcsolatos munka vezetője **dr. Kovács Ferenc** professzor. Az interjút vele egy szabadegyetemi előadás végén beszéltük meg, a találkozás időpontjában a Magyar Nemzetiségű Dolgozók Temes Megyei Tanácsának ülésén állapodtunk meg. Beszélgethetnénk tehát a Tanács vezetőségi tagjaként vállalt feladatairól; arról, hogy miért tart ismeretterjesztő előadásokat; érdekes volna megtudni, hogyan illeszkedik a robotokkal kapcsolatos munka a mechanikai tanszéken kutatott többi elméleti-gyakorlati kérdéshez; kérdezhetném a tankönyv- és a szakkönyvszerzőt, ugyanis nemsokára a könyvesboltokba kerül második robotokkal kapcsolatos, dr. George Cojocaruval közösen írt munkája, a Munkában a robotok (Roboţi în acţiune).

— *Iparunk fejlődésének szükségszerű követelménye a robotizálás. Ha versenyképesek kívánunk lenni, mindig előbbre kell lépnünk. Mit várhatunk műegyetemeink szakembergárdájától e téren?*

— Sokat. Először is a mi feladatunk e terep előkészítése elméleti szempontból, és a robotizáláshoz szükséges szakemberek, mérnökök képzése. A technikai fejlődés anyagi áldozatokat követel. Egy robotizált vonal létrehozása többe kerül, mint ha a régi, a klasszikus megoldásnál maradnánk. Csakhogy a számítástechnika is akkor kezdett olcsóbbá válni, kifizetődő lenni, amikor már nagy sorozatokban készültek a különböző komputerek. Kezdetben nagyobb volt a beruházás, mint a várható haszon, de azért sehol sem állították le a számítástechnikai programokat. Ha el akarunk jutni oda, hogy olcsó robotokat gyárthassunk, akkor kezdetben vállalni kell a viszonylag nagy anyagi ráfordításokat. Miután ezek megvannak, két fő szempontot tartunk szem előtt: azt, hogy a feladat bonyolultsági foka ne haladja meg sokkal azt a szintet, amit mi a laborban már elértünk, másodsorban pedig munka-egészségügyi megfontolások jönnek számításba. Műegyetemi csoportunk létrehozta a temesvári Electromotor Vállalatban az első robotizált „sejtet". Vagyis néhány forgácsológép kiszolgálását robot végzi. A robotizálást nemcsak a termelékenység fokozása teszi szükségessé, hanem a nehéz fizikai munka kiküszöbölése is. 50—60 kilogrammos motortengelyeket kellett a munkásoknak emelgetniük. Nicolae Ceauşescu elvtárs legutóbbi temesvári látogatása alkalmával feladatul jelölte ki a lugosi Emelő- és Szállítógépeket Gyártó Vállalat (IURT) öntödéjének robotizálását. Az öntödében igen sok nehéz munkát kell végezni. Az öntvényt rázópadon veszik ki az öntőformából, de ritka az a darab, amelyen ne maradnának leforgácsolandó részek. Az öntési sorját is nehéz eltávolítani, kivált ha acélról van szó. A különböző nehéz munkafázisoknál gondot okoz a munkaerő biztosítása. Ezért a vállalatoknak érdeke jobb megoldás keresése. Ezzel a kérdéssel a resicai kohászati kombinát felkérésére kezdtünk foglalkozni, ahol az öntöde tipikusan szűk keresztmetszetű része a termelési folyamatnak.

— *Érzésem szerint ez a feladat bonyolultabb az Electromotorban megoldottnál.*

— Valóban az. Nálunk még nincs megoldva, pedig mások (például bukaresti szakemberek) is dolgoznak rajta. Külföldön, a General Motorsnál, tévékamera a műtárgyszerv, s a szalagon rendszertelenül érkező öntvényeket a számítógépbe küldött információk alapján azonosítja és emeli fel az önműködő gépezet. A választandó megoldás attól is függ, kinek mennyi pénz áll rendelkezésére, mennyit tud áldozni a kérdésre. Mert van egy bizonyos határ, amit nem érdemes már túllépni. Szóval minél több bizonytalansági tényezővel kell számolni, annál bonyolultabb a feladat, annál több mindenre kell figyelemmel lenni.

— *Úgy tudom, hogy az Electromotorban működő robot, a REMT—1 minden tengelyt ugyanabból a helyzetből emel fel: ezt a megoldást az öntvényeknél nem alkalmazhatják.*

— Nem. És azt sem tudjuk előre, hogy a munkadarabokon hol lesz az öntési hiba, a leforgácsolandó rész. Bonyolult, több lépcsős feladat az öntödei vonal robotizálása. Első lépésként szinkronmanipulátorokat fogunk építeni a nehéz tárgyak mozgatására. Közben folyamatosan kidolgozzuk az elvi megoldásokat, és megkezdjük ezek gyakorlatba ültetését.

— *Kik dolgoznak a feladat megoldásán?*

— Műegyetemünkön igen népes munkakollektíva alakult; néhányuk nevét megemlítem: dr. Iosif Groşanu professzor, dr. Nicolae Gheorghiu professzor, dr. Tiberiu Mureşan professzor, Cornel Rădulescu adjunktus, Varga István tanársegéd. Részt vesznek a robotizálásban resicai szakemberek is, például Mihai Vida, az Almérnöki Intézet professzora, Bukarestből a melegmegmunkálási tervezőintézet néhány szakemberével kollaborálunk. A munka irányítása a gépgyártóipari miniszterhelyettesre hárul.

— *Milyen más munkát vállalt az önök kollektívája?*

— Kettőt említenék. Az aradi Vagongyárnak van egy robotja, annak a beindításában segédkezünk. Nagyobb feladat az, amit a Turnu Severin-i Vagongyártól kaptunk: vagonalvázak robottal való hegesztését kell megoldanunk, s ezenkívül a vagonszekrények homokszórásos tisztítását és festését. Jól haladunk. És idetartozónak érzem azt is, hogy az Electrotimişnek átadtuk az első hat robot és manipulátor gyártási tervét. Ez a vállalat készít elsőként hazai robotokat. Termelőkapacitásuk jó részét robotgyártásra fogják fordítani.

BODÓ BARNA

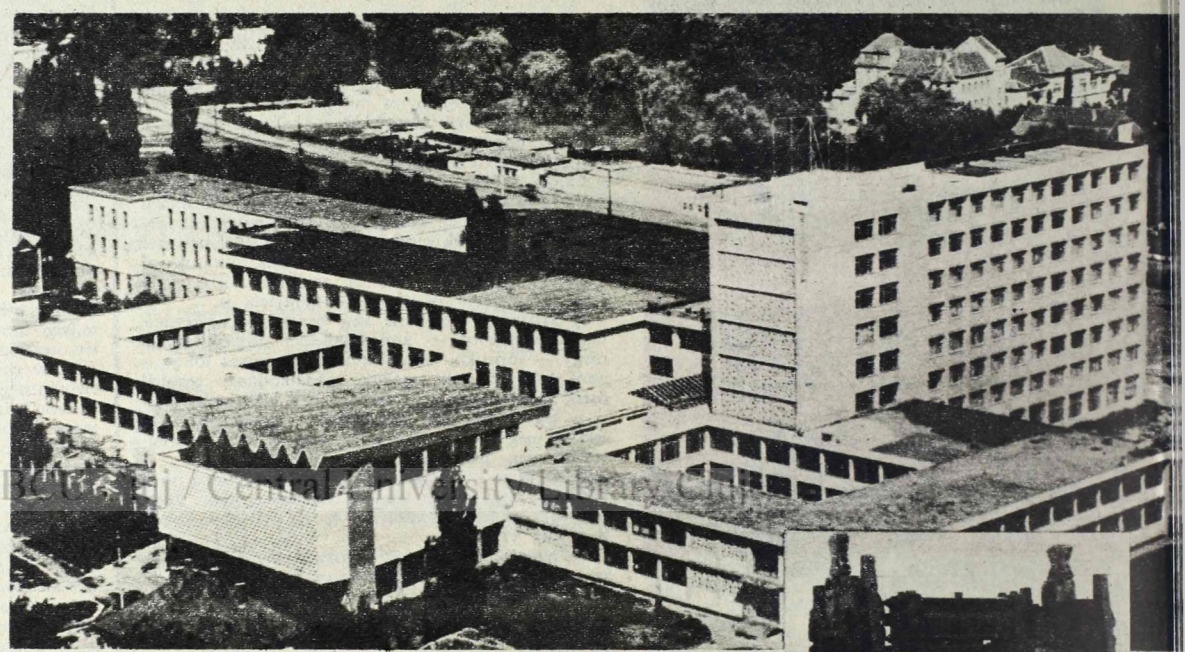

AZ EGYETEM ÉPÜLETE

Részt vesznek a resicai és a lugosi öntöde robotizálásában

Gyurcsik Miklós felvételei

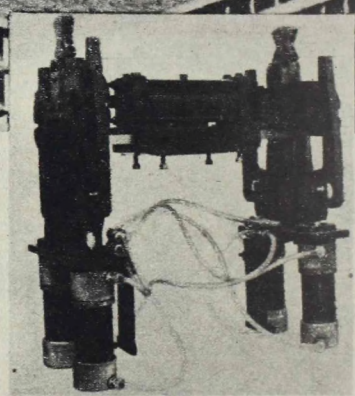

BEFOGÓSZERKEZET

Kiküszöböli a nehéz fizikai munkát

SZINKRONMANIPULÁTOR

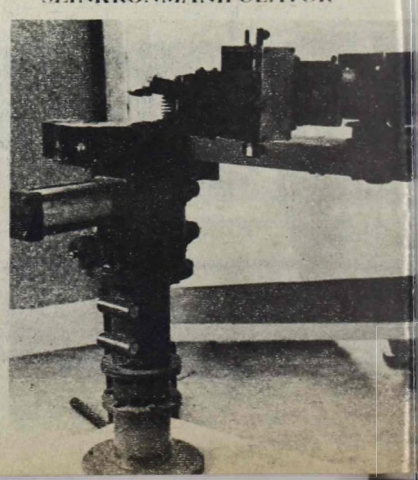

Babeş-Bolyai / Central University Library Cluj

Határ

A sárga is viszonylagos

Mit tagadjam, olvastam elég detektívregényt életemben (főként hosszú vonatozások unalmát üzve), de sárga-szakértőnek nem tartom magamat, ellenkezőleg! Egy félóra múlva semmire sem emlékszem. Ez nem azt jelenti, hogy nem tudok megkülönböztetni egy Simenont Agatha Christie-től vagy Sanantoniótól, esetleg — de csak esetleg! — egy Chandlertől. Mi a baj? Az, hogy nem tudom nyomon követni az okoskodásukat, sohasem tudok felkiáltani a kellő pillanatban, hogy „most kell letartóztatni a szakácsot, mert keveri már a mérget az ételünkbe!" Nem felejtek el viszont bizonyos dolgokat: Maigret-nél például a különféle francia ételek ízeit érzem (persze, néha csak úgy gondolatban, mert milyen lehet a narancsos kacsasült?), és azt is megtanultam a superman-fofelügyelőtől, hogy vörös bort mindig előnyben kell részesíteni a fehérrel szemben (ami az író-borszakértő Csávossy György szerint ostobaság), Agatha Christie-nél élvezem néha az angol környezetrajzot, Sanantoniónál a párizsi argót (a nyelvészek is tanulmányozzák már!), Chandlernél... Itt megakadok: Chandlerből csak arra emlékszem, hogy a hőst időnként alaposan elagyabugyálják... ami feltűnő, mert a többi detektívhős ezt általában elkerüli. Ebből is kitetszik, hogy nem értek a műfajhoz, és minden bámulatom azoké, akik el tudnak igazodni, sőt értékrétegeket is meg tudnak állapítani a sárga óceánban... azazhogy ez volt a véleményem mostanig. Ám nemrégiben (ismét csak egy hosszú vonatozás alatt) a kezembe került egy csapnivaló sárga, amelyet bosszúsan dobtam volna félre — ha a végén fel nem fedezek egy „szerkesztői üzenetet". Hát az egész könyvből ez volt a legérdekesebb!

Ne kérdezzék, hogy miféle sorozattól van szó, és hogy ki a szerkesztője; nem fontos. De egy nagy, hetente és százezres példányszámokban megjelenő sorozatról beszélek... Nos, ennek a szerkesztője üzent egy lelkes olvasónak, aki azt követelte tőle, hogy szedje végre értékrendbe a sárga-irodalom „remekeit", mert szeretné összegyűjteni őket... Az óvatos szerkesztő (s az csak helyes, ha a szerkesztő óvatos, ezt mi is tudjuk) nem mert a saját szakállára nyilatkozni, hanem két nagy „nemzetközi tekintélyre, Howard Haycraftra és Ellery Queenre hivatkozva (az előbbi kritikus, az utóbbi maga is, ugye, ismert krimiíró) nyújtott át egy hosszú listát — kétszáz évre visszamenőleg. És itt esett le az állam, mert...

...mert a jegyzék Voltaire Zadigjával kezdődik, és William Faulkner műveivel végződik. És hadd idézzek még néhány nevet: Dosztojevszkij, Dickens, Victor Hugo, Mark Twain, W. Somerset Maugham, Theodore Dreiser... Te jó ég, sohasem gondoltam volna, hogy a Bűn és bűnhődés krimi... Vagy A nyomorultak, vagy az Amerikai tragédia. Persze, ott van közöttük Conan Doyle, ez csak természetes, Daphne Du Maurier (A Manderlay-ház asszonya), Bram Stoker hírhedt Drakulája (véletlenül olvastam), és a többi, akiket már kezdetben idéztem. Megállott a könyv a kezemben, és arra gondoltam, hogy üzennem kellene az üzenőnek, hadd vegye föl a jegyzékébe — például — Móricz Forró mezőkjét, Sadoveanu Baltáját, esetleg Babits Gólyakalifáját... Tréfálok? De mennyire! Nemcsak tréfálok, hanem tiltakozom is: kérem, il y a és il y a, azért mégse keverjük az ocsút a búzával, ehhez nem kell nagy ész!

De nem, inkább írok a kérdezőnek: uram, tőlem olvasson annyi krimit, amennyit akar, ha nem tud aludni vagy erősen unatkozik, viszont szabad idejében vegyen a kezébe egy-egy másfajta könyvet is; de tájékoztatást ne egy sárga sorozat szerkesztőjétől, hanem a világirodalom-történettől kérjen...

Lőrinczi László

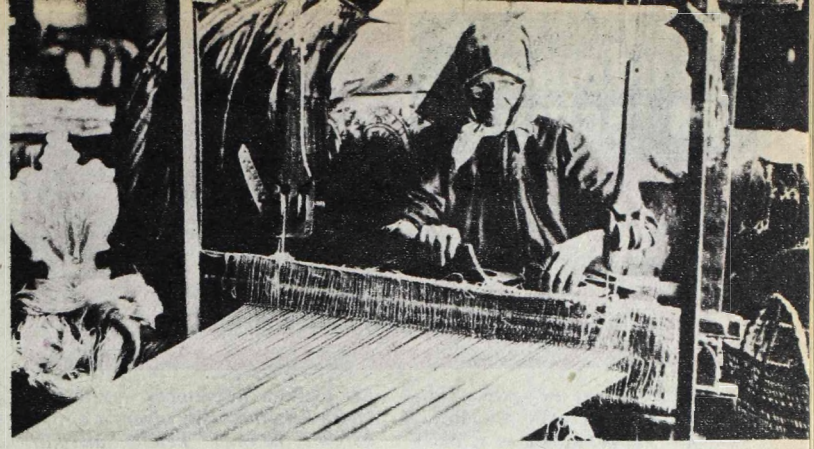

népi - életünk emlékei

Az 1930-as években készült felvételen kétnyüstös lepedőt sző a csíki asszony. Osztovátáján jól látszik a két nyüst, amelynek az a szerepe, hogy különböző irányba nyissa a fonalakat. Előkészítéskor a szövőszékre hosszában felrakták a láncfonalat (felvetőt), olyanformán, hogy minden szálát áthúzták a nyüstön és a beverést biztosító bordán. A szétnyitott szálak közé vetélővel (belsejében az ontokszál, a beverőszál, amely csőre van csavarva) bevitték a bélfonalat, ezt a nyüst mozgatásával befonták és bordahéjjal beverték.

Mint látható, vízszintes szövőszékkel dolgoztak, amelynek az elején keresztbe tett keményfadeszka ülőhely található. A megszőtt anyagot egy henger alakú keményfára csavarták fel, amit hasajónak hívtak. A nyüstöt pedálszerű lábtókkal mozgatták, amelyek működését a csigaszerű nyüstkarika biztosította. Ezt a nyüstbotra rögzítették, amely a szövőszék talpából merőlegesen kiemelkedő karon feküdt. A felvetőfonalat a külső hasajóval feszítették meg, amelybe egy hosszú fordító- vagy eresztőfát dugtak. A hasajó a díszesen cifrázott bábfába volt befúrva. Az első hasajót ugyancsak bábfába dugták, amely azonban rövid és vaskos volt. Itt a rögzítést a görbe feszítőfa biztosította.

A szövőszéket rendszerint egy külön szobában állították fel, ahol a házasszony minden szabad percét kihasználva dolgozott. Szőttek kender- és lenvásznat, posztót, szőnyegeket, abroszokat, rongyszőnyeget, úgyszólván mindent, amire egy házban szüksége lehetett a családnak. És nem dobtak el semmit. A csepűből zsákvászon készült, férfikötény, a rongyból szőnyeg, állattakaró. A gyapjúból ruhaposztó, cserge, festékes szőnyegek, a lenfonalból szedettesek. A falusi háziasszonyok művészi szintre emelték a takácsmesterséget. Szöveteik ma kiállítási tárgyak néprajzi múzeumainkban, és egy-egy szövésmódról, festéstechnikáról köteteket írnak.

BARABÁSI LÁSZLÓ

Szállodai sztorik

2.

Az osztály hosszas és kalandos irodalmi kultúr-kirándulás után, öreg este ért az udvarhelyi szállodába. Az ősz hajú tanár igéző nevelői tekintetét a szállodásnő szemébe mélyesztve, így szólt bizalmasan:

— Az ugye nem lehet, asszonyom, hogy a gyermekek az utcán töltsék az éjszakát. Nyisson ki nekünk — nagyon kérem — egy lakosztályt. Két szobában éppen elférünk. Harmincan.

— Harmincan? — Az asszony rámered. Sok évtizedes szállodai múlt állt a háta mögött, de ilyet még nem hallott. A nevelő tekintete még mindig fogva tartotta őt, alig hallotta, amit mond:

— Egy mukkanás nem lesz.

— Egy mukk sem — súgta vissza, maga sem tudja, hogyan állt rá a dologra hirtelen —, s reggel hatkor elhagyják a szállodát.

— Itt lesz a kulcs, ahonnét most elvettem — mondta az osztályfőnök.

Macskaléptekkel mentek fel a gyerekek az emeletre. — A fürdőszoba elölibe a lányok, a teraszosba a fiúk — rendelkezett az osztályfőnök. — A nyápicak az ágyban, a vasgyúrók a földön alusznak, hálózsákokban.

Ő maga is a földön aludt, a fütőtest és a tévéasztal között.

Korán reggel szólt a takarítónő a szállodásnak, kész a tea. Megitták a „seprűs szobában". Mire az asszony visszatért a kuckójába, ott találta a lakosztály kulcsát, s egy köszönő cédulát az asztalon.

— Nahát! — mondta hangosan, s elrévedezve nézte az üres utcát.

— Történt valami? — érdeklődött a takarítónő.

SZÉPRÉTI LILLA

FURCSA...

...hogy az emberek hajlamosak néha éppen ellenkező következtetéseket levonni tényekből, példázatokból, mint amiért elébük tálaljuk őket. Falusi tanszemélyzeti tagokkal beszélgetek egy kollégájukról; nem értik, miért van még mindig ugyanabban a faluban; hogyhogy nem került még be; hiszen *tud*, rokonai révén kitűnő összeköttetései is lehetnének; és lám, mégis ott ül, már hány éve... Azt el sem tudják képzelni, hogy igenis ő ott, éppen ott akar maradni, valamiért szereti azt a falut... Inkább magyarázatokat keresgélnek: biztos, valahol egyszer nagyon megjárta, most vezekel; vagy ellenkezőleg: üzletel, cirokmaggal, mákkal, disznóval, nutriával, gyöngytyúkkal, aztán ha meglesz a négyszobás ház és az autóra való...

Hogy más irányba térítsem elképzeléseiket, mesélek nekik egy rettenetes, de szépséges történetet egy hajdani falusi tanítóról; három és negyed századdal ezelőtt, a legszörnyűbb törökjárás idején, egy Marosvásárhely környéki falu egyik lakosa „elszigetelt partizántevékenységet" fejtett ki; a török nagyegység parancsnoka elhatározta, hogy megbünteti a falut; a lakosság zöme bevette magát a falu közepén magasló erős középületbe és felkészült a védelemre; a tábornok sajnálta a puskaport, és tán mert a szentiváneji népszokásokról is tudott valamit, körülrakatta az épületet szalmával, fel egészen a toronyig... A falu tanítója, felismerve a helyzetet és bízva abban, hogy a török parancsnokot személyesen is ismeri — mivel valaha egy ideig nyelvoktatóként működött mellette —, a tábornok elé járult, és kegyelemért könyörgött a falu számára. A vezér ráismert, nyájasan fogadta, felajánlotta, hogy őt és kedves családját futni engedi, azonban a falusiaknak vezniük kell, példastatuálás okából... A tanító tisztelettudóan azt válaszolta, hogy ezt éppen ő, a falujával szemben, nem teheti meg; a tábornok széttárta kezeit; a tanító kihörpintette az utolsó korty kávét a porcelán findzsából; meghajolt és visszament a falubeliek közé, s velük együtt megperzselődött, odaégett ő is, kebelén gyerekeivel.

Jó, jó, de miért tetszik ezt most *nekem* mesélni, rázza a fejét a kései pályatárs; mert az a török basa a sátorában leültette azt a kérelmező tanítót egy finom keleti szőnyegre! De én, amikor bementem a tanfelügyelőségre az áthelyezésem ügyében, csak álltam és görnyedtem az íróasztal előtt, mert ott szék sincs; hajlonghattam és vigyoroghattam; mert *nekem* fontos az az áthelyezés; persze közben sült le az én képemről is a bőr, de muszáj, kérem...

Furcsa, hogy milyen nehezen érti meg olykor valaki: más is csak annyira képes becsülni őt, mint ő saját magát...

Szőcs István

KÖVETKEZŐ SZÁMUNK TARTALMÁBÓL:

- **Országépítő fiatalok**
- **Közszolgáltatás a növekvő igények színvonalán**
- **Fiatalok a mozivásznon**
- **Emberek és szenvedélyek**
- **Csípi Csóka**
- **Enola Gay (XXI.)**

Tudomány és technika

A téli álom és a halhatatlanság

Kinek nem jutott még eszébe, hogyan lehetne megállítani az időt?... Nos, ezzel kapcsolatban — az olasz *Europeo* nyomán — érdemes egy kicsit foglalkoznunk két hírrel. Moszkvában sikerült életre kelteni egy tarajos gőtét, amelyik kilencven évig, tizenegy méter mélységben, egy jégtömbbe volt befagyva. Az Egyesült Államokban viszont egy tudóscsoport megtalálta a hibernációnak, vagyis az állatok téli álmának hormonját. Ez a fehérje, a *hibernation induction trigger*, röviden a HIT, a kísérletek során csökkentette a testhőmérsékletet, lelassította az anyagcserét és a szívverést.

A moszkvai tudósok rámutatnak arra, hogy említett kísérletük nem volt az egyetlen. — *Tíz éve* — mondja Alekszandr Studickij, a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Élettani Intézetének vezetője — *életre keltettünk egy olyan, a tarajos gőtéhez hasonló, kétéltű állatkát, amelynek rokona ma is megtalálható Szibériában. Százéves jégtömbben akadtunk rá. Zernov akadémikus már tíz évvel ezelőtt javasolta, hogy külön kategóriába soroljuk azokat az állatokat, amelyek ilyen hosszú téli álomra képesek.* Vincenzo Leone, a Milánói Egyetem tudósa szerint a kilencvenéves téli álom minden normát túlszárnyal. Eddig a leghosszabb ideig egy lepkebáb élt: három évig. Vittorio Capraro milánói fiziológus utal arra, hogy az ismert természeti törvény szerint minden tíz fok hőmérséklet-csökkenéssel a szervezet vegyi reakciói a felükre csökkennek. Az anyagcsere a téli álom idején is folytatódik, és egy gőte tömegű élőlény legfeljebb négy évig maradhatna életben. A probléma lényege abban van — állapítja meg a szintén milánói Luigi Donati, aki kísérleteket végez a transzplantációhoz szükséges szövetek életképességének megőrzésével kapcsolatban —, hogy még csak kezdeti ismereteink vannak arról, miként lehet hideggel „konzerválni" az életet.

A kezdet azonban biztató.

— *Tíz-tizenöt éve még nem tudtuk a vérsejteket egy-két évre tartósítani. Ma mínusz 80 fokon tíz évig életképesek maradhatnak. Mínusz 130 fokon pedig harminc évig is megőrizhetők* — közli Girolano Sirchia haematológus főorvos. — *A rövid életű sejteket évtizedekig életben tudjuk tartani, vagyis gyakorlatilag „halhatatlanná" tesszük őket. Mai műszaki felkészültségünkkel azonban lehetetlen egész szerveket és szervezeteket fagyasztással tartósítani.*

Giuseppe Viale milánói anatómus szerint: a szervezetet alkotó millió és millió sejtnek belső viszonya, összeköttetése van. Ezekről még nagyon keveset tudunk. Ismerjük a sejtek elemi életfunkcióit. Ha viszont fagyasztjuk vagy felolvasztjuk őket, akkor semmit sem tudunk a sejtek egymással való kapcsolatáról, a funkciók folytatódásáról.

A pragmatikus amerikaiak a hibernációnál nem az élet-halál határvonalat, hanem a jelenség lényegét vizsgálták. Barbara Horwitznak, a Kaliforniai Egyetem, és Robert Myersnek, az Észak-karolinai Egyetem kutatójának (és másoknak) nem sikerült eddig elkülöníteniük a hibernációs hormont (a HIT-et). De amikor egy téli álmát alvó állat vérét beoltották egy másik állatba, annak öt százalékkal csökkent a pulzusa. Szervezetében lelassult a ráksejtek szaporodása. Tíz százalékkal csökkent testének hőmérséklete és harminc százalékkal kisebb volt az oxigénszükséglete.

Ha sikerül kivonni az új hormont, akkor széleskörűen használhatják fel. Az óceán felett a jeges vízbe zuhanó pilóták életét mentheti meg. A rákkezelésben, a szívsebészetben, az űrkutatásban is segítséget jelenthet. A HIT-től más területeken is sokat várnak. Például a dietetikában. Az alvó ember ugyanis nem eszik, ezért új lehetősége kínálkozik a fogyásra.

Az Egyesült Államokban akadnak olyan üzérek, természetesen nem a tudósok körében, akik jó üzletet csinálnak a holtak megfagyasztásával és folyékony nitrogénben való konzerválásával. Szegény jövendő megboldogultaknak azt ígérik, hogy húsz vagy száz év múlva (amikor a tudomány már megtalálta annak a betegségnek a gyógymódját, amelyben meghaltak), majd életre keltik őket... *(Világ Ifjúsága)*

Az a bizonyos diszkuszsérv (III.)

Tornagyakorlatok

Az ábrán látható és magyarázattal ellátott gyakorlatokat minden reggel, azonnal felkelés után (tehát még bármilyen munkavégzés előtt), éhgyomorra kell elvégezni.

Minden egyes gyakorlatot 3—4-szer ismételjünk meg. Így az egész nem vesz tíz percnél több időt igénybe.

Azokat az esetleges gyakorlatokat, amelyek alatt a fájdalom vagy a merevség fokozódik, nagyon óvatosan kell végezni vagy — egy időre — ki is kell hagyni.

A gyakorlatokat könnyedén, lazítva végezzük.

Jó, ha a szobában, ahol tornászunk, egy nagy tükör van, amelyben az előírásos helyes tartást magunk ellenőrizhetjük.

A gyakorlatok ábra szerinti sorrendjét tartsuk be.

Ha a gyakorlatok végzése közben elfáradnánk, pihenjünk a 6-os ábra szerinti helyzetben.

DR. RÁKOSFALVY ZOLTÁN
egyetemi előadótanár

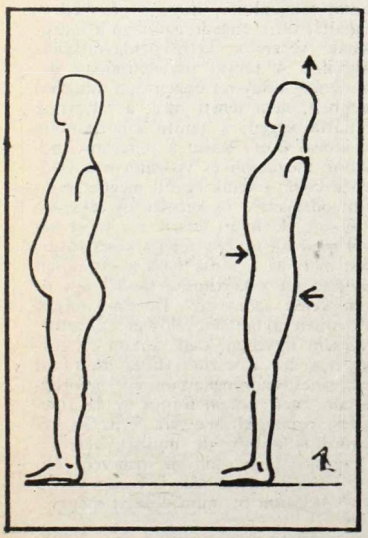

Helytelen és helyes testtartás. Behúzott hasfal, összeszorított combok, karok a test mellett, hátrafeszített vállak. Igyekezzünk „nőni".

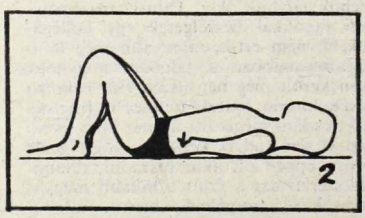

Helyes fekvés: kezek a test mellett, szorítsuk az ágyékot a földhöz, vegyünk mély lélegzetet.

Kezek a test mellett, jól behúzott hasfal. Térdek fölemelésekor kilélegezni, leengedésekor belélegezni.

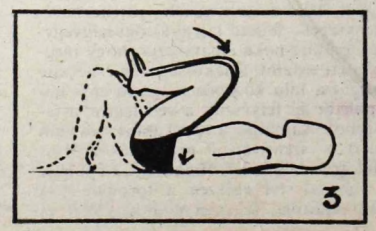

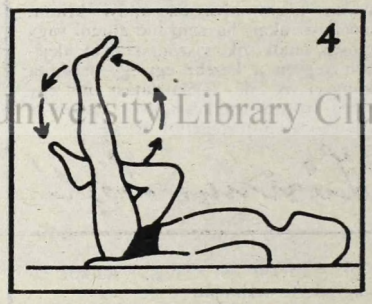

„Biciklizés". Behúzott hasfal, lassú légzés.

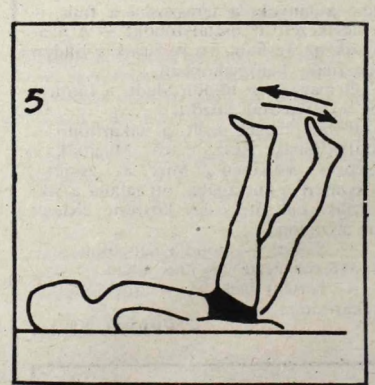

Magasra emelt lábak

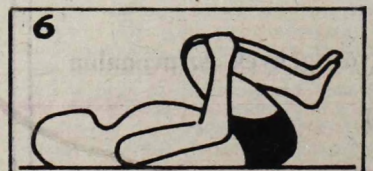

Pihenés, lassú légzés

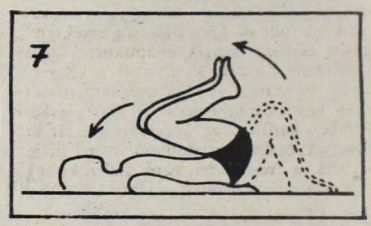

Térdeket a homlok felé emelni

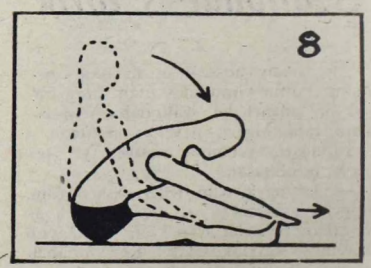

Az ágyéki gerinc nyújtása; ne erőltessük; csak lassan!

a) Hasat behúzni; b) felfelé görbíteni a hátat; c) egyik kezet előretenni, azután a másikat — négykézláb járás

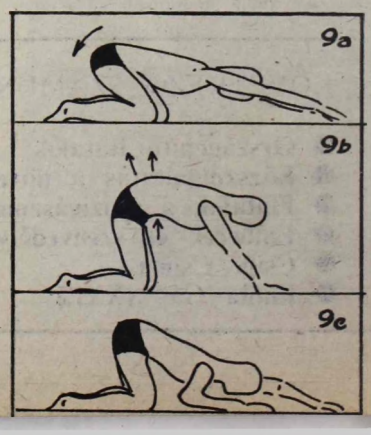

© Cluj / Central University Library Cluj

MÚZSÁK HAJLÉKA

EGY HÍRES FILMSZTÁR REJTÉLYES HALÁLA

Leslie Howard — a fasizmus áldozata

A filmlexikonok csak ennyit írnak haláláról: repülőgépét a németek 1943. június 1-én a Vizcayai-öböl felett, tisztázatlan körülmények között, lelőtték.

De ki is volt tulajdonképpen Leslie Howard? Igazi nevén Leslie Steiner, Londonban született 1893. április 24-én — jómódú bankár fiaként. Tanulmányai befejezése után banktisztviselő lett. Az első világháború után szakított eredeti szakmájával, és színi tanulmányokat folytatott. A húszas években kezdett filmezni, igazi nagy sikereit a hangosfilm-korszakban érte el. Az angol nyelvterület egyik legkiválóbb jellemszínésze lett. Nagy sikereit romantikus hősként aratta. A hazai közönség főleg két alakítására emlékszik: az *Elfújta a szél* Ashley Wilkesére, akibe oly reménytelenül szerelmes Scarlett O'Hara (Vivien Leigh), és az *Intermezzo* hegedűművészére, aki akarva-akaratlanul is szerelmes lesz zongorakísérőnőjébe (Ingrid Bergmanba). Elegáns, rendkívül intellektuális, kiváló művésze a beszédnek. Ezt bizonyította G.B. Shaw Pygmalionja Higgins professzorának szerepében is. Olyan művésze volt a harmincas éveknek, mint napjainknak Laurence Olivier.

De vajon miért végeztek vele a németek? A szenzációhajhász lapok azt írták, hogy Hitler közvetlen parancsára támadták meg repülőgépét, a Führer ugyanis így akart bosszút állni a *Modern Pimpernel* című film fasisztákon diadalmaskodó főszereplőjén. De valóban ez az igazság? Leslie Howard „csak" színész volt? A válasz ma már bizonyos: Leslie Howard az Intelligence Service munkatársa volt. A harmincas évek végétől mint producer és rendező is működött Angliában és az USA-ban, közben jelentős újságíróként is dolgozott a New Yorker és a Vanity Fair szerkesztőségében. Az angol titkosszolgálat számára Hollywoodban nyerte meg Guy Burgess, az angol lélektani hadviselés atyja, az Intelligence Service egyik legnagyobb képességű osztályvezetője, nem sokkal azután, hogy Németország és Anglia 1939-ben hadiállapotba került egymással. Burgess elképzelései szerint Leslie Howardnak az volt a szerepe, hogy mint híres világsztár eljusson az úgynevezett ingadozó, „semleges" államokba (elsősorban Spanyolországra és Portugáliára gondolt), ahol a közvéleményt, az értelmiséggel az élen, népszerű angolszász művészek, személyiségek látogatásával meg lehetne nyerni a nyugati szövetségesek politikájának. Ezzel magyarázható, hogy ettől kezdve Leslie Howard miért fordult meg oly gyakran Madridban és Lisszabonban. Ezzel fel is hívta magára a Canaris vezette német titkosszolgálat figyelmét. Canaris később az Ibériai félszigetre küldte a német titkosszolgálat egyik legügyesebb és legszebb ügynökét, „Miranda grófnőt", azzal a feladattal, hogy tartsa szemmel a világszárt, s alkalomadtán kerüljön kapcsolatba vele. 1943 tavaszán Eden és Churchill hosszabb afrikai körutat tett, és az angol titkosszolgálat úgy értesült, hogy a németek meg fogják támadni az angol politikusok repülőgépét. Mivel a Londonban levő „Bletchley-park" nevű dekódoló központ — az „Enigma" nevű német kódgép segítségével — a nácik valamennyi titkos kódjának birtokában volt, egészen a Hitler-ellenes összeesküvésig, még Canaris legtitkosabb üzeneteit is azonnal meg tudta fejteni. Viszont az angoloknak minden esetben úgy kellett cselekedniük, hogy a németek ne jöjjenek rá, hogy London ismeri ezt a kódot, így az elővigyázatosság és a körültekintés kötelező volt számukra. Guy Burgess és a másik nagy tekintélyű angol titkosszolgálati szakember, William (Bill) Stephenson, fedőnevén „Vakmerő", 1943 tavaszán egy nemzetközi színházi konferencia ürügyén Lisszabonba küldte Leslie Howardot, impresszáriójával, Alfred Chenhallsszal együtt. Közben az angol titkosszolgálat közvetett utakon elterjesztette, hogy útban hazafelé Churchill és Eden Portugáliában megszakítja repülőútját. A németek olyannyira hittek a hírnek — és itt a véletlen is közrejátszott, mert Leslie Howard menedzsere a megszólalásig hasonlított Churchillre —, hogy Hoyningen-Hueve báró, a német lisszaboni nagykövet, rejtjelezett táviratban közölte Canarisszal, hogy Churchill Lisszabonban van, a saját szemével látta. Pedig akit a nagykövet látott az Alfred Chenhalls volt, Leslie Howard impresszáriója, ugyancsak az Intelligence Service embere. Leslie és menedzsere előbb az angol nagykövetségen, majd a Hotel Eitzben laktak, és kizárólag csak jelentős politikai személyiségekkel tárgyaltak. Canaris ezek után utasította „Miranda grófnőt", hogy keressen kapcsolatot Leslie Howarddal, s így próbáljon megtudni mindent a filmsztár és menedzsere útiterveiről. A kapcsolat létre is jött. És akkor az angolok taktikázni kezdtek Leslie Howard és menedzsere elutazásával. Május 30-ra lefoglaltak két jegyet számukra a menetrendszerű londoni portugál gépre, és még két jegyet két különösen fontos személyiség részére. Később Howardék elutazását először a 31-i éjszakai gépre tették át, és végül indulás előtt hirtelen megváltoztatva mindent, a június elsejei gépre ültették fel őket, amelyre a két utas az utolsó percben érkezett. A lisszaboni repülőtérről azonban 1943. június 1-én reggel felszállt egy Ibisz jelzésű portugál repülőgép, mely a „Vol 777", vagyis a 777-es járat nevet viselte. Hogy ezek után mi történt? A franciaországi Lorientban állomásozó, hat Junkers 88-as gépből álló német vadászkülönítmény parancsnokának negyedórával az Ibisz felszállása után jött Berlinből a kódolt értesítés a támadásra. Röviden elhangzott a riadóparancs, és a hat Junkers 88-as harci kötelékben, teljes sebességgel közeledett ismeretlen célpontja felé. A vezérgépről dél felé érkezett a cél megjelölése: portugál felségjelű, Ibisz nevű, fehérre festett gép a cél, amellyel 13 óra előtt kell találkozniuk. A többi már könnyen elképzelhető. A német gépek tüzelni kezdtek a portugál repülőgépre, amely a nemzetközi egyezményekben kijelölt útvonalat szigorúan betartva haladt. Súlyosbította az esetet, hogy a támadás az óceán fölött — tehát abszolút nemzetközi területen — érte a személyszállító gépet, amelynek fedélzetén egyedül Leslie Howard volt az egyetlen nemzetközileg ismert és jelentős személyiség. Így ért véget a világhírű filmsztár élete, alig 50 éves korában. A tények most már ismertek, de egy kérdésre ezek alapján sem kapunk választ, és már nem is kaphatunk: hős volt-e Leslie Howard vagy áldozat? Tudta-e, hogy mit vállal, vagy az Intelligence Service feláldozta őt?

Sohasem kapott Oscar-díjat — be kellett érnie az 1938-ban Velencében nyert Volpi Kupával, amelyet a Pygmalionban nyújtott alakításáért kapott —, de ha tovább élt volna, bizonyára a filmszakma legnagyobb elismerését is elnyeri. Sokak szerint a 11(!) Oscar-díjat nyert *Elfújta a szél*ben nyújtott nagyszerű alakításáért őt is megillette volna ez a legnagyobb kitüntetés.

Leslie Howard a fasizmus áldozata lett, de alakja elevenen él a mozinézők emlékezetében.

POLYÁNKI SÁNDOR

Leslie Howard és Vivien Leigh az Elfújta a szél című filmben

Film

Műsoron

Szakadék

(Obriv.) Szovjet film. I.A. Goncsarov azonos című regénye nyomán készült. Az érzelmes szerelmi történet Oblomovhoz hasonló főhőse, Rajszkij, az álmodozó, de cselekvésre képtelen művészlélek, valami bizonytalan és ideális életforma után vágyódva felőrlődik belső magánya és a külvilág súlya alatt. A film — a regényhez híven — a romantikus ábrándvilág és a kíméletlen történelmi valóság ellentétében őrlődő jellemeket ábrázol. — Forgatókönyvíró és rendező: Vlagyimir Vengerov, operatőr: Anatolij Zabolockij, zeneszerző: Iszaak Svarc. Főbb szereplők: Georgij Antonov, Jelena Finogjeva, Nyikolaj Kocsegarov, Rimma Markova, Marina Rosztockaja stb.

Ápolónők

(Sestričky.) Csehszlovák film. Egy fiatal ápolónő, Marie, egy határszéli falu diszpenzárjába kerül, ahol az idősebb és tapasztaltabb ápolónők mellett nemcsak szakmailag fejlődik tovább, hanem erkölcsileg is fölemelkedik a hivatásához szükséges lelkiismeretes és emberséges magatartás szintjére. A forgatókönyvet V. Bor írta a rendezővel, Karel Kachynával együtt. Operatőr: J.Čurik, zeneszerző: L. Fišer. Főbb szereplők: Marie Sahulová, Jirina Jiráskova, Ondrej Vetchy, František Husák, Otto Lackovič, Jiří Ruzička stb.

Száz éve született

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ

Akarsz-e játszani?

A játszótársam, mondd, akarsz-e lenni,
akarsz-e mindig, mindig játszani?
Akarsz-e együtt a sötétbe menni?
gyerekszívvel fontosnak látszani,
nagy komolyan az asztalfőre ülni,
borból-vízből mértékkel tölteni,
gyöngyöt dobálni, semminek örülni,
sóhajtva rossz ruhákat ölteni?
Akarsz-e játszani mindent, mi élet,
havas telet és hosszú-hosszú őszt,
lehet-e néman teát inni véled,
rubin-teát és sárga páragőzt?
Akarsz-e teljes, tiszta szívvel élni,
hallgatni hosszan, néha-néha félni,
hogy a Körúton járkál a november,
ez utcaseprő, szegény, beteg ember,
ki fütyörész az ablakunk alatt?
Akarsz-e játszani kígyót, madarat,
hosszú utazást, vonatot, hajót,
karácsonyt, álmot, mindenféle jót?
Akarsz-e játszani boldog szeretőt,
színlelni sírást, cifra temetőt?
Akarsz-e élni, élni mindörökkön,
játékban élni, mely valóra vált?
Virágok közt feküdni lenn a földön
s akarsz, akarsz-e játszani halált?

Tárgyilagos, művészi vallomás

Mérey András *Gyermekvilág* című grafikáján a motívumok sajátos elhelyezkedése révén a kicsi—nagy, sötét—világos és a szabályos—szabálytalan kontrasztja jut érvényre. Mélységet, teret érzékeltet a két előbbi ellentétpár pólusai közötti átmenetek sokasága, miközben létrejön a legegyszerűbb, végtelenül kicsiny plasztikai elem, a pont és a felület (vagy tér) sokatmondó kapcsolata.

Az éles kontrasztok fokozatos feloldása, valamint a felület függőleges tengelyével hozzávetőleg egybeeső térbeli egyenes körül csoportosuló, hullámvonalakat követő gömbszerű motívumok akár a gondtalan lebegés, a súlytalanság érzését is sugallhatnák — az egész végkicsengése azonban más. A képsíkhoz ívben közeledve, majd tőle távolodva *felszálló* szappanbuborékok a kép felső harmadát szinte teljesen kitöltő, dús formájú felhőképződménybe olvadnak. A szabályos, zárt formák elbonyolódása, szabálytalanná válása mintha visszautalna a kiindulópontra, a hullámvonal, a drámai hatású fény-árnyék játék kezdeténél található gyermekfejre. A tér (felület) legszembetűnőbb részét uraló gömbformákkal (körökkel) szemben a fejet természetes, egyedi formája és térbeli elszigeteltsége teszi hangsúlyossá. Fontossága tehát fordítottan arányos nagyságával és a motívumegyüttesben elfoglalt (mellékes) helyzetével. Az ejtőernyős alakzatra emlékeztető formaegyüttes lehetséges súlypontjaként is magára — *lefelé* — és a mélybe vonja a tekintetet. A gyermekfej a többi motívummal együtt olyan tetejére állított gúlába (háromszögbe) foglalható, amelynek fordított másával a derűs nyugalom teljesebb kifejezésére törekedtek a reneszánsz művészek. Példa rá Leonardo és Raffaello Boldogasszony képeinek zöme. A csíkszeredai művész munkáján az ég és föld, valamint a közel és távol kontrasztját, az ellentétes mozgásirányokat érzékeltető kompozíciós szerkezet viszont nagy lelki feszültségről, drámáról tanúskodik, olyan érzelmi állapotról, amely az egyik sokat vitatott esztétikai kategóriával, a *fenséges* fogalmával jellemezhető. Schiller szerint a fenséges a szokott arányokat messze meghaladó nagyságban keresendő, benne a fájdalom és a gyönyör egysége fejeződik ki, s mint ilyen, a művészet központi kategóriája, mert „a művészetnek is egyszerre kell megmutatnia a szenvedés és az ész diadalát".

Mérey András grafikájának kompozíciós erényeihez érzékeny, gondosan és aprólékosan kidolgozott formavilág s felületmegmunkálás társul. A *Gyermekvilág* művészi hitelességgel idézi a felnőtté válás megrendítő, drámai folyamatának egy bizonyos mozzanatát; anélkül, hogy fölösleges indulatok akár egy pillanatra is veszélyeztetnék a képszerkesztés szigorú rendjét. A műben megtestesülő tárgyilagos vallomás további meditációra serkent, például arról, hogy a lelki egyensúly hiányával járó vívódás, ennek az állapotnak a gyötrelmes meghaladása a személyiség fejlődésének egyik alapvető feltétele... Vagy arról, hogy a szellem egyensúlyállapotai közötti átmenetek olykor az emberi lélek dimenzióinak látványos, felgyorsuló tágulását eredményezhetik. Ilyenkor újjászületik, eszmél vagy magára talál az ember.

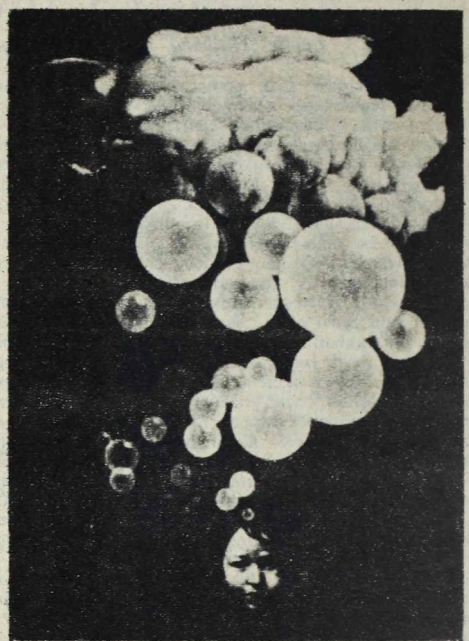

Mérey András: Gyermekvilág

Nagy P. Zoltán fotója

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ZSIGMOND MÁRTON

Sz. m.: Mérey András grafikája a csíkdánfalvi képzőművészeti gyűjtemény egyik darabja. Több figyelmet érdemelne ez a gyűjtemény.

Egy pályakép körvonalai

Ő volt az 1948-ban létesített Állami Magyar Opera első táncjáték-bemutatójának, Enescu Román Rapszódiájának lonja (a librettó megírásában is közreműködött); ő volt a Vörös pipacs Hajóskapitánya, a Seherezádé Sahriarja, a Vásártéren Örmestere, a Keszkenő Gáspárja és ő volt a legendás sikert aratott Aszaf jev-balett, A bahcsiszeráji szökőkút, Girej kánja... Vajon hányan vagyunk még, akiknek emlékében kitörölhetetlenül él ez a pompás alakítás? Vajon a mai fiatalok közül kinek mit mond Szaborai Zoltán neve? Meg az, hogy Domby Imre és Pintér Jenő mellett nemcsak alapító tagja volt ő a Szamos-parti operaháznak, hanem a későbbi csodálatos sikereket arató balett-együttes megteremtője is? Valakinek meg kellett volna írnia, már régen, Szaborai Zoltán rendkívüli pályaképét... Amikor sok évvel ezelőtt az Utunk hasábjain operaházunk jeles művészeit bemutató portrésorozatomat közöltem, már nem tudtam beszélgetni vele. Különös kór fosztotta meg attól a képességétől, hogy elbeszélgessen az érdeklődőkkel rengeteg emléket, sok-sok sikert, de fájó kudarcot is őrző művészi munkásságáról. Nem tudott már mesélni arról, hogy egyszer régen, talán véletlen találkozásnak köszönhetően, elindult egy táncospár: Topán Lulu és Szaborai Zoltán. Felléptek lokálokban, alkalmi rendezvényeken és ritkán igazi színházban. Aztán bekövetkezett a nagy változás és számára a nagy megvalósulás: csodálatos szerepek, csodálatos feladatok. Vajon gondolta-e azon az új életre ajtót nyitó régi őszön a fiatal Szaborai Zoltán, hogy a Fellegvár alatti operaházban — a zenei anyanyelv ápolásának fellegvárában — egyszer majd ő is szólhat sok-sok ezer nézőhöz a legősibb művészet nyelvén? Mára már megsárgult plakátok tanúskodnak arról, hogy Szaborai Zoltán koreográfiájában kerültek közönség elé a Hunyadi László, a Turandot, a Márta, a Csárdáskirálynő, a Furfangos diákok, a Don Carlos, a Falstaff, a Pikk dáma és a felújított Háry János balettbetétei.

Beszélni már nem tudott, de táncolni még igen. Ezért jött az első hívó szóra, az őt jellemző példás művészi alázattal, ami egyet jelentett élethivatásának mindig tartásos művelésével, hogy a negyedszázados fennállását ünneplő intézet előadássorozatának keretében még egyszer eltáncolja, a már szintén nyugdíjas, neves pályatárs, Imre Mária partnereként, szerepét a Keszkenőben... A három évvel később felújított Bahcsiszeráji szökőkút előadásán már csak a nézőtérről figyelte a színpadon, a fényben folyó cselekményt, és szemében könny csillogott... Ezután már nézőként is hiába várjuk. Egy hideg, február végi napon elment Girej kán. Örök pihenőre tért, alig hatvanhárom évesen.

FEHÉRVÁRI LÁSZLÓ

Esély és babér

PINTÉR LAJOS

Mesterségünk érdemes napszámosát mintegy negyedszázada ismerem. Amikor egy-egy Enescu-fesztivál vagy valamilyen fontosabb vendégjáték alkalmából Bukarestbe utaztam zenét hallgatni és a hallottakról tudósítani, két idősebb pályatárs tűnt föl nekem leginkább: a nagyhangú, örökké sziporkázó Jean Victor Pandelescu és a szelíd, hallgatag Pintér Lajos. J.V.P. mesterrel ritkán válthattam szót, Pintér Lajossal azonban már csak azért is gyakrabban érintkeztem, mert nemegyszer írtunk egyazon lapba, és meg kellett beszélnünk a föladatok elosztását; ráadásul sokszor gépeltem cikkeimet az ő bukaresti szerkesztőségében, mintegy az ő vendégszeretetét élvezve. Számomra akkoriban Bukarest a rejtelmek városa volt, a metropolis, amelynek legszűkebb belvárosában is csak úgy tudtam közlekedni, hogy közben minduntalan megnéztem az utcanévtáblákat. Szememben ő volt az otthonos bukaresti honpolgár (ha nem is őshonos, hisz tudtam, hogy Aradról jött föl), aki nemcsak az utcákat ismeri, hanem az embereket is, a zenélő Bukarestben legalábbis mindenkit. Őt is ismerte mindenki azon a körön belül, amely az Ateneul Român hangversenyközönségének zömét teszi.

A romániai magyar sajtóban voltaképpen egyetlen fővárosi zenekritikusunk immár bő harmincöt éve. Azt teszi, amit minden főváros zenekritikusai tesznek, amit a bukaresti román kollégák is: estéről estére eljár a hangversenyekre vagy az operaházba, és megírja a véleményét. Mivel Bukarestben nincs nap hangverseny nélkül, Pintér Lajosnak is csak igen ritkán akad szabad estéje. Egy időn túl — közben én is letelepedtem Bukarestben, ha csak fél lábbal is — már nem ő tűnt föl nekem a hangversenyszünetekben, hanem sokkal inkább az kezdett föltűnni, ha néha hiányzott egy-egy fontosabb eseményről.

Az utóbbi években egyre gyakrabban hiányzik, néha huzamosabb ideig is. Van úgy, hogy beteg, ez azonban ritkán fordul elő, és sosem tart soká. Máskor hosszú külföldi utakról küldött képeslapjai nyugtatnak meg: köszöni jól van, csak épp nem Bukarestben, hanem a földgömb túlsó oldalán hallgatja a zenét. Nyugdíjas idejéből telik rá: olykor hónapokig van távol.

A nyugdíjas életkor más, közérdekűbb változást is hozott nála. A napi feladatok, az azonnali eseménybeszámolók hivatásos és hivatal szerinti kismestere nagyobb lélegzetű vállalkozásokba fogott. Első könyve hatvanhárom éves korában jelent meg. Nem zenei tárgyú munka, főként a szülővárosa iránti ragaszkodás ihlette: Az aradi tizenhárom vértanú a címe, a Politikai Könyvkiadó hozta ki. Azt hittem, a zenekritikus Pintér Lajoson kívül azonos nevű történész is él és közöl Romániában, akit nem ismerek; ha fiatalabb, bár egy betűvel megkülönböztethetné a nevét az övétől — gondoltam. Aztán könyvnyi terjedelmű zenetörténeti tanulmányokat adott ki Kodály aradi és temesvári fogadtatásáról, Enescu erdélyi hangversenyeiről, Enescu magyar sajtójáról. És kiderült, hogy a vértanúknak szentelt könyv is az övé, és csak előjátéka volt egy késői, termékeny pályaszakasznak. Nagyobb munkáiban is újságírói tudását, tapasztalatait értékesítette, új módon: beleásva és beleélve magát a múlt sajtójába, azon át pedig a múlt zenei életébe. Könyveiből, tanulmányaiból nemcsak a címadó mesterek lépnek elénk, hanem környezetük, így az újságírók is, akik megörökítették pályájuk mozzanatait. Pintér Lajost dicséri, hogy a maga — immár szintúgy a sajtótörténetbe vágó — újságírói fegyvertényei közül is meglehetősen sokat menthetett át e kötetekbe: forrásértékű interjúkat, nyilatkozatokat, visszaemlékezéseket. Elsietették tehát a dolgukat, akik csak zenekritikusnak könyvelték el. Az idős kor küszöbén, amikor kinek-kinek joga a visszavonulás, ő ehelyett „felsőbb osztályba lépett". Útóvirágzása nem annyira kiteljesítette munkásságát, mint inkább kiterjesztette, új mezőkre, amelyeken azonban otthonos, mert ezek voltaképpen régtől az övéi, korábban is karnyújtásnyira voltak tőle.

A minap töltötte a hetvenötöt. Amióta nesztorunk, Lakatos István nem közöl, ő a legidősebb romániai magyar zenekritikus.

Ki tudja, milyen könyvet készít mostanság a Kriterion vagy az Editura Muzicală számára?

LÁSZLÓ FERENC

Játékkedvben nincs hiány, de...

— Bihar megyei műkedvelők háza táján —

A Bihar megyei énekkarok közül hármat látogattam meg nemrégiben: a megye- és országszerte ismert szalontai és székelyhídi vegyes kórust, meg a szintén élénk tevékenységet kifejtő érmihályfalvit. Az első kettő gazdag műsorral, román és magyar népdalfeldolgozásokkal, illetve zeneszerzők több szólamú, két nyelven előadott műveivel szerepelt a Megéneklünk, Románia fesztivál tömegszakaszán és különböző műkedvelő előadásokon. A négyszólamú érmihályfalvi vegyes kórus is igyekezett méltó lenni régi hírnevéhez. Az ugyancsak Érmihályfalvához tartozó Kágya citerazenekara, meg a szalontai (ez utóbbi a játékot nótaszóval kíséri) nemcsak közönségsikert aratott, hanem a bíráló bizottság elismerését is kivívta, mindkettő továbbjutott a most folyó megyei szakaszra.

Amennyire folyamatos tevékenységet fejtenek ki a zenei együttesek (ide számíthatjuk a könnyűzenét is), éppolyan esetlegesen szerepelnek és jelennek meg a versenyeken a tánccsoportok. A szalontai művelődési ház tánstánc-együttesétől eltekintve, a többi népi tánccsoport még nem talált önmagára; irányítói nem kutatták fel a helyi folklór sajátosságait, még élő hagyományait sem a táncmotívumok, sem a viselet tekintetében. Talán az érmihályfalviaktól lehet valamit várni, akiknek a fiatalok részére szervezett táncstanfolyamán a társasági és a népi táncokat egyformán tanítják.

Mindkét községben, s természetesen Szalontán is, mind a műkedvelők, mind a közönség meggyőződéssel állítják: a színjátszó mozgalom ma is, a televízió korában is népszerű. Ha hivatásos együttes játszana a művelődési otthonok színpadán (sajnos, egyre ritkábban vendégszerepelnek a színházak még a tágas színpadtérrel rendelkező községekben is), kétszer annyi nézője lenne. A helyi vagy a szomszédos községekből vendégszereplő színjátszók sem panaszkodhatnak azonban: Mihályfalván például több előadásukat meg kellett ismételnünk. Műsoruk eléggé változatos: a román és magyar drámairodalom klasszikusaitól és mai szerzőktől egyaránt játszanak egy- és háromfelvonásosokat. Székelyhidon három színjátszó együttes is tevékenykedik, s közülük egyik részt vesz a megyei szakaszon. Szalontáról is a három közül egy csoport képviseli a színjátszást az újabb versenyszakaszon. Meg a bábjátszók, akik az előző rendezvénysorozaton országos díjat nyertek, s a jelenlegin is igen ötletesen szerepeltek.

Színházszeretetben, játékkedvben nincs hiány — annál inkább az időszerű tematikájú, könnyen előadható, s főleg műkedvelőknek írt színdarabokban. (Ez egyébként nemcsak Bihar megyei jelenség!) A művelődési, irodalmi folyóiratokban közölt egyfelvonásosokat vagy az alkotási házak szórványos kiadványait — éppen hozzáférhetőségük folytán — unos-untalan játsszák a műkedvelők, érthető, ha újabbak előadására vágynak. Sajnos, ilyen kevés akad, bár a műkedvelők megoldást is javasoltak: a közművelődési és az irodalmi lapok adjanak ki színdarab-mellékleteket (évkönyveket), a színházak irodalmi titkárságai tegyék könnyebben hozzáférhetővé a kért színdarabokat.

Az időszerű, színvonalas, a helyi sajátosságokhoz és az előadó műkedvelő együttesekhez is alakítható, találmányú műsordarabok kiválasztása (gyakran felkutatása), a helyi körülményekhez alkalmazott viselet, kosztüm beszerzése vagy elkészítése majd minden együttes gondja — legyen az énekkar vagy dalcsoport, tánc- vagy népitánc-együttes, rigmus-brigád vagy színjátszó csoport. Minél régebbi és tevékenyebb, hagyományőrzőbb egy-egy műkedvelő csoport, annál inkább, hiszen az ilyen csoportok igényesebbek a műsorválasztásban, s arra is adnak, hogy a fesztivál megyei, megyeközi vagy éppen országos szakaszán előadásuk jellegzetes színfoltot jelentsen. Ezt a szándékot éreztem, értettem akkor, amikor a szalontai, székelyhídi és érmihályfalvi művelődési otthon igazgatóival, az együttesek vezetőivel meg műkedvelőkkel a műkedvelő mozgalomról beszélgettem.

KOZMA ELZA

Hívogató a körösújlaki bálba

Vilidár István felvételei

Érmihályfalvi zenekar

Körösújlaki szüreti mulatság

BÉKE ÉS MEGBÉKÉLÉS

Asztalos István emlékének ajánlom. Első novelláskötetét, az Ürömöt magammal cipeltem Auschwitzba, ahol nyílván máglyán égették el a fasiszták. Ő szólított fel három évtizeddel ezelőtt, hogy vessem papírra ezt az emléket, mert nem magánügyem.

Negyvenöt májusának első napjaiban egészen rövid ideig alkalmi ellenálló voltam. Történt ugyanis, hogy május másodikán, amikor egy földre hullatott újságból értesültem a Führer haláláról, a dörnaui láger udvarán, szemben a gépfegyverfészkes őrtoronnyal, jó hangosan fütyörészni kezdtem az Internacionálé dallamát. Kaptam is egy rettenetes pofont, nem a németektől, hanem Fidzsi barátomtól, a szlovák kommunistától. Sírva kérdeztem, hogy ezt ugyan mivel érdemeltem ki? Rám ripakodott — „Most, a végén akarsz meghalni?" — és bekergetett az épületbe. De akkor éjjel néhány órára nekem is kezembe adtak egy becstelenül nehéz puskát, azzal álltam őrt az egyik ablaknál. Ez volt az a belső ellenálló mozgalom, amelyet Vadász Ferenc, a kommunista újságíró szervezett, s egyetlen célja az volt, hogy amennyiben a németek ránk akarnák gyújtani az épületet, védjük magunkat. Akkoriban úgy tűnt, a túlélés az ellenállás legsikeresebb formája. Ha ez igaz, a magam tizenöt évével sikeres ellenálló voltam.

Május hetedikén délután a tábor SS-őrsége kirendelt néhányunkat csomagolni. Ott állottak a málhás szekerek, lehetett vagy négy, és mi hozzáláttunk a raktárakból kicipelni a megjelölt holmikat. Pokrócokat, bőröndöket, rengeteg konzervet, cukroszsákokat. Hurcolkodás közben az egyik zsák megsérült, a hófehér kristálycukor kiömlött a földre. Gyermekek voltunk: rávetettük magunkat a cukorra, faltuk, tömtük a szánkat, zsebeinket, mohón, gyorsan, amíg lehet, amíg az őrök nem figyelnek fel az esetre. De felfigyeltek — és már uszították is ránk a farkaskutyát, az pedig a mellettem levő fiúcskának a torkába kapott (erre volt betanítva). Kolozsvári gyermek volt, együtt jártunk a líceum ötödik osztályában. Ott vérzett el mellettem, nem engedték, hogy segítsünk rajta.

Nyolcadikán hajnalban korán ébredtem, alig lehetett négy óra. Apám még aludt, amikor lecsúsztam a priccsről, felhúztam a facipőmet, és kimerészkedtem az udvarra. Az őrtoronyban, a kétszárnyú, szögesdróttal borított kapu mellett nem láttam az SS-őrséget. De azért féltem; csak lassan közelítettem a nyitott kapu felé, tudtam a regulát: aki engedély nélkül három méternél közelebb lép, azt figyelmeztetés nélkül lelövik. Örökkévalóságnak tűnő három perc telt el, amíg áthaladtam a kapu alatt, talán tíz méterre távolodtam a drótkerítéstől. Nehezen értettem meg, hogy tényleg szabad vagyok. Visszamehettem volna apámért, de képtelen voltam rá. Elindultam tehát a faluba vezető országúton. Behunyt szemmel tudtam a járást — százszor is megtettem, szó szerint behunyt szemmel. Hajnali kivonuláskor ötös sorokban, kart karba öltve meneteltünk, s akik belül voltak, azok félálomban botorkáltak. Gyermek voltam, s kíméletből csaknem mindig középen vittek-vonszoltak magukkal az idősebbek... Lassan mendegéltem az úgyszólván üres két kilométernyi bekötő úton... Amikor beértem a faluba, ott vonult a Vörös Hadsereg. Azelőtt csaknem három hónapig helyben álltak, tőlünk hatvan kilométernyire, Breslau, a mai Wroclaw határában állt a front. Végre láttam azokat, akiknek ágyúzását három hónap óta állandóan figyeltük. Az utca szélére sodort, benzin hiányában elhagyott német autók, felborított konyhatrének, az út közepén orosz katonák ültek a szekeren. Közéjük ékelődve, kis kéziszekereket vonszolva, németek menekültek. Engem a konyhatrének látványa ragadott meg: étel után kutattam. Sonkakonzervet találtam, lehetett úgy másfél kilós. Mohón felfaltam az egészet. Később egy orosz katona adott zsíros kenyeret: bevágtam. Számoltam: hétszer ettem úgy kilenc óráig. Akkor végre megnyugodtam. A szabadság első élménye az evés, a fékezhetetlen, halálos veszedelemmel járó zabálás volt.

Aztán elindultam megkeresni a falu főútján levő emeletes házat, s ott egy német asszonyt. 1944 késő őszén dolgoztunk arrafelé, két méter mély árkot ástunk a falun átvezető vízvezeték számára. Egy novemberi hajnalon arra lettem figyelmes, hogy egy ház emeleti ablakából egy asszony integet. Mutatóujja az árok felé irányította a figyelmemet. Időbe telt, amíg észrevettem, hogy három egymáshoz támasztott kő között papirosba csomagolt élelmiszer rejtőzik... Felnéztem, meghajolva megköszöntem. Azontúl majd minden nap várt rám a csomagocska, egy szelet kenyér, néha egy darabka szalonna, sőt cukorka is... És decemberben, amikor lehullott az első hó, egy reggelen ott volt kikészítve a télikabát. Ócska, foltos — életmentő kabát. Felvettem — vesztemre. Észrevette a munkavezető, szólt az SS-őrnek. Kirángattak az árokból, le kellett vennem a kabátot; az út szélén hagyták, vigye el, aki akarja, s aki nem rab. Az asszony az ablak mögül nézte végig a jelenetet.

Ide tartottam tehát, bekopogtam: megismerkedtem jótevőmmel: Hamarosan kiderült: alig valamivel idősebb fiát sorozták be negyvennégy nyarán katonának, vitték a kéleti frontra, ott is pusztult. Másik, idősebb fiáról, aki szintén katona volt, semmit sem tudott. Ültünk, kaptam egy tejeskávét, újabb zsíros kenyeret, beszélgettünk, már nem tudom, miről, az asszony sírt, kaptam egy második kávét, megmutatta a fiai fényképét. Német egyenruhába öltözött fiúk voltak, és én nem tudtam, mit is mondjak, hiszen német egyenruhában csak gyilkosok jártak, de ez az asszony hogyan is lehetett volna gyilkosok anyja; kaptam még egy kenyeret, vegyesízzel, azután kis mümézet... Tizenöt éves múltam, és nem tudtam, hogyan viszonyuljak a német anyához, aki segítette a rabruhás zsidó gyermeket, miközben fiai...

Lehetett úgy tíz óra , amikor csoszogó léptek hallatszottak a folyosó felől, kopogtattak, az ajtón belépett az apám, akit én hat órával korábban ott hagytam a dörnaui száraz krematóriumnak nevezett láger második emeletén. Hogy ebben a félelmetes, háború utáni zürzavarban hogyan talált rám? Ő azt mondta, meg kellett köszönnie az egyetlen embernek, aki tett valamit a gyermekéért...

Nem tudom, mások hogyan és miként viselkedtek a béke első óráiban. De ma is azt mondom: az a látogatás fontos volt számunkra akkor. Azt hiszem, enélkül nem tudtam volna hazatérni, nem tudtam volna beilleszkedni a világba.

Számomra május nyolcadika nemcsak a béke — a megbékélés napja is volt. Harminc évvel később, a két gyermekemmel ellátogattam Sziléziába, megkeresni azt a kis falut, lágerünk egykori épületét — s bár ép ésszel nem remélhettem, azzal a tudat alatti vággyal kerestem az egykori infernót, hogy hátha megtalálok valakit abból a családból, talán éppen azt az asszonyt, vagy az életben maradt másik katonafiút? Még a falucskát sem sikerült azonosítanom.

Megértik-e valamikor a gyermekeim, hogy ama ócska télikabáttal eljövendő békénk zálogát helyezte az árokba az az asszony? Hogy ezt az emléket kötelességem őrizni, és az utódokra átruházni?

ERDÉLYI LAJOS

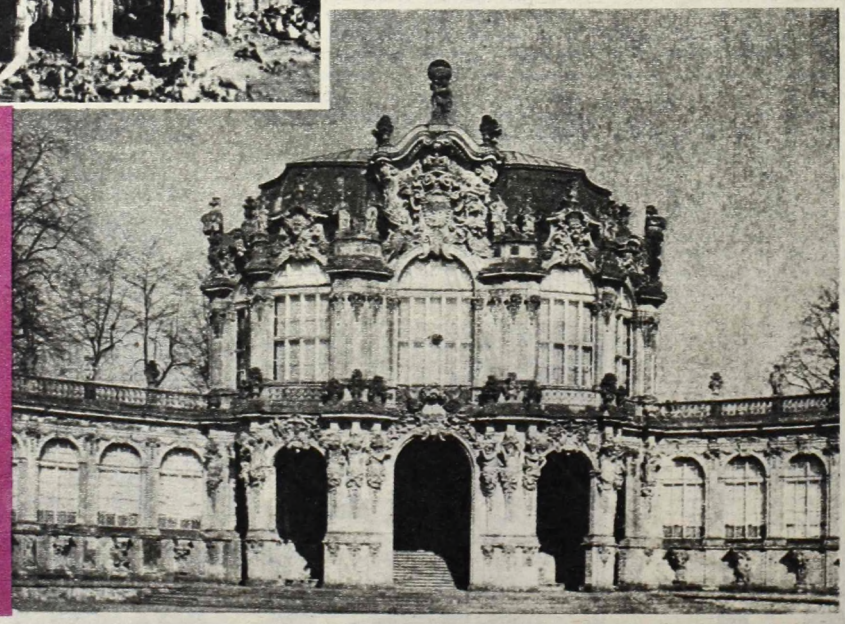

Háború és béke... a drezdai Zwinger Wallpavilonja a háború után — és mai, újjáépített állapotában

ROBERT ROZSGYESZTVENSZKIJ

Annyi márvány

Ezen a csöppnyi Földön
egyszer
élt egy pöttöm ember.
Piciny táskával
látták
kis hivatalba
menni,
Fizetése is kicsi volt,
szinte semmi.
Tenyérnyi ablakán
egy reggel
valami kis háború zörrent,
úgy tűnt, nem is kell
számba venni.
Kicsi géppisztolyt kapott,
kicsi csizmát,
a sapka is kicsi volt,
s a köpeny is kicsi...
...De amikor elesett
a rohamban
csúnyán és ostobán,
mondják,
nem volt a Földön annyi márvány,
hogy szobormását
teljes nagyságban
kifaragják.

Fordította: **ELEKES FERENC**

Az olvasó írja

Tisztelt Szerkesztőség!

Nagy örömmel és érdeklődéssel olvastam az Új Élet 1985/2-es számában Szilágyi N. Sándor írását egy új cikksorozat bevezetőjeként: „Anyanyelvünk szellemében". Szükségesnek és hasznosnak találom főleg azért, mert ahogy a cikkíró megjegyzi: „írással foglalkozó embernek ebből még gyakorlati haszna is származhat".

Vegyük például az Új Élet sportrovatát. K. Bodor András labdarúgás helyett következetesen a nyelvünkből régen kiiktatott idegen szót: a futballt használja („football": angol eredetű szó, ejtése futbol, jelentése láblabda). K. Bodor Andrásnál az átadás passz, a mérkőzés meccs, s azt hiszem, hogy kár a papírt megharagítani a sok pongyola kifejezés felsorolásával. Apáink, nagyapáink idejében, századunk 30-as éveiben befejeződött a magyar sportnyelv teljes és sikeres felújítása, megszülettek a kifejező, találó és szép elnevezések, szakkifejezések: röplabda, jégkorong, öttusa, partdobás, sarokrúgás stb., stb. Kevés európai és még kevesebb más földrajzi nyelv van, amely ennyire tisztán, minden idegen szó felhasználása vagy beolvasztása nélkül tudná tárgyalni századunk egyik legnépszerűbb társadalmi tevékenységét, a sportot. A pongyolaság nem eredetiség, K.B.A. cikkéért, azt hiszem, mindenki egyetért a díjazással: büntetőrúgás a 11-es pontról. Ha javítani nem tudjuk sportnyelvünket, legalább ne rontsunk rajta.

Bocsánatot kérek a nyelvészeti elkalandozásokért, és érdeklődéssel várom Szilágyi N. Sándor cikksorozatát.

HARKÓ TIBOR
Kolozsvár-Napoca

E számunkban válaszol:

K. Bodor András

Csak örvendeni lehet annak, hogy olvasóink milyen féltő gonddal vigyáznak nyelvünk tisztaságára, mennyire éberen őrködnek a nyelvhelyesség, a leírt vagy kimondott szó szépsége, kifejezőereje, a szabatos kifejezés fölött. Vigyázó figyelmük, s lám, szigorú ítéletük nagy segítség számunkra, akiknek — bár nem vagyunk nyelvészek, hanem csak a nyelvet gyakorló, művelő újságírók — a legkevésbé megengedett a nyelvrontás, a helytelen, pongyola kifejezések használata, a stilustörés.

Harkó Tibor purista szigorával, az idegen szavakat (sport)nyelvünkből kitiltó kérlelhetetlenségével mégsem tudok egyetérteni. A magyar sportújságírás — és nemcsak a hazai! — igenis használja azokat a szavakat, amelyeket H. T. „nyelvünkből régen kiiktatottnak" minősít. A Magyar Nyelv Értelmező Szótára sem a futball, sem a meccs címszónál nem jelzi, hogy a szó elavulóban van, csillaggal sem jelöli, ami ugye azt jelentené, hogy a szó általában kerülendő. Ha Babits leírta, hogy „A **meccs** után együtt maradt barátaival", vagy ha ugyano futballt ír („Ez időben már a **futball** ejtette meg a gimnáziumok ifjúságát"), akkor nyilván nem nyelvrontó, a nyelvet szegényítő szándékkal írta így. Tökéletesen egyetértek H. T.-ral, hogy a magyar nyelv megtalálta a szép és találó, kifejező elnevezéseket a legtöbb sportág vonatkozásában, mégsem tudom elfogadni, hogy a nyelvünkbe szervesen beépült idegen, de rövidebb, a nyelvi változatosságot lehetővé, a kifejezést színesebbé tevő, olykor pedig egyszerűen nélkülözhetetlen szavakat ki kell írtani. Ezzel nyelvünk valóban szegényebbé válna. Meggyőződésem például, hogy maga H. T. sem gondolja, hogy a gól magyar szó lenne, márpedig ezt ugye nem kifogásolja. Akárcsak Kosztolányi Dezső, akitől a gól címszónál — ismét a MNYÉSZ — ezt a szövegrészt idézi: „A gyerekek... a régi nótát fújták. Alig, hogy befejeződött egyik **meccs**, következett a másik: — Gyerekek, fölállni. Ki a bíró?... Pisti, nyomd bele... **Gól, gól.**" (Kiemelés tőlem. K. B. A.)

A nyelv, az élő nyelv, a beszélt nyelv nem iktatja ki ezeket a szavakat. Elképzelhetetlen, hogy H. T. ezt mondja fiának (unokájának): „Gyere, fiam, veszek neked egy labdarúgó-labdát!" Vagy a barátjának, hogy „Vettem neked is mérkőzésbelépőt!" Futball-lábdát (cipőt), meccsjegyet veszünk bizony, mert így rövidebb, keresetlenebb, természetesebben hangzó és kifejezőbb is. Nem beszélve arról, hogy sem a golfra, sem a krikettre, sem más — igaz nálunk nem nagyon üzött — sportágakra még nem találta meg nyelvünk a megfelelő magyar kifejezést. Amiért viszont dörés volna szégyenkeznünk.

Amikor H. T. nyelvi „tizenegyesét" háritani próbálom — összeszámolva, hogy hányszor használom a magyar megfelelő **mellett** az „idegen" szavakat is! — veszem észre, hogy egy öngólt azért csak rúgtam magamnak. A vitatott cikkben (1985/2. sz.) közölt táblázaton Sounesst angolnak írtam, holott az ismert középpályás skót származású. Ezúton kérem az olvasók és a skót — na, jó: — labdarúgó elnézését.

Ki a hibás?

Hozzászólás 1985/2. számunk hasonló című riportjához

Igen megrázónak találom Borika esetét, sőt azt hiszem, itt nem csak egyedül Borikáról van szó, hanem egy egész családról. Sajnos, manapság igen gyakran halljuk arra a kérdésre: „Hányan vagytok testvérek?", azt a választ, hogy „kettő és felen". Azért azt hiszem, Borika esete mégiscsak más, bár szerintem eléggé valószínűtlen. Nem tudom, igaze a történet, de ha igaz, akkor egy eléggé ritka esetről van szó.

Sokat gondolkodtam a cikken, és végeredményben nem értem, mi annyira furcsa benne, hiszen Borika nem az egyetlen gyermek, aki a nagyszüleinél nevelkedik; minden kisebb-nagyobb gyerek eltölt bizonyos időt a nagyszüleinél, ki többet, ki kevesebbet, és ezek közül százból egy, ha így jár. Bár igaz az is, hogy itt a szülők elváltak. De ez nem ritka eset. Más kérdés az, ami a lánnyal később történt. Való igaz, hogy a nagyszülők nem tudják határtalan ideig maguknál tartani — hisz az ő keresetük (nyugdíj) is korlátozott.

Én ebben az esetben mindenkit meg tudok érteni. Vegyük talán sorra.

Borika: ő tipikus kamaszlány. Nem tudja, hogy lényegében mit is akar. Szereti édesanyját, hisz fáj neki, hogy — képletesen — elvesztette, de valószínuleg sohasem okolta önmagát azzal, hogy esetleg ő lehet a bűnös. Az, hogy egyetemi felvételije nem sikerült, még nem ok arra, hogy férjhez menjen, főleg egy olyan emberhez, akit — valami okná fogva — lebecsül, hiszen a férj iszik. Azért, mert ő nem látott más megoldást, még lehet, hogy volt! Hiszen gondolom, a férje nem fogja eltartani őt, tehát most dolgoznia kell. Neki nem mindegy, hogy a nagymamáéknál lakik-e, és oda viszi a munkában megkeresett pénzt, azokhoz, akik valószínuleg meghagyják majd neki, és ugyanúgy élnek, mint eddig, vagy pedig a férjének viszi, aki...

Mari: őt tartják ebben a történetben a bűnbaknak. Mindenki mindenért őt okolja. Miatta nem tudott Bori olyan lánnyá serdülni — mondják —, mint a többi. Ez nem igaz! Marit is meg kell érteni. Ő egy energikus, forró vérű, örökké tenni akaró nő. Ő az, akit talán sohasem elégít ki az élet. Az ilyen emberek általában nagyon jó színészek. Marit igenis izgatta az a tény, hogy összeveszett Borival, és az is, hogy Bori férjhez ment, de miután megértette őket a saját lakásán, nem tudta volna elviselni azt, hogy a lánya milyen szemekkel fog ránézni az esküvője napján. Egyszerűen bántotta az önérzet.

A nagyszülők: egy nagy dolgot vállaltak, mégpedig azt, hogy felnevelték az unokát. Régimódiak, mint minden nagyszülő. Néha bizonyára Bori házsártosnak érezte őket — főleg a nagymamát —, de idővel meg fogja látni, hogy ez nem igaz.

A történetben szerepel még két személy: Bori apja és annak felesége, Natália. Natália minden bizonnyal az ellentéte Marinak. Megérti Borit, talán segítene is rajta, ha tudna, de neki elég a két saját gyereke, nincs kedve még egyet magára vállalni. Bori apja az az ember, aki mindenbe beleegyezik. Szereti a lányát és Natáliát, de a lényegesebb ügyekbe nincs beleszólása.

Én azt hiszem, ebben a történetben *senki sem hibás*, csak senki nem gondol arra, hogy a másiknak fáj valami. Ha Natálián kívül még valaki meghallgatta volna egyszer Borit, akkor minden másképp alakul. A nagymamát csak az érdekelte, hogy Bori állandóan tanuljon, Marit csak az, hogy úgy tudjon élni, hogy a gyerek — és általában senki — ne zavarja; Natháliáékat pedig az, hogy Bori ne legyen ugyan idegen, de testvér se.

Egyszer, egyetlenegyszer kellett volna valakinek — bárkinek — engedni a magaéból, és akkor Bori nem megy férjhez, mindez nem történik meg.

NY. É.
Arad

Jogi posta

Maros megyei olvasónk kérdezi: „Család nélküli 62 éves, néhány hónapja nyugdíjas nagybácsim hirtelen elhunyt, hátrahagyva 87 éves édesanyját, akit eladdig ő tartott el. Eszközölhető-e az idős, munkaképtelen anya számára valamiféle segély, nyugdíj — és ha igen, milyen módon?"

Az 1977. évi 3. sz. törvény a dolgozó vagy nyugdíjas hátramaradottai közül csupán a kiskorú gyermek részére biztosít utódnyugdíjat, s a ráutaltságot az iskolai tanulmányait folytató nagykorú gyermekre is kiterjeszti, őt az elhalt szülőt megilletett nyugdíj egy részére jogosultként kezeli, de csak abban az esetben, ha a 16 évet betöltött gyermek évente igazolja, hogy tanulmányait folytatja.

A törvény ugyancsak utódnyugdíjat biztosít a túlélő házastársak részére is, de csak akkor, ha betöltötték az 55 évet, és legkevesebb tíz évet éltek ebben a házasságban.

Utódnyugdíjat kaphat az az ötven évet betöltött nő is, aki legkevesebb öt gyermeknek adott életet (a törvény négynél több gyermekről beszél), ha legkevesebb tízévi házassági életközösséget tud igazolni.

Ugyancsak utódnyugdíjra jogosult az a túlélő házastárs is — korhatárra való tekintet nélkül —, aki I. vagy másodfokú rokkant, nemkülönben az a túlélő házastárs is, aki nem dolgozik, és 6 évesnél kisebb gyermekét gondozza.

Azért írtam le mindezeket, mert úgy érzem, tulajdonképpen azt kérdezi: miként segíthetné hozzá nagybátyjának édesanyját állami társadalombiztosítási nyugdíjhoz. Válaszom ennyi lehetett volna: sehogy. A néptanácsok, költségvetési előirányzataikhoz képest, évente legtöbb kétszer utalhatnak ki rendkívüli segélyt a rászorulóknak.

Engedje meg azonban, hogy a dolgot tovább fontolgassam. Ha a nagybátyja édesanyjáról van szó, könnyen megeshet, hogy az egyúttal Önnek a nagyanyja. Így viszont más a helyzet. Ha a magára maradt néni, akinek semmi jövedelme nincs, az Ön nagyanyja, a Családjogi Törvénykönyv rendelkezései szerint a nagyanyjáról Önnek és az Önnel hasonló rokonságban levő többi unokának kell gondoskodnia. Ha ezt a gondoskodást elmulasztaná, a nagymama azt bíróság útján ki is kényszerítheti. (Általában nem szoktak a nagymamák unokáik ellen fellépni, de ez nem szabály; ha fel kell lépniük, vagy a hatóságnak meg kell indulnia, az föltétlenül az unokára vet rossz fényt.)

IMREH ERNŐ

Lapunk barátai

Mint nyelv és irodalom szakos tanárnak a 9. sz. általános iskolában, számos ifjúsági, gyermek- és „felnőtt" lap népszerűsítése a feladatom — egyéb, közismert teendőim mellett —; különösebben ragyogó eredményeket egyik lap terjesztése terén sem tudok felmutatni, csak olyan jó, megbízható átlagosakat...

Az Új Életet régóta ismerem és olvasgatom is, de különösebben azóta szeretem, amióta egy rendkívül tehetséges volt tanítványom, Balogh Andrea, Sütő Andrástól biztató szavakat kapott — életében először: mindjárt a legilletékesebbtől! —, a szerkesztőségtől pedig hathatósnak bizonyult segítséget a nyomdafestékhez vezető úton. (Ki tudja, nem írót indítottunk-e el?)

Igérni továbbra sem igérhetek egyebet, mint azt, hogy a többi hazai lapok mellett az Új Élet is szívügyem marad; s szeretettel kívánok munkájukhoz kitartást, sok sikert!

PÁSZTOR GABRIELLA
Nagyvárad

Mindennapi otthonunk

A nappali III.

súlypontját a padozat felé tolják el.

A középméretű (18—20 négyzetméteres) nappaliszobákban már **dolgozóhely** is kialakítható. Ez mindig balról, esetleg szemből jövő természetes világítást igényel, az ablakhoz közel kell tehát elhelyezni. Az íróasztalnál ülő személy tekinthesse át a helyiséget, legyen a közelben megfelelő tárolóhely a munkához szükséges tárgyak számára. Nagyobb nyugalmat biztosít a munkához, ha az íróasztalt a szoba többi részétől elhatárolja egy áttört térelválasztó (könyvespolc, virágállvány), melynek a másik oldalán, a helyiség belső sarkában kialakítható a társalgósarok. Így a nappali már két részre tagozódik, a társalgóra és a dolgozórészre, könyvtárra. Varrógép és kötőgép is helyet kaphat a nappaliban. Beillesztésük azonban körülményesebb, olyan tárolóhelyet kell számukra kialakítani, hogy használat után ne zavarják a szoba rendjét.

Ebédlő-étkező hely hasonlóképpen kialakítható a nappaliban, amennyiben elég tágas helyiséggel rendelkezünk. Fontos, hogy meglegyen a közvetlen kapcsolat a konyhával, a felszolgálás megkönnyítésére. Ne tévesszük szem elől azonban, hogy az étkezőhelynek a nappaliban alárendelt szerepe van. Helyezzük el a szoba egyik sarkába, a konyha felé eső fal mellett, úgy, hogy egyaránt szolgálja a család napi étkezését és a fölszolgálást vendégjárás esetén.

Legyen az étkezőhely hangulatilag leválasztva a nappali többi részétől, alkalmazzunk másfajta falburkolatot, szőnyeget, esetleg térelválasztó elemeket is. Tudják a családtagok, vendégek kényelmesen körülülni az asztalt. Gondoskodjunk a megfelelő világításról és szellőztetésről is: nincs kellemetlenebb a szellőzetlen, ételszagú lakásnál. Kisebb lakásokban helyesebb az étkezőrészt semleges közlekedőtérben vagy a konyhában kialakítani.

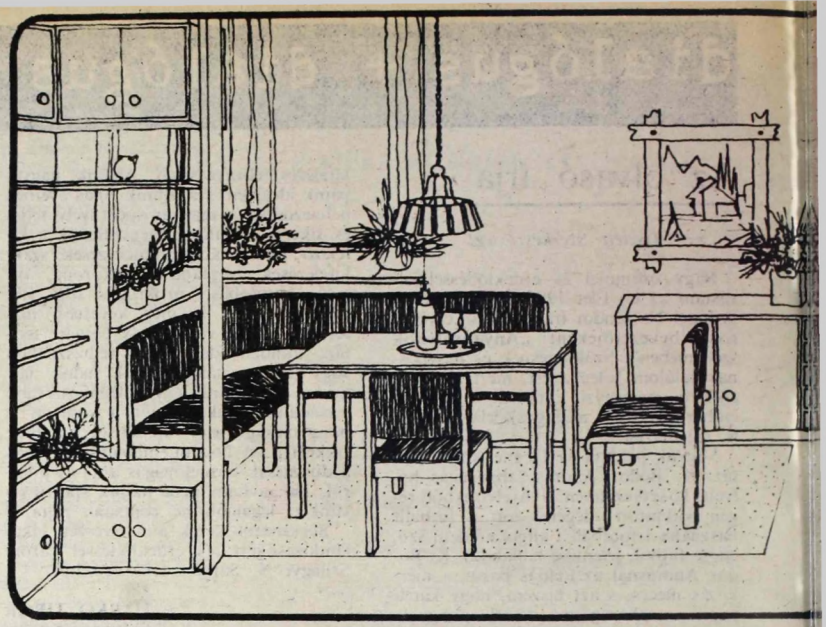

A nappaliszobának tehát otthonosnak, derűsnek, világosnak, napsütöttnek, jól szellőztethetőnek kell lennie. Élénkítse virág és szobanövények.

MURÁDIN KATALIN
műépítész

Barkács

Képkeret sima lécekből

Képkeretünk három részből, a kávából és az azt kívül-belül szegélyező díszléc keretekből áll. A káva vastagsága 15—20 mm között változhat. Ha több különböző méretű keretet készítünk, akkor a káva szélességét a kép passepartout-jához (papírkeret) igazodva határozhatjuk meg. A külső lécek mérete lehetőleg azonos maradjon. A külső szegélyléc mérete 10 x 20 (25) mm, a belső keret pedig 10 x 15 és 5 x 5 mm.

A lécéket darabolás előtt csiszoljuk le, esetleg színezzük és lakkozzuk. Ezután a darabokat pontosan méretre, gérvágó ládába fogva vágjuk le. A 45 fokosra fűrészelt végeket kenjük be enyvvel vagy aracettel, majd illesszük össze őket és a sarkoknál üssünk be két-két szeget.

A szegélylécet gérbe vágás után ragasszuk fel a káva élére. A darabokat lehetőleg asztalos-szorítóval szorítsuk egymáshoz.

A belső díszléc két darabból áll. Az 5 x 5 mm-es lécet ragasszuk fel a 10 x 15 mm-es lécre. A gérbe vágás után a darabokat illesszük a káva belső éléhez. Ha pontosan dolgoztunk, a lécek hézagmentesen illeszkednek a kávához. Ezután kenjük be a lécéket ragasztóval, és ragasszuk fel a kávára.

A belső keret 5 x 5 mm-es részét esetleg befesthetjük a képhez megfelelően hangolt színnel.

Száradás után a keretet fordítsuk meg, tegyük a helyére az üveget, arra meg a képet, és így az egészet szegekkel rögzítsük a kerethez. A kép beerősítése után a keret hátoldalát kenjük be ragasztóval, majd ragasszuk le feszesre húzott csomagolópapírral, hogy védjük a képet a portól. Ezután keressük meg a keretünk súlypontját, és csavarjuk be a képakasztót.

Kis méretű képek keretezésekor a külső és belső díszléceket még a darabolás előtt a kávalécre erősíthetjük, és így vághatjuk azokat gérbe.

BALÁZS JÓZSEF

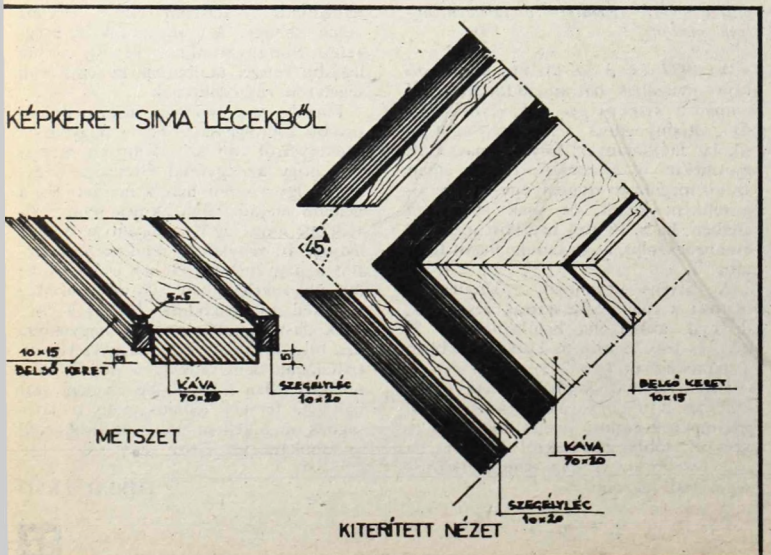

Hasznos elektronika

„Álomőrző" doboz

Megszoktam, hogy elalvás előtt rádiót hallgatok. Igen ám, csak sokszor elfelejtem a rádiót kikapcsolni. Belealszom egy andalító muzsikába, s éjfél után rémálmaim vannak. Persze, nem az andalító muzsikától, hanem attól, hogy sípol vagy zúg a rádió, mert vége az adásnak. Ezt panaszoltam el barátomnak, aki segített rajtam, mégpedig úgy, hogy egy kis dobozzal ajándékozott meg. Ebben a dobozban nem álomőrző manók vannak, hanem egy szerkezet, mely éjjelre kikapcsolja a rádiómat. Csak egy kis gombot kell megnyomni este, amikor lefekszem, s a rádióm félóra-óra múlva kikapcsolódik anélkül, hogy hozzányúlnék, tehát álmaimat nem zavarja az éjszaka folyamán. Ha nagyon álmos vagyok, csak tíz percre állítom be a szerkezetet, s ha mégsem alszom el ennyi idő alatt, csak megnyomom azt a bizonyos kis gombot, és újra tíz percig szól a rádióm.

E hasznos kis „álomőrző" dobozban levő szerkezet rajzát nyújtom át ezennel az olvasónak.

(E. F.)

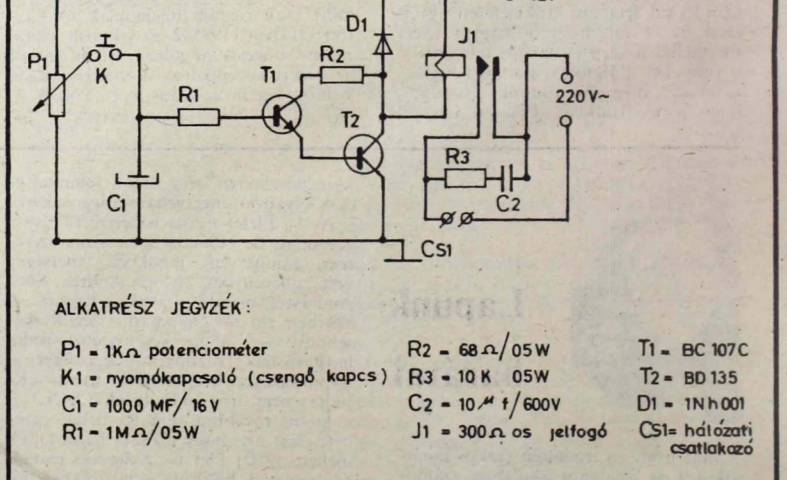

ALKATRÉSZ JEGYZÉK:

P1 = 1KΩ potenciométer	R2 = 68Ω/05W	T1 = BC 107C
K1 = nyomókapcsoló (csengő kapcs)	R3 = 10 K 05W	T2 = BD 135
C1 = 1000 MF/16V	C2 = 10 µ f/600V	D1 = 1N h001
R1 = 1MΩ/05W	J1 = 300Ω os jelfogó	CS1= hálózati csatlakozó

A kapcsolási rajzot műszakilag ellenőrizte Fülöp Dénes

BCU Cluj / University Library Cluj

CSIPI CSÓKA

Szolgálatos nagyanyó:

TELEGDI MAGDA

A kétfejű sárkány

A város egyik negyedében, s annak is egyik utcájában van egy tömbház, amelynek második emeletén él egy félelmetes kétfejű sárkány (egyik fejét Gergőnek, a másikat Gazsinak hívják). Délelőtt a házat csend üli meg, mert ilyenkor a sárkány nincs otthon: reggelenként ugyanis hősi küzdelmek árán csizmát húznak mind a négy lábára, sapkát tesznek mind a két fejére, és sólyomnevelő óvodába viszik. A ház lakói ilyenkor élik nyugodalmas, eseménytelen életüket, ilyenkor heverik ki az előző nap megrázkódtatásait.

Délután a soros áldozat, aki aznap a sárkányra felügyel (van úgy, hogy a sor éppen mamira kerül), elmegy a sárkányt hazahozni. A sárkányüvöltés már rendszerint messziről felhangzik: a tömbház lakói ilyenkor gyorsan becsukják ablakaikat s a lakások mélyére húzódnak, a család otthon levő tagjai pedig biztonságba helyezik féltettebb tárgyaikat.

A sárkány persze épp azért félelmetes, mert nem lehet könnyen túljárni az eszén, s mellesleg arról híres, hogy többnyire azzal foglalkozik, amivel nem szabad. Alig ér tehát haza, máris nagyobbnál nagyobb veszedelmeket zúdít a birodalomra. Fordítsa csak el a fejét a soros áldozat, s a konyhacsapból a lakásba máris árvíz hömpölyög, a féltve őrzött váza a sárkány egy mozdulatára lezuhan és összetörik, vagy a szekrény tetejéről omlik le egy sor könyv hatalmas robajjal — mert a sárkány székek segítségével oda is elér, nem ismer akadályokat. Az alattvalók, azaz az alsó lakásban élők szeméből ilyenkor könnyek peregnek. S ha a sárkány dúlása-dulakodása odáig fajul — mert a kétfejű sárkány önmagával gyakorta hajba kap —, hogy saját testi épségét fenyegeti, akkor a soros sárkányszelídítő (ilyenkor rendszerint mami) a varázsvesszőhöz folyamodik: ettől a kétfejű sárkány sírni kezd, és egyszeriből megszelídül. Ezután megadóan azzal foglalkozik, ami neki való: géppisztolyt, trombitát meg dobot szed elő, s rövid időn belül — mert egyik sárkányfej túl akarja harsogni a másikat — olyan hangorkán keletkezik, hogy a ház faláról apró lemezekben hullani kezd a vakolat. Az igaz, hogy a kétfejű sárkány most azt teszi, amit szabad, de a sárkányszelídítő is ember, a sárkányszórakozásba belefárad, s újabb szelídítési trükkre kényszerül: mesemondásba kezd.

Mert a kétfejű sárkány a mesét nagyon szereti. De milyen is az élet: nem a sárkányosat. Ha választani teszik oda a Hétfejű sárkány s a Négykerekű jármű közül, az biztos, hogy mind a két szájával a járműre szavaz. A baj csak az, hogy a sárkány egyik feje a traktort, a másik a rendőrautót követeli, s ezért sorban mindenikről mesét kell mondani. A sárkány egyik fejének így van egy piros, egy zöld, egy sárga és egy fehér traktora: a piros a mezőre jár, a zöld az erdőbe, a sárga a malomba, a fehér meg tavasszal az almafákat permetezi. A másik fejének van egy kék rendőrautója, amelyről egy nagyon okos rendőr irányítja a forgalmat.

De mert a mese így, szárazon, nem elég (túl könnyen úszná meg a sárkányszelídítő), le is kell rajzolni az elmondottakat. Le kell rajzolni sorban a traktorokat, erdővel és mezővel, malommal s természetesen almafával is, és ami még kényesebb feladat: le kell rajzolni a nagyon okos rendőrt is, amint éppen irányítja a forgalmat. Ilyenkor a kétfejű sárkány nehéz próbára teszi, a szelídítőt, aki — ha ez történetesen mami — különösebb rajztehetséggel nem rendelkezik. Az áldozat verejtékezve húzza a vonalakat, a traktorok olyanok, mintha kerekeken gördülő ládák lennének, s a rendőr is csak kis töprengés után ismerhető fel. A bírálat természetesen nem marad el: a traktornak nincs kipufogója, nincs kuplungja, nincs kormánykereke, s a rendőrnek is hiányzik egyik keze. A szelídítő ekkor újabb erőfeszítéseket tesz, s most a részletekbe merül: mire aztán a hiányzó alkatrészek a helyükre kerülnek, a sárkánynak már hűlt helye van. És mert aggasztóan nagy a csend körös-körül, a szelídítő ijedten utánairamodik: semmi vész, a kétfejű sárkány most rajzol: ott van mind a négy traktor a falon, ezeknek természetesen van kormánya, kipufogója s kuplungja, az ajtón pedig ott a kék rendőrautó s ott a rendőr: szép kacskaringós bajusza van, és mind a tizennégy ujjával a közlekedési lámpára mutat (mert az ajtón, szépen kiszínezve, ott a közlekedési lámpa is). Ennyi aznapra elég a sárkányszelídítőnek, akinek a szeméből — ha a soros történetesen mami — a látványra krokodilkönny potyog.

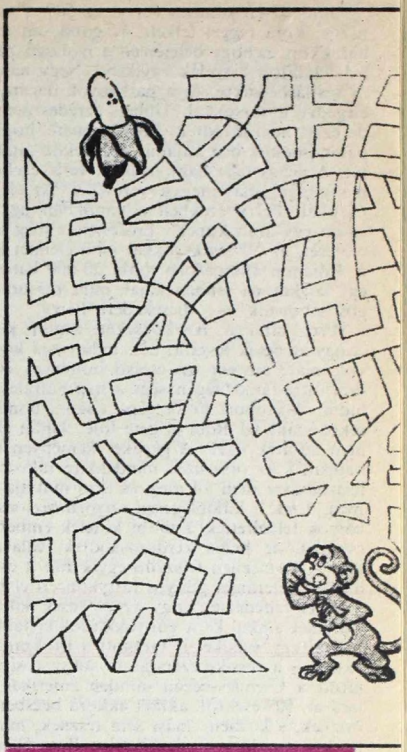

Melyik útvonalon juthat el a kismajom a banánig?

FÜLÖKE ÉS CSEREPES

A csodatevő kalapfazék III.

9. Másnap reggel iskolába menet a két jóbarát a megszokott helyen találkozott. Szaladárnál ott volt a gondosan újságpapírba csomagolt csodatevő kalapfazék is.

— Hű, de jó, hogy hozod, Szaladár! Tudod, tegnap... Nem jutott időm a házi feladatra.

— Az ám, ha tudnád, milyen nehéz volt észrevétlenül kicsempésznem a házból!

10. Csakhogy hamarosan kiderült, Szaladár nem véletlenül hozta magával a csodálatos szerzeményt. Magának is nagy szüksége volt rá az iskolában. Nem csoda, hiszen a tegnapi események után egyáltalán semmi kedve sem volt tanulni.

— A kalapfazekat ma én viselem. Én szenvedtem meg érte az este. Én kaptam ki, nem te.

— Szóval ilyen barát vagy? — vicsorgott dühös kiábrándultsággal Cserepes. — Hiszen nem is talál arra a... a koponyádra.

Szó szót követett, s bizony a két barát hajba kapott. Ennek pedig majdnem áldozatul esett a csodatevő szerszám, mivel elejtették. Szerencsére csak kicsorbult egy kicsit.

11. A fiúk ettől aztán lecsillapodtak. Épp legjobbkor, mert közeledett az utcán Kuviktória, az elsősök tanítónője, aki nem más, mint Huhugó tanító bácsi felesége. Csak az hiányzott volna, hogy verekedni lássa őket az utcán. Cserepes Gereben zavarában a fejébe csapta a csodatevő kalapfazakat, épp, amikor Kuviktória mellékük ért. A fiúk illedelmesen köszöntek.

— Szervusz, Szaladár. Igyekezz, kisfiam, mert mindjárt becsengetnek — szólt barátságosan az elsősök tanító nénije, és tovasietett az iskola irányába.

12. Alighogy elment, a két jóbarát örömujjongásban tört ki.

— Nem látott meg, csak téged, Szaladár! — rikkantotta Cserepes. — A csodatevő kalapfazék kiállta a próbát!

Írta: ÉLTETŐ JÓZSEF
Rajzolta: HALLER JÓZSEF

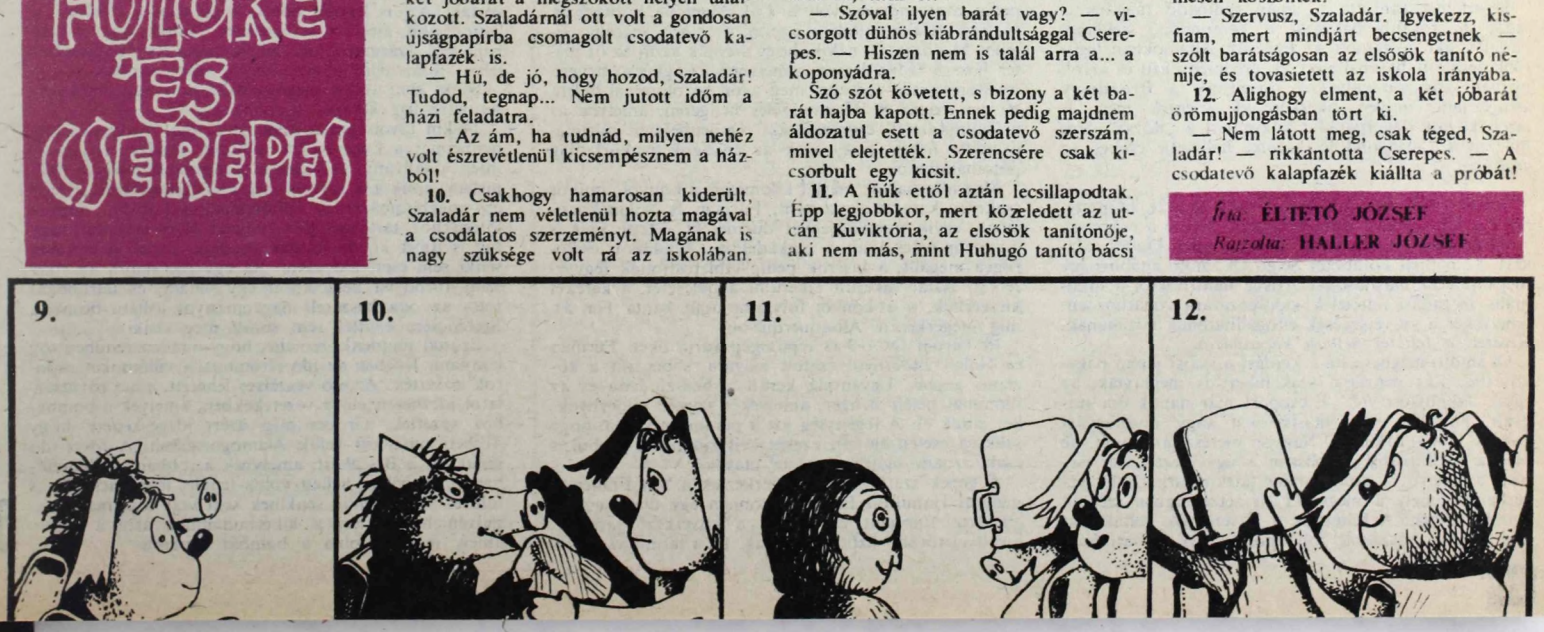

Július 12-én Charles Perry, az 509-es csoport géhás tisztje, kora reggel felkelt, és gondosan ment végig a barakkon, nehogy belelépjen a nyüzsgő patkányok ellen felállított csapdák egyikébe. Négy napja költöztek új szálláshelyükre, és a patkányok dacára meg voltak elégedve a sorsukkal. Tibbets ezredes nem volt velük, de ezzel nem törődtek. Perry remélte, hogy visszatérve parancsnokuk 'hoz valami „ajándékot", italt és cigaretát. A géhás tiszt nagy hasznát vette ezeknek az ellátmány-utánpótlás megszervezésénél. Az elegáns és szofisztikált Perry ezekben a napokban úgy viselkedett, „mint egy arab kupec". Erőfeszítése meg is hozta gyümölcsét, az 509-esek sokkal jobb élelmet kaptak, mint a Tinianon állomásozó többi 20 000 katona. „Nálunk egy közkatona jobban kajál, mint másutt egy ötcsillagos tábornok" — dicsekedett Perry.

Perry látta a B—29-eseket, amint jöttek-mentek, ahogy az egyik leszállt, már indult is a következő. Dél volt már, amikor az utolsó bombázó is leszállt, 13 órai úttól fáradt legénysége a nap hátralevő részét átaludta. A csoport többi gépe viszont bombázó bevetésekre szállt fel Rota szigete fölé. Japán ellen egyelőre nem küldték őket. A gépeket keményen őrizték éjjel-nappal, s az őrszemek mindenkire rálőttek volna, aki felszólításra nem áll meg, és nem mutatja fel igazolványát. Ezek a különlegesen szigorú biztonsági rendszabályok felkeltették a többi kötelék embereinek kíváncsiságát, de hiába kérdezősködtek, választ nem kaptak. A Rota ellen felszálló egyik rajt a csendes-óceáni harcok veteránjai gúnyos füttykoncerttel búcsúztatták. Tibbets felfedezte, hogy az 509-esek körül ellenséges hangulat alakul ki, a gúnyolódások céltáblájává lettek. Valaki egy versikét is faragott a titokzatos egység rovására, s a versike ezerszámra sokszorosítva, lassan eljutott a Csendes-óceán minden amerikai támaszpontjára az 509-esekről, akiket akkora becsben tartanak és őriznek, s közben mást sem tesznek, mint tucatbevetésekre repülnek a jelentéktelen Rota ellen. A csoport tagjai nem vették zokon a versikét, de néhányukat azért érzékeny ponton érintett az ügy. Már hat hete Tinianon voltak, és nem csináltak semmi érdemlegeset, azon kívül, hogy fürödni jártak meg moziba, már csak rosszmájú kérdéseket kellett elhárítaniuk.

Beser hadnagy későn ébredt, mert éjszaka sokáig fenn maradt a műhelyben, ahol az atombomba végső összeszerelését tervezték. Itt dolgoztak Jeppson emberei, akik az elsők között érkeztek a szigetre. Beser barakkja a Tinian elfoglalásakor elesett amerikaiak temetője mellett volt. Ugyanott temették el annak a B—29-esnek a legénységét, amelynek tragikus balesetét saját szemével látta Beser egy éjszaka. Megtudta, hogy gyújtóbombákkal megrakott repülő erődök hasonló balesetei nem is ritkák Tinianon. Beser bekapcsolta a rádiót, és megfogta a „Tokiói Rózsa" egyik propagandaadását, amelyet amerikai katonák számára sugárzott a japán adó. Az 509 eseket eddig már kétszer döbbentette meg az a pontos információ, amelyet róluk sugárzott a „Rózsa". Az első mindjárt azután hangzott el, hogy megérkeztek a szigetre. A „Tokiói Rózsa" jelezte érkezésüket, és azt tanácsolta nekik, térjenek vissza oda, ahonnan jöttek, mielőtt a győzelmes japán seregek áldozatául esnek. Akkor az 509-esek nevettek. De némelyek elgondolkoztak. Honnan szereznek hírt a japánok az amerikai légierő legtitkosabb alakulatáról? Két héttel később a „Rózsa" bejelentette, hogy a csoport gépeit könnyen felismerik majd a légvédelem tüzérei a farokra festett R betűről. Ekkor már senki sem nevetett, mindenki tudta, hogy az azonosító jelet csak nemrég festették fel.

Beser bosszantotta a japán rádióadó tájékozottsága, de tovább hallgatta a bemondónő kellemes hangját, aki beszámolt az Egyesült Államokban legutóbb lezajlott baseballmeccsek eredményeiről és arról: milyen kasszadarabokat játszanak a Broadway színpadjain, milyen sikerkönyvek jelentek meg. A hírek között slágerparádét közvetített a „Rózsa". Sok magányos, hazagondoló katona hallgatta ezeket az adásokat.

Július 15-én Per Jakobsson svéd bankár kifejtette, hogy a feltételekről lehet tárgyalni, kivéve a császárra vonatkozókat. Aztán várta barátja, Allen Dulles válaszát. 12 nappal korábban Seigo Okamoto altábornagy megkapta az utasításokat Arisue tábornoktól a minimális megadási feltételek kidolgozására vonatkozóan, amelyeket a szövetségesek elfogadhatónak tartanának. Kivétel: a feltétel nélküli kapituláció.

Okamoto megbeszélte a kérdést a svájci japán nagykövettel. Két pénzügyi szakembert is meghívtak, az egyik Jakobsson volt. E csoport már napok óta tárgyalt, anélkül, hogy utasításokat vagy jóváhagyást kaptak volna Tokióból. Nagyon merész játék volt, de még a konzervatív Jakobsson is úgy érezte: van esélyük a sikerre. A svéd bankár tájékoztatta Dulles vezérkarát, amely a megszállt Németországban székelt, Wiesbadenben. A feltételek a következők voltak: Japán kéri a császárság folytonosságának szavatolását,

(XX.)

Japán megőrzi alkotmányát, Mandzsúriát nemzetközi ellenőrzés alá helyezik, megmarad a Korea és Tajvan feletti japán ellenőrzés.

Dulles nehéz helyzetben volt. Roosevelt annak idején szabad kezet adott neki, de Roosevelt meghalt, és utódja, Truman, nem értett egyet ezzel a mozgásszabadsággal. Dulles tehát nem volt felhatalmazva, hogy tárgyaljon kormánya nevében, s azt is tudta, milyen következményekkel járna, ha engedne a japánoknak. Mégis fontolóra vette Jakobsson véleményét, aki szerint a japánok kapitulálnának, ha megtarthatnák császárukat.

Los Alamosban Oppenheimer irodájából letelefonáltak a kapuőrséghez, hogy engedjék át azt a teherkocsikonvojt, amely közeledik, s egy zárt, fekete kamionból, valamint még hét kocsiból áll, amelyek mindegyikén négy katona ül. Ezek állig fel voltak fegyverezve, a zubbonyuk alatt revolvereket hordtak, a kezükben puskák, karabélyok, az autók padlóján lőszeresládák. Parancsuk volt, hogy mindenkit öljenek meg, aki meg próbálná állítani őket. A közvetlenül a teherkocsi után haladó autóban két tiszt ült. Gallérjukon a fegyvernemjelvény fordítva volt kitűzve. Ami annak a jele, hogy Robert Furman őrnagy és James Nolan százados sietve öltöttek álcázó mezt. Valójában Furman mérnök volt Princetonból, s beosztották a Manhattan-terv mellé. Feladata: stratégiai anyagokat beszerezni és tudományos kutatókat toborozni. Nolan pedig röntgenorvos volt a Los Alamos-i kórházban. Hosszú útra indultak e napon, melynek végcélja Tinian. Meghagyták nekik, hogy szemük azon az öt méter hosszú ládán legyen, amelyben az ágyúcső hevert, az atombomba lényege, meg azon az ólommal bélelt, 60 cm magas és 45 cm széles hengeren, amelybe az urániumtöltetet csomagolták. Oppenheimer megmagyarázta nekik, hogy ezek az anyagok gyakorlatilag pótolhatatlanok.

Még alig haladt másfél kilométert a konvoj, amikor csaknem katasztrófa történt. Furman és Nolan kocsijának egyik gumiköpenyét durrdefekt vetette szét, s csaknem beleszaladt a szakadékba. A kamion csikorogva megállt, a kísérők pedig kibiztosították fegyvereiket. Aztán sikerült elkerülni a balesetet, a kereket kicserélték, s a konvoj folytatta útját Santa Fén át, míg megérkezett Albuquerque-be.

Itt három DC—3-as repülőgép várta őket. Furman és Nolan ejtőernyőt csatolt magára, s beszállt a középső gépbe. Ugyanoda került a hosszú láda és az ólommal bélelt henger, amelyeket szintén ejtőernyőkkel láttak el. A legénység azt a parancsot kapta, hogy szükség esetén először ezeket kell kidobni a gépből, s csak azután ugorhatnak az utasok.

A gépek szerencsésen megérkeztek a San Francisco melletti Hamilton Fieldre, ahonnan egy újabb csapat elkísérte Furmant és Nolant a következő járműre, amellyel tovább kellett utazniuk. Ez a jármű az Indianapolis nehézcirkáló volt, amelynek nemrég Okinawán szerzett sebeit festékréteg takarta.

Néhány órával azután, hogy Dulles elhatározta Potsdami utazását, Wendoverben Paul Tibbets ezredes egy szállítógép leszállásának volt szemtanúja. A gép a még a támaszponton levő három B—29-es mellé gurult és megállt. Egy futár érkezett vele, aki Washington, Wendover és Los Alamos között ingázott, és olyan híreket vagy parancsokat szállított, amelyek túl titkosak voltak ahhoz, hogy más úton továbbítani lehetett volna őket. Ezúttal a futár azt a hírt hozta, hogy az atombombát és az uránium egy részét behajózták az Indianapolisra, a 235-ös urántöltet többi részét légi úton hozzák Tinianra a Wendoverben maradt gépek. E hadművelet fedőneve: Bronx Szállítmány. Tibbets sokszor tünődött, vajon ki fundálja ki a fedőnevek végeérhetetlen sorát. Minden alkalommal meglepődött, amikor Groves tábornok így válaszolt a telefonba: Itt az *Enyhítő*; vagy ha Ashwort így jelentkezett: a *Kár* a telefonnál; s utána üzenetet adott át *Attól-aki-elsimítja-a-félreértéseket* — ez az egyik tudós fedőneve volt, aki a plutóniumbombán dolgozott.

Az aznapi üzenet megerősített egy régebbit, amit a *Bírótól* kaptak (Parsons kapitány), s arra vonatkozott, hogy a *Fiúcska* (az urániumbomba) egy alkatrésze mikor érkezik a *Címzetthez* (Tinian). Az atombombának egyéb fedőnevei is voltak: *Semmiség, Kitaláció, Potyás* (ez nagyon tetszett Tibbetsnek), *Vadállat* (ezt a tudósok találták ki, akik az utóbbi időben bírálni kezdték az egész tervet), *S—1.* (ezt Stimson szerette) és *Szembekötősdi* (ezt a nevet az 509-es emberei adták a bombának, mivelhogy olyan titokzatosság övezte).

Eredetileg Groves az uránbombát *Vékonykának* keresztelte el, később lett *Fiúcska*, a plutóniumbomba pedig *Dundi*. — Ezzel Churchillnek akartak „kedveskedni". Mindezt észben tartani még a jó emlékezőképességű Tibbetsnek sem volt könnyű.

Maguk az utasítások viszont világosak voltak. Egyik Wendoverben levő B—29-es el kellett hogy hozzon Tinianra egy sor alkatrészt, egy másiknak a *Dundit* kellett elszállítani Alamogordóra, ahol kísérleti robbantást akartak vele végezni.

Tibbets már össze is csomagolt, amikor sürgős üzenet érkezett Tinianról, amelyet Ferebee őrnagy szignált. Ferebee az egyetlen ember volt, akinek a helyzetértékelésében Tibbets mindig maradéktalanul megbízott. A higgadt bombázótiszt, aki frissen érkezett Tinianra, igazán nem az az ember volt, aki egyhamar pánikba esik, s most mégis ragaszkodott, hogy Tibbets azonnal repüljön Tinianra, hogy egy életbe vágó kérdést megoldjon. Úgy tünik, az 509-es vegyes csoportot kivették az atomtámadás tervéből.

Tibbets csak annyit időzött, amíg Grovesnak küldött egy táviratot, hogy nem lesz ott Alamogordóban, s már útban is volt Tinian felé, ami körülbelül 10 000 kilométeres utat jelentett. Nem azért dolgozott az utóbbi tíz hónapban inaszakadtáig, nem azért áldozta fel családi életét, szabadidejét, barátságait, hogy most, az utolsó pillanatban valaki „megfújja" az atombevetést.

Villámok hasították át a vaksötét eget, amely virradat előtt Alamogordóra borult. Ezeknek fényét használták fel arra, hogy bekenjék arcukat és kezüket különböző napfénytől óvó kenőcsökkel. Bár némelyek 30 kilométerre voltak a kísérlet színhelyétől, mégis tartottak attól, hogy égési sebeket szenvedhetnek, 425-en voltak, kutatók és technikusok, akik a robbantásra vártak. Azt is tudták mind, hogy nem a „lesülés" a legrosszabb, ami velük történhet. Tudták, hogy a robbanásból származó radioaktív sugárzás életveszélyes lehet. S az ellen nincs kenőcs vagy napolaj.

Senki sem tudta megmondani pontosan, mekkora területre fog kihatni a robbanás.

14 km távolságra a főtábortól, ahol Groves és Oppenheimer a kora reggelt töltötte, emelkedett egy 30 m-es vasállvány, csúcsán a plutóniumbombával. Májusban, amikor a torony még épülőfélben volt, a légierő megbombázta az építőtelepet, azt hivén, hogy a löterükhöz tartozik. Két épületet el is találtak, nagy tüz is ütött ki, de csodák csodája, ennek a bakinak senki sem esett áldozatul. Rá egy pár napra az elkészült toronyba belecsapott egy villám, és felrobbantotta az oda beszerelt hagyományos töltetű bombát. Szerencsére ezúttal sem sérült meg senki.

Ezúttal mindenki remélte, hogy minden rendben fog lezajlani. Közben az idő elromlott, a villámokat záporok követték. Az eső veszélyes lehetett, a víz rövidzárlatot idézhetett elő a vezetékekben, amelyek a bombához vezettek. Groves még azért idegeskedett, hogy Tibbets nincs ott velük Alamogordóban. A rossz idő miatt azt a B—29-est, amelynek a robbanás pillanatában a levegőben kellett volna lennie, leparancsolták a földre. Még mindig senkinek sem volt fogalma arról, milyen hatása lesz a lökéshullámnak arra a gépre, amely majd ledobja a bombát Japánra.

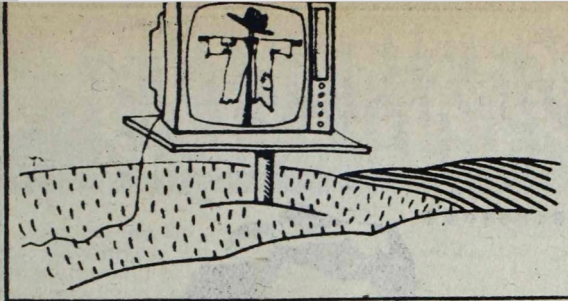

Humor

MOSOLYGÓ THÁLIA

Székely Luther

Székely szerepekre alkalmas segédszínészt vagy színészjelöltet keresett Janovics Jenő, s úgy döntött, hogy az egyik fiatalembert, aki különösképpen megnyerte tetszését, kipróbálja Luther szerepében a vasárnap délutáni Tragédia-előadáson. Ment is minden simán, az ifjú önérzetesen, bátran felelt a falanszterjelenet Aggastyánjának szemrehányásaira, s valósággal a hitvallás ereje sugárzott kis monológjának utolsó szavaiból: „Nem ismered te a tűznek a varázsát,/ Ki csak fazék alatt esméred azt". „Hiú beszéd — dörgött az Aggastyánt játszó színész —, ezért ma nem ebédelsz". A hang lepte volna meg az ifjú embert? Éhes lett volna? Tény, hogy a fenyítésre nem azt válaszolta: „De holnap újra szítom a tüzet", hanem: „De holnap esmét bégyújtok".

A jelenet végén Janovics (aki Lucifert játszotta) jót nevetett, leszerződtette az ifjút, s az idő őt igazolta: a jelöltet Tompa Sándornak hívták.

Telefonkaland

Volt a kolozsvári színháznak, nem is olyan régen, egy gazdasági igazgatója, akihez ha kérdéssel, panasszal, elintézendő üggyel fordult valaki, figyelmesen meghallgatta, hellyel kínálta, aztán felvette a telefonkagylót és tárcsázott. „Halló, elnök elvtárs — mondta, s a mikrofont eltakarva, közölte vendégével, hogy a megyei néptanácsot, az éppen illetékes szervet, minisztériumot, igazgatóságot, személyt hívta —, itt van nálam X. Y. ... bizonyára ismert.. kitűnő művész... Örülök, hogy ön is emlékszik legutóbbi alakítására, szerintem is remek volt... Nos, segíteni kellene rajta — és következett az eset részletes taglalása, végül pedig ilyenszerű mondatok, félmondatok: — Hogy várjunk még? Ön szerint egyelőre nem időszerű a dolog?... Igen... Én azért alkalomadtán emlékeztetem még... Természetesen mi is támogatjuk..."

Egy idő után egyesek firtatni kezdték, hogy működik-e egyáltalán az igazgató telefonja, nem fiktív számokat, kikapcsolt előfizetőket tárcsáz-e fel, amikor ezeket a szövegeket mondja, de mindig akadtak, akik igazolták, hogy saját fülükkel hallották, milyen bátran, egyenesen, sőt karakánul kiállt X. vagy Y. ügye mellett, milyen keményen odamondott ennek vagy annak a vezetőnek. Addig-addig, míg egyszer a szakszervezet elnöke — egyébként jó barátja —, jelentkezett nála különböző előléptetési, magasabb besorolási javaslatokkal, s az igazgató meg nem játszotta, hogy egyenesen az alminiszterrel tárgyal a kérdésekről. „Nagyon rendes ember az alminiszter" — mondta, amikor a telefonkagylót visszatette a helyére. „Az lehet — válaszolta a színész —, de te nem vagy az. Nézd csak, a telefonod most is át van kapcsolva a szomszéd szobába."

M.J.—P.Á.

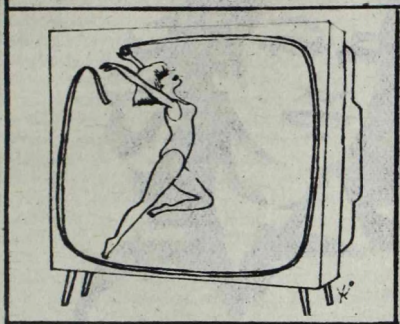

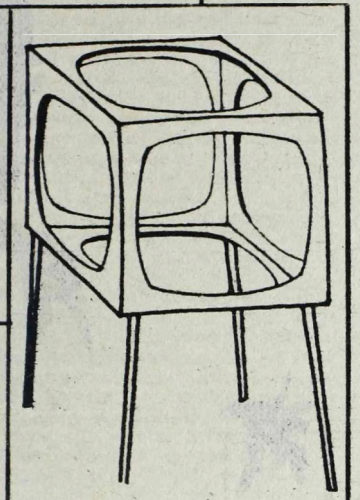

IOZEF KACZMARCZYK:

Képernyő

— Nem ismerted meg? Ez a közismert tévébemondó!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Grovest még az is bosszantotta, hogy némelyik tudós megpróbálta befolyásolni Oppenheimert, hogy halassza el a kísérletet. Emiatt a kitűnő fizikus nagyon feszült hangulatban volt. Groves ekkor elhatározta, hogy eljátssza a számára szokatlan nyugtató, csillapító szerepet. Megragadta a tudományos igazgató karját és fel-alá sétálva a főtáborban, magyarázta neki, hogy az idő nemsokára megjavul. Groves szerint az egész személyzet olyan feszült idegállapotban volt, hogy egy esetleges halasztás aláásta volna önbizalmukat, s ez csökkenthetné a hatékonyságot. Azonkívül tudta, hogy Japánra egy U—235-ös bombát fognak ledobni, amely sokkal megbízhatóbb, de ha a plutóniumtöltettel sikeres a robbantás, ez pluszgaranciát jelent az uránbombára vonatkozóan. Azonkívül az elnöknek tett ígéret a fegyver hatékonyságát illetően nagyobb súlyt kapna. Egy hiba viszont a terv ellenzői számára lehetne újabb érv, akik, mint Leahy tengernagy, túlzottnak tartották Grovesék optimizmusát. Végső fokon, gondolta Groves, a trójai faló óta nem volt példa a hadtörténetben, hogy egy teljesen új fegyvert előzetes kipróbálás nélkül vessenek harcba.

(Folytatjuk)

Gordon Thomas és Max Morgan Witts dokumentumkönyve alapján közzéteszi:

NEMESS LÁSZLÓ

KARINTHY FERENC

Ars poetica

Volt nekem egy kedves tornatanárom, Mikus tanár úr. Igen katonás ember: az első óráját az osztályteremben tartotta, és azzal kezdte, hogy fölírta a táblára a parancs meghatározását a régi, első világháborús szabályzatból: „A parancs a csapat által feltétlen engedelmességgel, azonnal, az erők teljes megfeszítésével, minden viszonyok közt stb. ..."

Azután is szünet nélkül: menetelés, jobbra át, balra át, hátra arc, díszlépés, puskafogások. Egyszer meg úgy állított föl bennünket, ahogy az ő idejében sorakoztak, majd kiszaladt a tornaterem végébe, ily módon vezényelve: — Fiúk, varázsoljátok vissza az ifjúságomat! Kettős rendek, jobbra át!...

A szernél is feszesen, keményen kellett viselkednünk. Például az úgynevezett plintnél, annál a bőrrel bevont, összerakható szekrénynél, melyen át kell vetődni: — Fiúk, nem elég ugorni, az még semmi. Ugyanilyen fontos a magatartás a szernél, ez is osztályozva lesz. Tehát: megállsz ötméternyire, merev vigyázzban, szemed se rebben, akkor ballal keményen kilépsz, odafutsz, kihúzod magad, két tenyérrel jó erősen rácsapsz. De ne sajnáld, csattanjon az a bőr, nem a tied! Utána lehet ugrani...

Egy darabig nézte, aztán arrébb ment, a terem túlsó végébe, a többi fiúhoz, felénk csak fél szemével pillantgatva. Hamarosan rájöttünk: elég, ha feszesen dobbantunk, odalépünk a plinthez, egy nagyot rácsapunk, hadd szóljon, és utána, mint aki jól végezte dolgát, visszafordulunk. Mikus tanár úr elégedetten hallgatta a csattogtatást, bólogatott is messziről, hogy jól van, nagyon jól. Jött a következő, az is jókorát rácsapott, ment vissza...

Azóta is így áll a kérdés: csattogtatni vagy ugrani?

Zsiga és Bundi

Van Zsigának egy régi ellensége, bizonyos Bundi, négy házzal arrébb, Mészáros Ágiék fekete pulija. Ha kutyánkat este utolsó sétájára viszem, már ötven-hatvan lépésről rástartol a kerítésre, mérges, csahológacsarkodó rohanással. Akkor aztán benn a Bundi, kinn a Zsiga, száguldoznak fel-alá a kert utcai frontja hosszában, mindig ugyanúgy, oda-vissza, oda-vissza, vérszomjas ugatással verve föl az éjszakát, habzó szájjal, tajtékozva, veszett, tehetetlen dühükben egymás helyett már a drótrácsot marva és harapdálva, föl-alá, egyre föl-alá. Alig bírom továbbvinni-vonszolni Zsigát — visszafelé aztán kezdődik elölről az egész.

Érthetetlen rejtélyes számomra ez az elemi, sötét gyűlölet, hiszen soha életükben semmi dolguk, bajuk, ellentétük, konfliktusuk nem volt egymással, kerítés nélkül nem is találkoztak, felségterületük még csak nem is határos, és a két kutya gazdái között is példás a jószomszédi viszony — miért hát ez a szünni nem akaró, elkeseredett, permanens háborúság? Milyen tüskét vertek szívükbe, hol a szikra, melytől lángra gyúltak, a vér, ami bosszúért kiált, s amitől elborult máskor oly szelíd és hű kedélyük? Egy éjszakán aztán rájöttem...

Fél kettő felé járhatott, későn kerültem haza, de Zsiga ilyenkor is zsaroló erőszakosan követeli a sétát, már az ajtóban vár, a fogason lógó nyakörve felé ficánkol, előre-előreszaladva mutatja az utat a kerti kapuig. Az utcán aztán uzsgyi, a pórázt kitépve-vonszolva elinal: most kezdődik majd az a minden esti kutyakomédia... De nem, ma éjjel, csudálatosképp, semmi zaj vagy nesz, hiába készítem föl rá a fülem, állítom be a heccre az idegeimet. S ahogy közelebb, a veszélyzónába érek, íme, mit látok: a kapu nyitva, Bundi kinn áll a járdán, mellette a mi Zsigánk. Tökéletes, háborítatlan egyetértésben, békességben szaglásszák egymást, dörgölőznek, össze-összedugják nedves, hideg orrukat, még csak egy morgás se hallik.

Meglep, meg is nyugtat, hogy ilyen jóba lettek: egyegy dicsérő veregetés mindkettőnek kijár. De hát Bundinak nem itt a helye, az utcán, éjjel fél kettőkor: szépen visszatessékelem a kertjükbe, a kaput is rácsukom. Erre, mintha egy dühös karmester intett volna be: abban a pillanatban a rácsnak ugranak, Bundi bent, Zsiga kívülről, vérfagyasztó vonítás, ugatás, rohannak őrjöngve fel-alá, a dróthálót ostromolva, föl-vont ínnyel, csorgó nyállal, fel-alá, oda-vissza, fel-alá. Persze, hiszen közöttük a kerítés.

KORSZERŰ LAKBERENDEZÉSEK

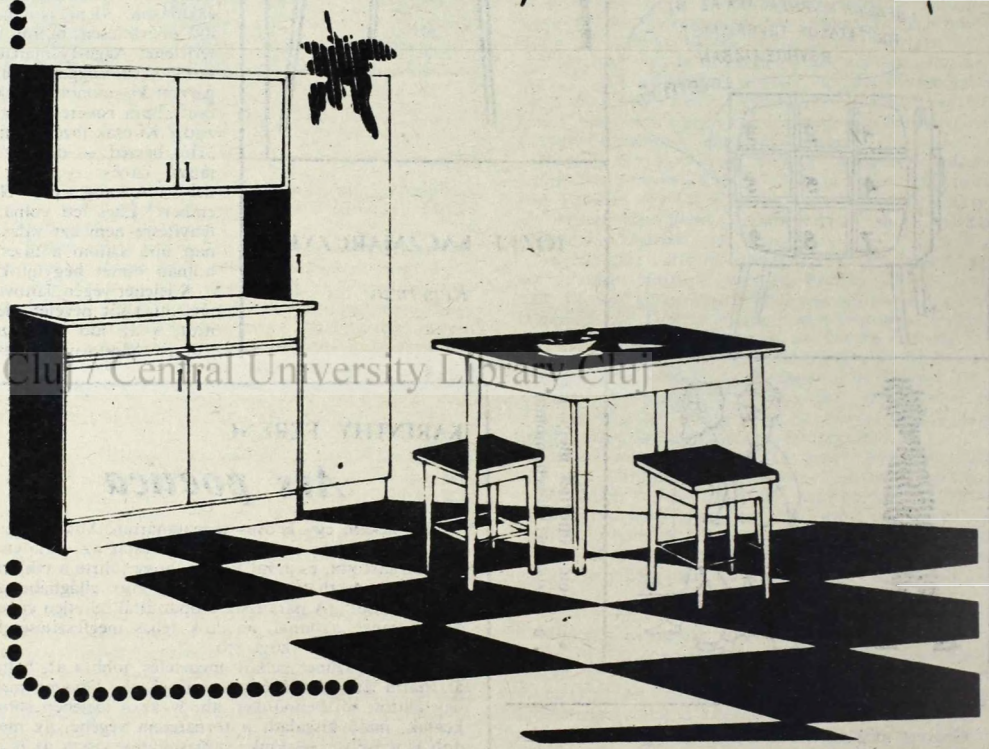

Keresse fel az állami kereskedelmi hálózat szaküzleteit, válasszon az új típusú bútorgarnitúrák közül. Sokféle modell, modern vonalvezetés és stílus, dió-, tölgy-, bükk- vagy más furnír, fényes vagy matt kivitel. Az új bútortípusok megfelelnek a tömbházlakások méreteinek, kellemes, szép belső környezetet alakíthatunk ki velük.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A számtalan bútortípus közül ajánljuk a következőket:

Hálószoba: Felicia, Kalifornia, Iaşi, Octav; Detunata kombinált szoba; Gheorgheni, Arbore, Văratic szobaberendezés fiataloknak.

Nappali szoba és ebédlő (különféle kivitelben, szegélyléc- vagy virágdíszítéssel): Kalifornia, Clarisa, Luxor, Tîmpa, Katia stb.

Konyhabútor (könnyen mosható, tisztítható anyagból): DT. 1, DT. 2, Suceava 84, Bugal 1 és 2, Marga, Arbore, Rustic.

Előszoba-garnitúra (kihúzható kanapéval): Virgil, Lucica, Lidia, Dorina, Clarisa.

Az állami kereskedelmi hálózat szaküzleteiben külön bútordarabokat, előszoba-fogast, fürdőszoba-szekrénykét, cipőszekrénykét, összecsukható széket, kamrapolcot stb. is vásárolhat.

ANYANYELVÜNK SZELLEMÉBEN

Aligha van még egy annyira félrevezető, sőt kártékony tévhiedelem a magyar nyelvtannal kapcsolatban, mint az, miszerint a magyar szórend szabad. Olvasás közben elég sokszor támad olyan érzésem, mintha ezen egyesek azt értenék, hogy magyarul úgy is jó, ha a szavakat eszünkbe jutásuk sorrendjében füzzük mondatokká. Igaz ugyan, hogy mondhatom így is: **télen madáretetőket állítunk**, meg így is: **Madáretetőket télen állítunk** — de hát a vak is látja, hogy ez két teljesen különböző mondat, még ha ugyanarra a cselekvésre vonatkozik is mindegyik. A szabad szórend ugyanis lehetőséget nyújt a beszélőnek, hogy szavait megfelelő sorrendbe rendezve a körülményektől függően kiemeljen, nyomatékosítson egyes szavakat. Erre a magyarban éppen a szórend a legalkalmasabb eszköz, ezért is olyan bosszantó, amikor valaki úgy véli elintézhetőnek a nyomatékosítást, hogy a kihangsúlyozandó, de rosszul elhelyezett szót aláhúzza vagy zárójelben egy — de olyat is láttam már, hogy három! — felkiáltójelet tesz utána, ahelyett hogy úgy rendezné el a mondatot, hogy az illető szó közvetlenül az állítmány elé kerüljön, ami egy csapásra megoldana mindent, s a mondat is természetesen, magyarosan hangzana.

A szórend tehát nagyon fontos jelentéshordozó része a mondatnak, ezért legalább annyira komolyan kell venni, mint a szavak közötti válogatást. A fenti példa talán túlságosan egyszerű ahhoz, hogy ezt érzékeltessük, lássunk tehát egy jobbat. Ismerős közmondás: **A kutya ugat, a karaván halad.** A két — külön-külön szinte elképzelhetetlen — nyomatéktalan mondat mellérendelő kapcsolata nagyjából ezt sugallja: ki-ki végzi a maga dolgát, egyiknek semmi köze a másikhoz, törődjék mindenki a maga bajával. Tetszés szerint folytatni lehetne ilyenekkel: **az eső esik, a virág nyílik** stb. Csupán annyi a kikötés, hogy a mondatok között semmiféle jelentésbeli összefüggés ne legyen. De fordítsuk csak meg a szórendet: **Ugat a kutya, halad a karaván.** Látjuk, ugye, mennyire mást jelent így: a **halad** elé odaérezzük a **tehát** szót, mintha a kutyaugatásból következtetnénk a karaván haladására. Nyomatékos mondatok ilyenfajta kapcsolata ugyanis általában ezt fejezi ki. (Vö.: **Bőg a szamár, eső lesz.**)

Más a helyzet akkor, ha az így összekapcsolt nyomatéktalan mondatok értelmileg összefüggenek. Ilyenkor rendszerint a **pedig** vagy **viszont** szót értjük oda: **A szó elszáll, az írás** (viszont/pedig) **megmarad.** Vagy ott az ismert Madách-sor: **A gép forog, az alkotó** (pedig) **pihen.** De még ezek szórendjét sem lehet a jelentés módosulása nélkül megváltoztatni. Ha azzal kezdenők, hogy **Forog a gép,** akkor — az értelmetlenséggel is dacolva — megint a **tehát** tolakodna a **pedig** helyére. Ha meg egy költő jambikus versbe akarná foglalni a szóra és írásra vonatkozó közmondást, és a versmérték kedvéért átalakítaná így: **Elszáll a szó, az írás megmarad,** akkor ez gyönyörűen hangzó verssorrá változna ugyan, csakhogy egészen mást jelentene: azt sugallhatná, hogy minden a mulandóságnak van alávetve, a szó pusztába kiáltott szó, az írás pedig, ha megmarad is, hiába, mert olvasatlanul ott marad valahol...

Ezek után jogos a kérdés: hol van akkor a szórend szabadsága? Nos, azt hiszem, sehol. Van ugyan ebben a dologban szabadság, de az a mi szabadságunk, hogy a szórend nyújtotta lehetőségekkel úgy élhessünk, hogy a legtermészetesebben fejezzük ki éppen azt, amit akarunk. Ehhez kell mindig felkutatnunk a legjobb, talán egyetlen lehetséges megoldást. Mert mit ér a szabadság, ha nem élünk vele?

SZILÁGYI N. SÁNDOR

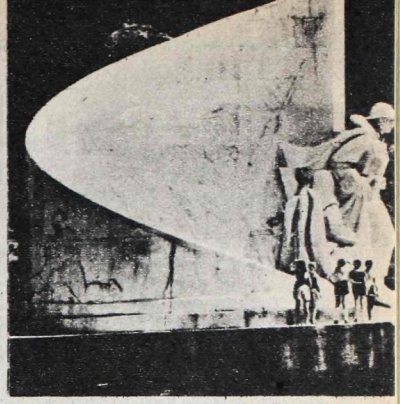

Képes kérdező

1. **Hol található ez a szobor?**
   a) Sepsiszentgyörgy
   b) Nagybánya
   c) Nagykároly

2. **Mi a neve?**
   a) Felszabadulási emlékmű
   b) A Román Katona Emlékműve

A válaszok beküldhetők a keresztrejtvény-megfejtéssel együtt, vagy külön, egymagukban, tetszés szerint. A helyesen válaszolók között **egy** jutalomkönyvet sorsolunk ki.

Keresztrejtvény

Felirat

Vízszintes: **1. A függ. 41.—díj emlékérmén olvasható felirat első része. (zárt betűk: Z, O, E.)** 15. Afrikai országból való. 16. Idegen olaj. 17. Dalmű. 18. Tompa Mihály. 20. Rövid és hosszú is van. 21. Hínár páratlanjai. 23. Női név. 24. Egyesületben van. 26. Bebocsátást kér. 28. Kálium és alumínium. 30. TSA. 31. Testrész. 33. Idegen férfinév rövid alakja. 34. Táj jelzője is lehet. 36. Hang nélkül ázol! 37. Ilyen kert is van. 40. Véradó. 42. Kaptár. 44. Világos színű vulkáni kőzet. 46. Makacs. 48. Elmesport. 50. Bikini egynemű. 51. Rag. a -nek párja. 53. Lapos, sima. 55. TVO. 56. Nem sztereofonikus. 58. Kacag. 61. Telén ellentéte. 63. Mértékegysége a newton. 65. ... futása, Vörösmarty-eposz. 67. Fő mondatrész. 68. Vanádium és hidrogén. 70. Konyhakerti növény. 72. Ruhát tisztít. 74. Kevert taft! 76. ÉAP. 78. Világifjúsági találkozó. 79. Énekel. 81. Hallok, románul. 82. Fiatalok köszönése. 84. Nem kezes. 85. Szótoldalék. 87. Középen emel! 88. Nyári eső. 90. Az egyik oldal. 91. Kormánykerék.

Függőleges: 1. **A díjalapító titkárnője volt; az utolsó négyzetben személynevének kezdőbetűje (zárt betű: U).** 2. Kéz, méz, néz közös része. 3. Patagónia eleje. 4. Tanuló. 5. A legjobb... az idő. 6. Kínai hosszmérték. 7. Színházi kellék. 8. Idegen levegő. 9. Szél páros betűi. 10. Éktelen háziállat. 11. A máj váladéka. 12. A Hét melléklete. 13. Ha ez megcseppen: tavaszodik. **14. A felirat második részének első szava (zárt betű: É).** 19. Ifjúsági regényíró volt (Karl). 21. Építkezési anyag. 22. Maró folyadék. 25. Dél-Franciaországi folyó. 27. Ülőalkalmatosság. 28. Szék jelzője lehet. 29. Házikó. 32. Káposztafajta. 34. Haza. 35. Ragadozó madár. 38. A mértékegység egybilliomod része. 39. Vaspálya. **41. A díj és az emlékérem neve (zárt betű: B).** 43. Házsártos öregasszony. 45. Ilyen tárgy is van. 47. Szenvedés. 49. Ekes mennyi ég. 52. ... ad: parolázik. 54. K. Y. A. **56. A felirat befejező része (zárt betűk: Ű,E,E,M,N.).** 57. Szaglószerv. 59. Nem lát. 60. Harcot kezdeményez. 62. Női hangnem. 64. ÖEV. 66. Enolában van! 69. Hont. 71. Fél órahang! 73. ...kapcsolás: elektrotechnikai szakkifejezés. 75. Jemeni kikötővárosból való. 77. Napos liba. 79. Henry Hallett ... (1875—1968), függ. 41.—díjas angol orvos. 80. Lajos, becézve. 83. Apolka páratlanjai. 84. Létezik. 86. Vízszabályozó. 89. Némán rak. 90. Bál eleje és vége. 91. Képző, a -va párja. 92. Tiltószó.

Készítette: **BURZIK ANTAL ATTILA**

Hosszú és rövid magánhangzók között nem mindig teszünk különbséget.

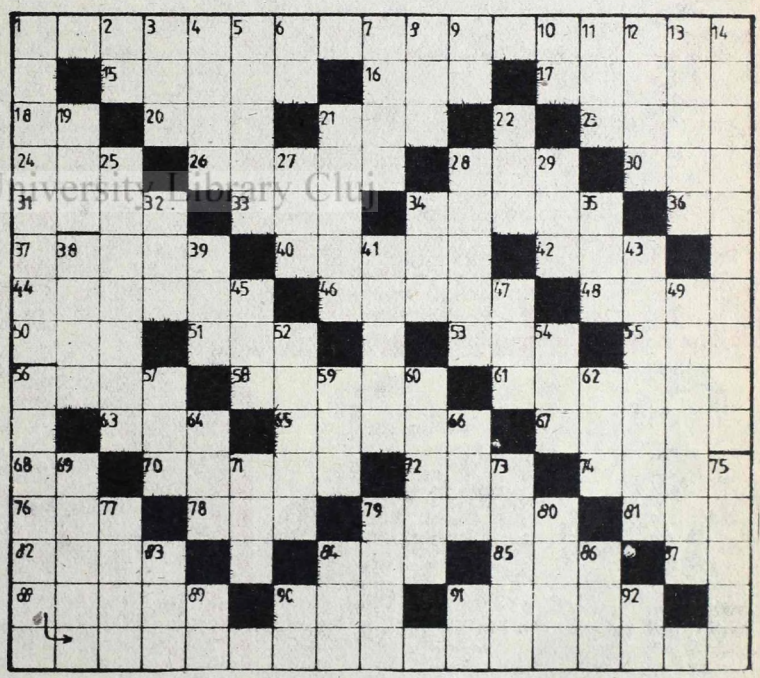

A megfejtéseket a *marosvásárhelyi* szerkesztőség címére kérjük, lehetőleg levelezőlapon. Beküldési határidő: május 20.

1984/4. számunk keresztrejtvényének megfejtése: Karinthy Frigyes: „Hogy érthetnék meg egymást? Hisz mind a kettő mást akar — a férfi nőt, a nő férfit." Könyvet nyert: Ilyés Mária — Bukarest, Metzig Ilona — Marosújvár.

Képes kérdező: 1. c, 2. a. Könyvet nyert: Kelemen Judit — Déva.

ÚJ ÉLET. 1985. április., XXVIII. évf., 8/634. sz.

Kéthetenként megjelenő társadalmi-kulturális képeslap. Szerkesztőség: 4300 Tîrgu Mureş — Marosvásárhely, Str. Primăriei 1., telefon 14509. Bukaresti fiókszerkesztőség: 71341 Piaţa Scînteii 1., Of. Poştal 33. Telefon 17 60 10 és 17 60 20, 1738-as mellék. Előfizetési díj három hónapra 30 lej, fél évre 60 lej, egy évre 120 lej.

Külföldi olvasóink a ROMPRESFILATELIA vállalat sajtóexport-import osztályán fizethetnek elő. Címe: Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66. P.O.B. 12—201. Telex: 10 376

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Készült a Scînteia Háza Nyomdaipari kombinátban — Bukarest

Főszerkesztő
SÜTŐ ANDRÁS

Főszerkesztő-helyettes
TÖRÖK LÁSZLÓ

Felelős titkár
ÉLTETŐ JÓZSEF

A címlapon:

Béke

Haragos Zoltán felvétele

A hátlapon:

Sport

BIBLIOTECA Universitatea Babeş-Bolyai Cluj

Forró pillanatok a Jégpalotában

Csokoládétorta a győztesnek

Legjobb, ha már az elején túlesek a tudósítás kötelező részén: április közepén, 12 ország — Algéria, Bulgária, Koreai NDK, Kuba, Csehszlovákia, Egyiptom, NDK, Jugoszlávia, Mongol NK, Nigéria, Szovjetunió és a rendező Románia — bokszolóinak részvételével az Augusztus 23. Jégpalotában zajlott le hazánk hagyományos nemzetközi ökölvívó-rendezvénye, az Aranyöv torna. A rangos európai versenyek közé tartozó, 14. kiadásához érkezett bokszmaratonra teljes csapattal nevezett Kuba és Bulgária, 11, illetve 9 sportolót indított Nigéria és a Koreai NDK. Hazánk a budapesti EB-re készülő válogatott keret tagjait, valamint fiatal reménységeket — összesen 47 öklözőt — vetett be a küzdelembe. A 12 súlycsoport közül hatban román (R. Nistor, Talpos M., I. Stan, I. Dragomir, D. Maricescu és P. Bornescu), háromban kubai (F. Valdes, C. Duvergel és A. Espinosa), egyben-egyben pedig KNDK-beli (Pek Ian Nam), szovjet (Vl. Dolgunyij) és bolgár (P. Sztojmenov) öklözö nyerte el az aranyövet.

Ami — ez a torna elnevezéséből is kitünik — szimbolikus jutalma a győzteseknek. Mert aki az ötnapos, 9 gálára osztott ökölvívó-maraton végén a dobogó legmagasabb fokára léphetett, egy jókora — stílusosan bokszkesztyüvel díszített — csokoládétortát is kapott, a Toto-Pronosport sportfogadási igazgatóság figyelmességeként. (Ezt persze elfogyasztani csak a csapattársakkal, barátokkal együtt volt szabad!) De a jutalomig, a győzelem örömittas perceiig alaposan meg kellett küzdeniük a bokszolóknak, hiszen az ólomsúly kivételével (a „legnehezebbek" csak hárman voltak) valamennyi súlycsoportban népes — s a legtöbb kategóriában igen rangos — mezőny indult.

Magas mérce

A legnagyobb érdeklődéssel természetesen a hazai öklözők — köztük is a válogatott keret tagjainak — szereplését várták. A mérce — amelynek „megütése" a közelgő budapesti EB-re készülő csapat tagjainak, jelöltjeinek a repülőjegyet jelentheti — a kubai és a KNDK-beli bokszolókkal való sikeres megmérettetés. A sajtó asztalnál egyöntetű volt a vélemény, hogy aki a mieink közül a kubai vagy a koreai kiválóságokkal szemben győzni tud, vagy legalább ősztesen helytáll, az kereshet valamit az EB-n. Aki viszont a különben ugyancsak jól képzett bolgár, szovjet, mongol vagy nigériai ellenfelektől kikap, az vajmi kevés eséllyel indulhat a május 25. és június 2. között a Budapest Sportcsarnokban megrendezésre kerülő EB-n.

Hogy miért a kubai bokszolók az értékmérők — azt a sportág ismerőinek és kedvelőinek aligha kell különösebben magyaráznunk: a távoli szocialista országban az ökölvívás az első számú sport; olimpiákon, világbajnokságokon, a Pánamerikai Játékokon rendszeresen tarolják a különböző színü érmeket a szigetország öklözői. A nehézsúlyú, háromszoros olimpiai bajnok Stevenson legalább olyan „fogalom" a sportágban, mint a magyar Papp László.

Bravúr a világbajnokok ellen

Az Aranyöv tornákra Kuba mindig is erős csapatot küldött, nem egy olimpiai vagy világbajnokot, érmest, de legalább országos felnőtt vagy ifjúsági bajnokot. Igy történt az idei rendezvényen is. Bernardo Comas (nagyváltósúly) és Pablo Romero (félnehézsúly) az 1982. évi müncheni VB győzteseiként, a középsúlyú, alig 18 éves Angel Espinosa pedig az 1983. évi junior VB aranyérmeseként jött Bukarestbe. Őket legyőzni — bírói „segédlet" nélkül — olyan fegyvertény, ami csak igazán jó bokszolóknak adathatik meg. Nos, az idei Aranyöv legnagyobb meglepetéseit épp hazai ökölvívók szolgáltatták. Előbb — még a negyeddöntők során — Petre Bornescu bizonyult jobbnak öldöklő, hatalmas „adok-kapok" küzdelemben a világbajnok Romeránál, akinek a 3. menetben kétszer kiesett a fogvédője (ezért a szabályok értelmében intés jár, amit meg is kapott), s akire Rajko Dajics jugoszláv bíró a 2. menetben Bornescu iszonyatos erejü balegyenese után rászámolt. (Tudni kell, hogy kubai bokszoló a padlón — a legritkább „látványosság" nemzetközi viadalokon!) Ugyanaznap a kirobbanó formában öklözö, könnyüsúlyú Ilie Dragomir verte meg a kubai bajnok Rodamez Castillot (a fővárost Dinamo többszörös országos bajnokát, akit egyszerüen nem lehet megütni a szorítóban, edzője, Tedi Niculescu fülig húzódott mosollyal fogadta a 3. menet után), végül pedig — ez már a döntő gála legnagyobb szenzációja volt — az addig mindhárom mérkőzését erőfölénnyel, már az első menetben nyerő, nagyváltósúlyú Doru Maricescu fantasztikus erejü ütésekkel kényszerítette megadásra a kubaiak másik világbajnokát, Bernardo Comast. Ez volt a torna legizgalmasabb és leglátványosabb mérkőzése. Az 1. menetben Maricescu úgy kezdett, mintha ő volna a súlycsoport világbajnoka, a meglepett Comas csak úgy kapkodta a fejét — amikor volt rá ideje — Doru iszonyatos balegyenesei elől, míg egy jobb felütés után megingott és rászámoltak. A 2. menetben magára talál a kubai, Maricescu kerül nehéz helyzetbe, de a 3. menetben ismét fordul a kocka, bokszolónk sorra kitér a kubai támadásai elől, akit kétszer is a kötelek tartanak vissza, hogy ki ne essék a szorítóból, és mindig a legmegfelelőbb pillanatban üt — borzalmas erővel —, úgyhogy a világbajnokra másodszor is rászámolnak. A meggyőző 5:0-ás győzelem Maricescu eddigi legnagyobb fegyverténye, amellyel kontinensünk első számú esélyesévé lépett elő a súlycsoportban. Fölényét a világbajnok Comas is sportszerüen elismerte: magasba emelte Maricescu kezét!

Vidám jelenetek

Persze, nemcsak ilyen forró pillanatoknak lehettünk tanúi az ötnapos viadalon. A finálén volt vidámabb jelenet is. A harmatsúlyúak döntőjében a szovjet Tomasenko és a román Relu Nistor három menetet olyan szépen, tisztán, technikásan öklözött végig, hogy a mérkőzésvezetőnek egyszer sem kellett közbeszólnia. Alighanem elsőlött ámulatában, az algériai Sergui Nordin az eredményhirdetéskor mindkét versenyző kezét magasba emelte, holott a pontozóbírák bajnokunkat látták jobbnak, s a bemondó is az ő nevét harsogta a mikrofonba. Talán ennél is nagyobb derültséget okozott, amikor a félnehézsúlyúak döntőjében a Bornescu—Marcu összecsapáson (utóbbi a válogatott keret tagja volt!) Bornescu fogvédője kiesett, s a bíró (Gheorghe Chivár, volt többszörös országos bajnok) azt is a Marcu szájába akarta visszatenni — tulajdonképpen „okkal", hiszen ezen a találkozón is Bornescu, a győztes, ütötte a többet és a negyobbat.

Talpos Miklós keservesen megdolgozott a tortáért. 57 kilójával törpének tünik edzői, Valentin Vrînceanu és Tedi Niculescu között.

Maricescu ütésre készül! Aki a világbajnokot legyőzte — joggal pályázhat az Európa-bajnoki címre.

Világbajnok a padlón. Bornescu ütése nyomán Pablo Romeróra rászámol a bíró.

Mindenki az állát védte... Még az újságírók is?!...

Aurel D. Neagu felvételei

S a sportszerüség megható jele volt, amikor a dobogó legmagasabb fokára lépett Bornescunak a díjkiosztáskor legyőzöttje, a kubai világbajnok Pablo Romero felhozta ölében a győztes 4 éves kislányát, hogy átadja apukájának a legszebb díjat — egy szál tulipánt. Szimbolikusnak is érezhettük ezt a gesztust. Jeleként annak, hogy az elcsattant hatalmas „pofonok" — egyenesek, lengők, felütések — ellenére, az ökölvívás valóban a bátrak nemes sportja, amelynek e rangos, a Nemzetközi Ifjúsági Év keretében megrendezett nemzetközi tornája is a fiatalok, a népek közötti barátság és közeledés, a béke ügyét szolgálta.

K. BODOR ANDRÁS

ÚJ ÉLET
44 600
ÁRA 5 LEJ